

รายงานฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
Tourism Management for Preserved Area of Cultural
Heritages (Architecture) in Lanna Region

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร และคณะ

พฤษภาคม 2561

เลขที่สัญญา RDG5950037

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม)ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

Tourism Management for Preserved Area of Cultural Heritages
(Architecture) in Lanna Region

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประกอบศิริ ภัคดิพนิจ	มหาวิทยาลัยพะเยา
นายอัมเรศ เทพมา	มหาวิทยาลัยพะเยา

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
Tourism Management for Preserved Area of Cultural Heritages
(Architecture) in Lanna Region.

1. คณะนักวิจัย

ผศ.ดร.เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

และหัวหน้าโครงการวิจัยย่อย

ผศ.ดร. ประกอบศิริ รักดีพินิจ

หัวหน้าโครงการวิจัยย่อย

นายอัมเรศ เทพมา

หัวหน้าโครงการวิจัยย่อย

2. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมภูมิปัญญา องค์ความรู้ของบรรพชนในอดีตเป็นจำนวนมาก ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage) อาทิ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี งานฝีมือ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage) อาทิ กลุ่มอาคาร ที่โล่งว่าง ร่องรอยการตั้งถิ่นฐาน หรือแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าในหลายมิติไม่ได้จำกัดเฉพาะในด้านวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่ยังมีคุณค่าในด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย (ธนิก เลิศชาญฤทธ์, 2554: 49)

ชุมชนดั้งเดิมเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ โดยจากการสำรวจของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553:5) ภายใต้โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเมือง ที่สำรวจย่านชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมผ่านการสำรวจอย่างรวดเร็ว (reconnaissance survey) พบว่ามีชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมกว่า 140 แห่งกระจายอยู่ใน 54 จังหวัดตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และจากการสำรวจของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555: 84-99) พบว่ามีย่านชุมชนดั้งเดิมกระจายอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก รวม 194 แห่ง

ในช่วงระยะเวลา 30 ที่ผ่านมานี้ ชุมชนดั้งเดิมเหล่านี้ต่างเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ และสังคม จนเกิดการทิ้งร้างและนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมและการ

สูญหายของมรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ตลอดจนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพมีสาเหตุสำคัญมาจากการการบุพพังตามอายุขัยและการสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับรูปแบบเดิม โดยการสร้างอาคารสมัยใหม่แทนที่อาคารรูปแบบเดิมนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการเพิกเฉยและการละเลยความสำคัญของกลุ่มอาคารดั้งเดิมในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ จนขาดการระบุและการรับรองอย่างเป็นทางการ (designation) (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2557: 21) ประกอบกับการขาดข้อกำหนดของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมโดยเฉพาะ ยิ่งทำให้พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมต่างไร้ทิศทางและเอกภาพในการบริหารจัดการ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าภายในพื้นที่เขตชุมชนดั้งเดิมจึงตกอยู่ในความเสี่ยงและมีความเปราะบางต่อการสูญสลาย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีกฎหมายรองรับหรือสนับสนุนการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่ชัดเจน หากแต่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และชุมชนดั้งเดิมหลายแห่งก็ได้เริ่มมีแนวคิดและร่วมมือกันในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิม ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเอง เช่น ชุมชนถนนนางงาม เมืองสงขลา ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต ชุมชนถนนริมโขง จังหวัดเลย ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนริมน้ำตลาดอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ ชุมชนริมน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่มักปรากฏในประเทศไทยคือ การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2556) เนื่องด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถกระตุ้นปฏิสัมพันธ์และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในระดับครัวเรือนและชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิมนั้น สถาปัตยกรรมและกลุ่มอาคารดั้งเดิมถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในมิติการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพภายในชุมชนดั้งเดิมภายในประเทศและต่างประเทศได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเด่นชัดแล้วว่า การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนเก่าเปรียบเสมือนดาบสองคม เนื่องด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้สร้างเฉพาะผลกระทบทางบวกเท่านั้น หากแต่กลับสร้างผลกระทบทางลบให้แก่ชุมชนดั้งเดิมด้วยเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้การศึกษาและพัฒนาการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางสถาปัตยกรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม หรือคุณค่าทางความงาม ภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมบนพื้นฐานของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่ จึงเป็นประเด็นสำคัญและเร่งด่วนที่ควรดำเนินการ เพื่อเป็นการยกระดับคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีคุณค่าทางธุรกิจ ควบคู่กับการพิทักษ์มรดกวัฒนธรรมของ

ชุมชนให้ยังคงอยู่ และสามารถดำรงอัตลักษณ์และคุณค่าของตนท่ามกลางการเอื้อประโยชน์เศรษฐกิจในบริบทของการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

พื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา ประกอบด้วย 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มจังหวัดล้านนาถือเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการท่องเที่ยวของประเทศ โดยประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมซึ่งยังคงดำรงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง จากการสำรวจอย่างรวดเร็วของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553:5) พบว่าประกอบด้วยชุมชนเก่าจำนวน 8 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดเกตุการาม ย่านสถานีรถไฟเชียงใหม่ หมู่บ้านต้นแห่น้อย จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนกาดกองต้า ย่านสถานีรถไฟลำปาง ชุมชนท่ามะโอ ถนนประสานไมตรี และ ถนนเลนบุรี จังหวัดลำปาง และจากการแบ่งกลุ่มเมืองเก่าของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554: 24-28) พบว่ามีเมืองเก่าภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาที่ได้รับการแบ่งประเภทอีกหลายเมือง โดยเมืองระดับที่ 1 และ 2 ประกอบด้วย เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าน่าน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าพะเยา และเมืองเก่าแพร่

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกจังหวัดลำพูน แพร่ และน่านเป็นพื้นที่กรณีศึกษาและเป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดล้านนา เนื่องด้วยพื้นที่ของจังหวัดเหล่านี้มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน อีกทั้งในปัจจุบันยังคงหลงเหลือมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสมบูรณ์ในพื้นที่เมืองเก่าให้เห็นอีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในปัจจุบัน พื้นที่ของทั้งสามจังหวัดเริ่มมีแผนการและกระบวนการในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนดั้งเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรมแล้ว นอกจากนี้ในบริบทด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ทั้งสามจังหวัด จากการศึกษาของประภาศรี ศรีประดิษฐ์ และคณะ (2557) พบว่าจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน ต่างเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลาย ซึ่งคล้ายคลึงกับจังหวัดลำพูนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจโดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ และคณะ, 2549: ฌ-ญ) โดยในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่จังหวัดแพร่ น่าน และลำพูน ต่างก็ได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่สำคัญของพื้นที่ ทั้งจากการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คุ่มเจ้ายอดเรือน จังหวัดลำพูน กาดกองเก่า จังหวัดแพร่ หอประวัติศาสตร์ โรงเรียนน่านคริสเตียนศึกษา จังหวัดน่าน เป็นอาทิ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดลำพูน แพร่ และน่านจะเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ แต่เมื่อพิจารณาจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ไทยประจำปี 2558 กลับพบว่า จังหวัดแพร่ น่าน เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเมืองท่องเที่ยวหลักในภูมิภาคเดียวกัน อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย กล่าวคือจังหวัดแพร่ มีนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2558 จำนวน 750,144 คน จังหวัดน่านมีนักท่องเที่ยวจำนวน 732,446 คน ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย มีนักท่องเที่ยวสูงถึง 9,286,307 คน และ 3,078,976 คน ตามลำดับ และในส่วนของจังหวัดลำพูนนั้น เมื่อพิจารณาในส่วนของการท่องเที่ยวรวมพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 1,059,019 คน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดกลับพบว่า จังหวัดลำพูนนั้นมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านจังหวัดลำพูนเท่านั้น ในส่วนของการท่องเที่ยวที่พักค้างคืนมีจำนวนน้อยมากเพียง 311,796 คน/ปี ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าจังหวัดแพร่ และน่าน ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืนจำนวน 359,323 คน และ 585,082 คน ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุอันดีที่งานวิจัยในครั้งนี้จะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อให้ผลวิจัยที่ได้นำไปสู่การหนุนเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมและจังหวัดต่อไปในอนาคต อนึ่งการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และกระแสดังกล่าวของตลาดโลก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
- 2) เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดแพร่ ลำพูน และน่าน

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมภายในพื้นที่เมืองเก่าตามประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าในพื้นที่จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่กรณีศึกษา โดยถือให้เป็นพื้นที่ตัวแทนพื้นที่ของแหล่งวัฒนธรรมล้านนา

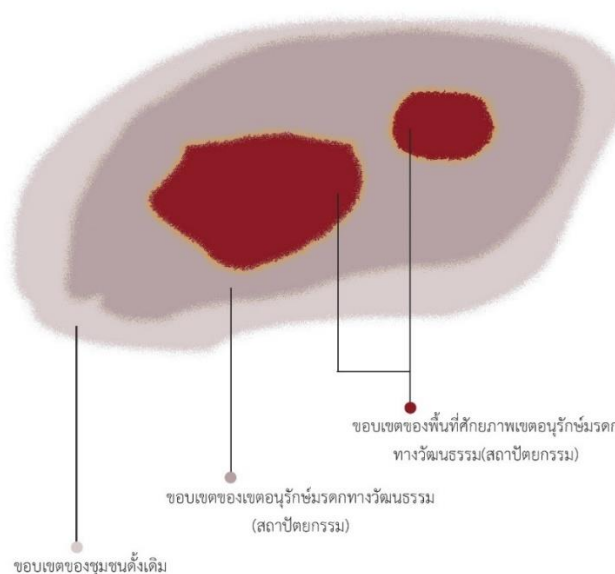
4.2 ขอบเขตระยะเวลา

1 ปี (2559 -2560)

4.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการจัดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิม

5. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 1 แผนภาพสรุปนิยามของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศึกษาของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

1) **ชุมชนดั้งเดิม** หมายถึง พื้นที่กายภาพที่มีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวอาจมีความต่อเนื่องตั้งแต่อดีต หรือขาดความต่อเนื่องก็ได้ แต่พื้นที่ดังกล่าวนั้นต้องปรากฏให้เห็นองค์ประกอบทางกายภาพ ตลอดจนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคมที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในงานวิจัยนี้ชุมชนดั้งเดิมครอบคลุมถึง ย่านชุมชนเก่าตามนิยามของสำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเมืองเก่าตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546

2) เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) หรือ พื้นที่ไข่ขาว หมายถึง เขตพื้นที่ภายในชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบไปด้วยการกระจุกตัวของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และภูมิทัศน์แบบเมืองเก่า โดยอาจมีการปะปนของอาคารรูปแบบสมัยใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคม หากแต่ไม่ขัดแย้งกับภูมิทัศน์เดิม หรือมีลักษณะเป็นภูมิทัศน์อนุจาก เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นพื้นที่ชุมชนในระดับมหภาคโดยมีบทบาทในฐานะพื้นที่สนับสนุน/อำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน หากแต่อาจไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ได้

3) พื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) หรือพื้นที่ไข่แดง หมายถึง เขตพื้นที่ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วว่ามีการกระจุกตัวของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อย่างหนาแน่น จนสามารถรักษาภูมิทัศน์ของเมืองเก่าไว้ได้ และสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาให้เกิดเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ในบางกรณีภายในหนึ่งเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อาจมีพื้นที่ศักยภาพมากกว่าหนึ่งแห่งก็ได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและการกระจุกตัวกันของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

6.1 เครื่องมือการวิจัย

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและเอกสารชั้นทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษาโดยจำแนกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) กระบวนการอนุรักษ์และบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิม 2) แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์เป็นสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากโครงการย่อยในลักษณะพรรณนา เพื่อนำมาสรุปพัฒนาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

3) การประชุมสรุปความคิดเห็นและผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการเปิดรับข้อเสนอแนะผลการวิจัย และส่งต่อข้อมูลผลการวิจัยแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งที่ในส่วนที่ตัวแทนของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และตัวแทนประชาคม เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและผลักดันสู่การใช้งานภายในพื้นที่กรณีศึกษา

6.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

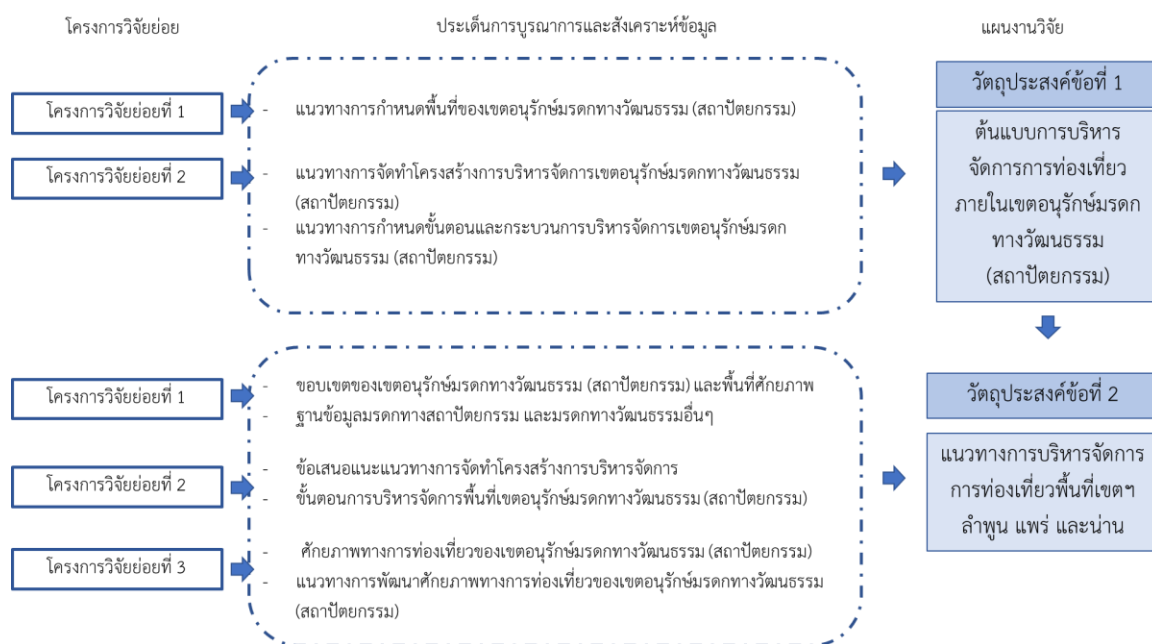
1) การประชุมระดมความคิดและกำหนดทิศทางในการทำงาน เป็นการประชุมร่วมกันของคณะทำงานแต่ละโครงการเพื่อระดมความคิดและกำหนดทิศทางในการทำงาน เพื่อกำหนดหลักการและกระบวนการการทำงานที่มีทิศทางเดียวกัน

2) การศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่การศึกษาในปัจจุบัน เป็นการศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่การศึกษาในปัจจุบัน โดยเน้นการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ สมาชิกรวมจังหวัด ททท. ชุมชนอนุรักษ์ เป็นต้น โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนนี้จะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและต่อยอดของโครงการย่อยอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นสอดคล้องและสามารถต่อยอดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นได้

3) การติดตาม สรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะต้น เป็นการติดตามและสรุปผลการดำเนินการในเดือนที่ 2 นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ เพื่อติดตามความคืบหน้าของการทำงานในแต่ละโครงการ ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาที่พบในช่วงแรก และร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

4) การติดตาม สรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะกลาง เป็นการติดตามและสรุปผลการดำเนินการในเดือนที่ 6 นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ เพื่อติดตามความคืบหน้าและปัญหาในการทำงานในแต่ละโครงการเพื่อร่วมกันหาวิธีการแก้ไข และรายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินการในระยะกลาง

5) การจัดทำร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการจัดทำร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานภายในพื้นที่การศึกษาและพื้นที่อื่น ๆ ภายในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยในการจัดทำนั้นใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากโครงการย่อยทั้งหมดร่วมกันระหว่างกลุ่มนักวิจัย ซึ่งในการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการนั้นจะมีประเด็นที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปประเด็นการบูรณาการและสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อย

6) การประชุมสรุปความคิดเห็นและผลการดำเนินการของแต่ละโครงการ เป็นการจัดการประชุมร่วมกับประชาชนและภาคีภายในท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนและภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ ร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่จัดทำขึ้น ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวยังถือเป็นการประชุมเพื่อสรุปข้อค้นพบและการดำเนินการของแต่ละโครงการวิจัยย่อย โดยเป็นการสอบถามความคิดเห็นครั้งสุดท้ายและปรับปรุงผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและโครงการวิจัยแต่ละโครงการ

7) การสรุปผล และรายงานการดำเนินการระยะสุดท้าย เป็นการสรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะสุดท้ายในเดือนที่ 12 ของโครงการ โดยผู้บริหารแผนงานจะทำการปรับแก้ เชื่อมโยงเนื้อหาและข้อค้นพบเพื่อสังเคราะห์ขึ้นเป็น (1) ต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และ (2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัด แพร่ ลำพูน และน่าน

7. สรุปผลการวิจัย

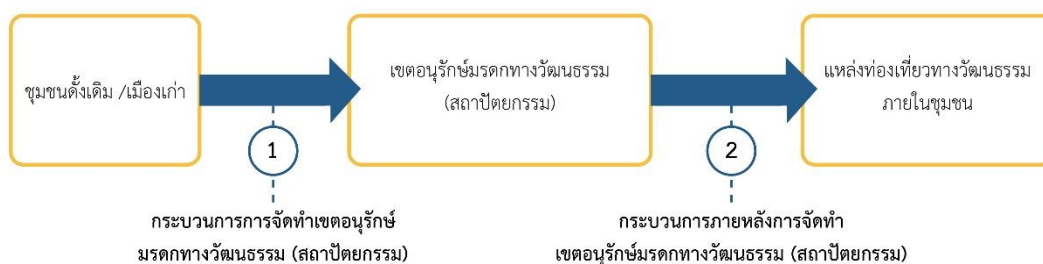
แผนงานวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์กล่าวคือ

- (1) ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
- (2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน

7.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

ต้นแบบกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาสามารถจำแนกได้ 2 กระบวนการคือ

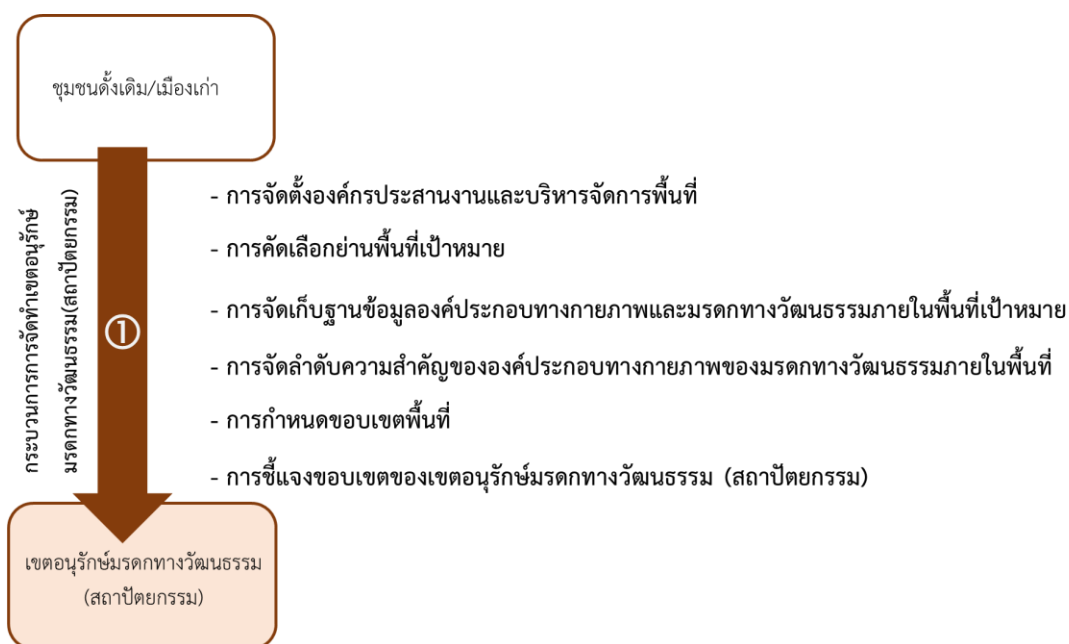
- 1) กระบวนการก่อนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การเก็บข้อมูล จนกระทั่งการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับชุมชน
- 2) กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ภายหลังการได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของท้องถิ่น

ภาพที่ 3 กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

1) กระบวนการการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการเริ่มแรกในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินงานต่างๆ จำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรประสาน การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ การกำหนดขอบเขตพื้นที่ และการชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนนั้นมีกระบวนการและผลลัพธ์ที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แผนภูมิสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งองค์กรประสาน	คัดเลือกรูปแบบองค์กรที่เหมาะสม	องค์กรประสานงานการทำงาน
	คัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน	

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย	คัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมายจากการทบทวนวรรณกรรมแผนที่ประวัติศาสตร์ และการสำรวจภาคสนามอย่างรวดเร็ว	ขอบเขตพื้นที่ในการสำรวจ (ภาพรวม)
ขั้นตอนที่ 3 การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ	การจัดทำแผนที่ฐาน	แผนที่ฐาน
	การกำหนดขอบเขตการสำรวจ	ขอบเขตการสำรวจ
	การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรม	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ (01)
	กระบวนการตรวจทานปรับแก้ข้อมูลร่วมกับชุมชน	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ (02)
	กระบวนการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่บนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์
	สำรวจฐานข้อมูลรายละเอียดของสิ่งปลูกสร้าง	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม
	การแบ่งกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการแบ่งกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญ
	กระบวนการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับชุมชน	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการแบ่งกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญ ฉบับสมบูรณ์

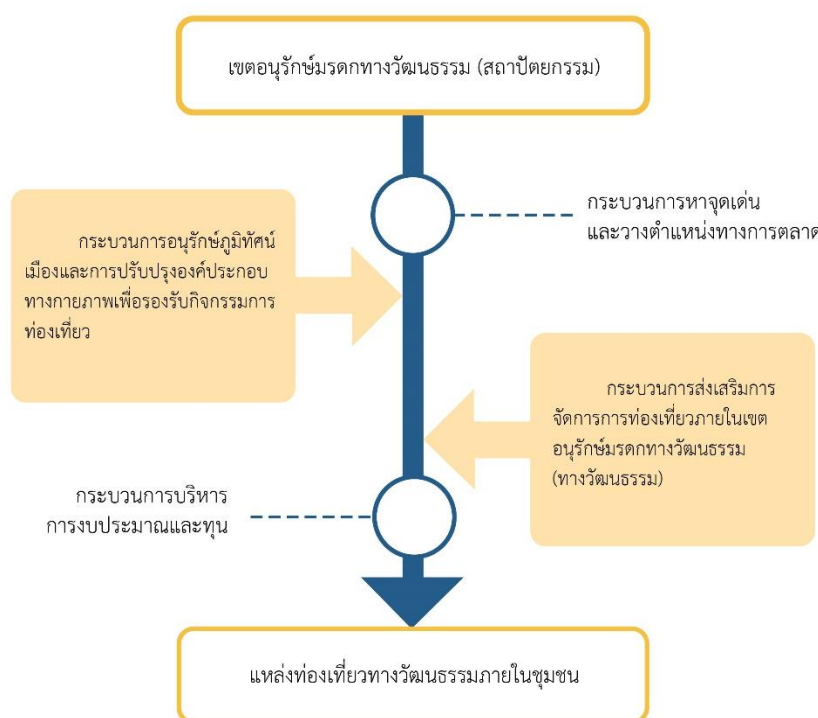
ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดขอบเขตพื้นที่	กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยนักวิชาการ	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพ โดยนักวิชาการ
	กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยชุมชน	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพ โดยชุมชน
	กระบวนการปรับแก้ขอบเขตพื้นที่	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพฉบับสมบูรณ์
ขั้นตอนที่ 5 การชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	กระบวนการชี้แจงขอบเขตแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น	ชุมชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นรับรู้ข้อมูลและขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

2) กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แล้วเสร็จ โดยส่วนใหญ่กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่และการบริหารจัดการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวควรเริ่มจากพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ก่อน แล้วจึงขยายไปยังพื้นที่โดยรอบ กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย 4 กระบวนการได้แก่ กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการ

ตลาด กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพ เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยว ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน โดยแต่ละกระบวนการมีรายละเอียดการดำเนินงานที่ แตกต่างกัน ดังสรุปได้ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงกระบวนการภายหลังจากการทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

(1) กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาด

กระบวนการวิเคราะห์หาจุดเด่นเพื่อวางตำแหน่งทางการตลาดและแนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนแรก ซึ่งในการวิเคราะห์ต้องดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ฐานข้อมูลจากแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวตนของพื้นที่ ร่วมกับข้อมูลจากหน่วยงานราชการท้องถิ่น และ

ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวประกอบเพื่อให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสภาพตลาดในปัจจุบัน

ภายหลังจากการวิเคราะห์หาจุดเด่น คณะทำงานต้องดำเนินการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของแต่ละพื้นที่ โดยใช้ฐานข้อมูลทางมรดกทางวัฒนธรรม หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนด

(2) กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานภายใต้กรอบของตำแหน่งทางการตลาด/จุดเด่นของพื้นที่ค้นพบในข้อ 4.1.2.1 โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงานได้แก่

- เพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม
- เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะที่สนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จากเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งสองประการทำให้กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีแนวทางการบริหารจัดการโดยจำแนกตามเป้าหมายดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางสรุปกระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม	(1) การจัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม
	(2) การลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
	(3) การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่
	(4) การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น
	(5) การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น
	(6) การจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการก่อสร้าง/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับชุมชน
พัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	(1) การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว
	(2) การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว
	(3) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
	(4) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง
	(5) การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(3) กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และการจัดการบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยสามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการตามเป้าหมายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางสรุปกระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม	(1) การศึกษาศักยภาพด้านท่องเที่ยวของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(3) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
การพัฒนาด้านการตลาด	(1) การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
การพัฒนาด้านบุคลากร	(1) การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(2) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

(4) กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วย (ก) วิธีการสรรหางบประมาณ (ข) วิธีการบริหารงบประมาณ และ (ค) วิธีการให้ความช่วยเหลือ โดยมีรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังนี้

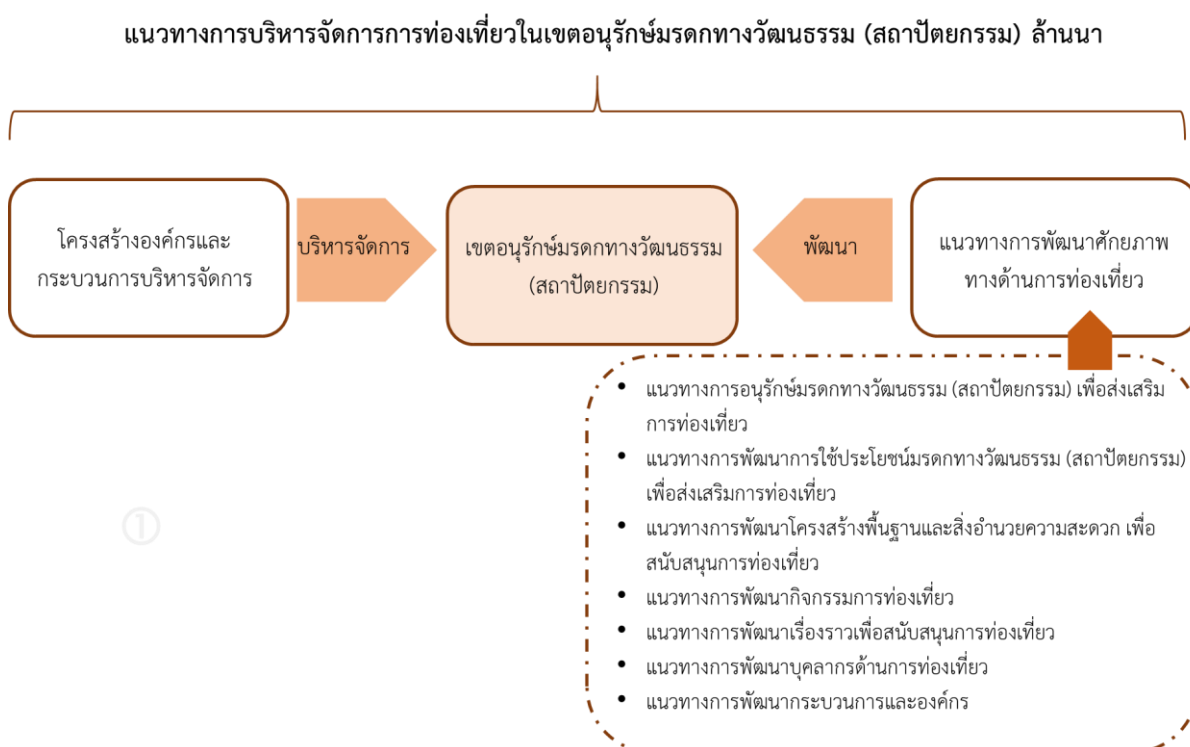
ตารางที่ 4 ตารางสรุปรายละเอียดรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ

ประเด็น	แนวทางการบริหารจัดการ	รูปแบบ
วิธีการสรรหางบประมาณ	แปรผันตามลักษณะของแผนงานและภาระงาน	แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับราชการหรือพื้นที่สาธารณะให้ใช้วิธีการจัดสรรงบประมาณโดยการบูรณาการดำเนินการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนงานดังกล่าวในการจัดตั้งงบประมาณ

ประเด็น	แนวทางการบริหารจัดการ	รูปแบบ	
		แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสาธารณะ ให้ใช้วิธีการระดมทุนภายในชุมชนหรือขอทุนจากกองทุนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กองทุนโบราณคดี กองทุนส่งเสริมวัฒนธรรม โดยพิจารณาตามแผนงานที่มีความสอดคล้องกับกองทุน	
		แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นส่วนบุคคล ให้ใช้ทุนส่วนตัวโดยอาจมีการขอรับการสนับสนุนกองทุนหรือการบริจาคเพิ่มเติม	
วิธีการบริหารงบประมาณ	การบริหารงบประมาณให้คณะผู้ดำเนินการเป็นผู้มีหน้าที่บริหารงบประมาณโดยการจัดทำแผนการทำงานประจำปี และประสานงานภาคีเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือจัดตั้งแผนการดำเนินโครงการตามปีงบประมาณ		
วิธีการให้ความช่วยเหลือ	พิจารณาให้ความช่วยเหลือกับมรดกทางสถาปัตยกรรมในทุกระดับ โดยพิจารณาความเร่งด่วนและความจำเป็น	การให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์	การให้เงินให้เปล่า
			การให้กู้ยืมเงิน
			การลดหย่อนภาษี/ การงดเก็บเงินค่าธรรมเนียมต่างๆ
			การเช่าสถาปัตยกรรมเพื่อปรับปรุงเป็นพื้นที่สาธารณะหรือรองรับการใช้สอยในเชิงการท่องเที่ยว
		การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน	
		การให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการก่อสร้าง	
		การให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ	

7.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่จังหวัดลำพูน แพร่ และน่านนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) ลักษณะของของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) 2) ลักษณะโครงสร้างองค์กรและกระบวนการบริหารจัดการในอนาคต และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยในการอธิบายผลการศึกษาคณะนักวิจัยจะอธิบายแยกรายจังหวัด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 6 กรอบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

(สถาปัตยกรรม) ลำานา

1) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าลำพูน และพื้นที่รอบนอก โดยขยายใหญ่กว่าขอบเขตเมืองเก่าขึ้นไปทางทิศเหนือจนถึงแนวถนนเทศบาลและวัดสันป่ายางหลวง ทั้งนี้มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 0.78 ตาราง

กิโลเมตร สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูนนั้น ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัย และพื้นที่รัศมีโดยรอบ โดยทางทิศตะวันออกจรดแม่น้ำกวัง ทิศตะวันตกจรดวัดมหาวัน ทิศใต้จรดคุ้มเจ้าหลวงเมืองลำพูน และทิศเหนือจรดขอบแนวเขตของศาลากลางในปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 0.19 ตารางกิโลเมตร

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดลำพูน มีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

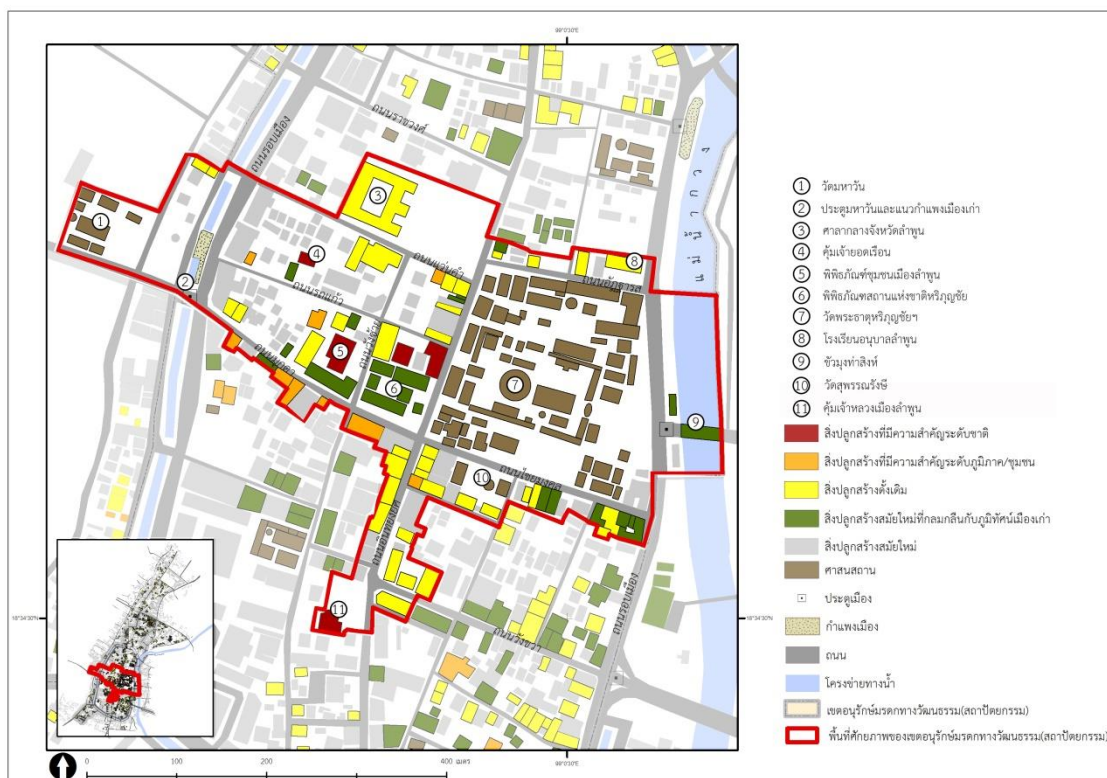
ตารางที่ 5 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าลำพูน

รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	778,362	191,843	ตารางเมตร
	0.78	0.19	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	983	178	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญระดับชาติ	5	5	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	9	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม	190	38	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า	85	24	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่	680	102	อาคาร
ศาสนสถาน	15	3	แห่ง

ภาพที่ 7 ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จังหวัดลำพูน

ภาพที่ 8 ขอบเขตเขตพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดลำพูน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูน คือ เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองล้อมรอบวัด โดยประกอบไปด้วยศาสนสถาน ย่านการค้า และที่พักอาศัยของชนชั้นปกครอง ตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองลำพูนในอดีต จุดเด่นของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนคือ การมีวัดพระธาตุหริภุญชัยฯ เป็นศูนย์กลางเขต และรายล้อมด้วยมรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในพื้นที่ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คุ้มเจ้าหลวงเมืองลำพูน คุ้มเจ้ายอดเรือน กลุ่มอาคารริมถนนอินทยงยศ ซึ่งเป็นอาคารริมถนนย่านการค้าในอดีต นอกจากนั้นภายในพื้นที่ยังมีการกระจายตัวของศาสนสถานที่มีความสำคัญอีกจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นวัดมหาวัน วัดสวนดอก วัดช้างสี วัดธงสัจจะ วัดสันป่ายางหลวง เป็นอาทิ

สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม (ลำพูน) นั้น นอกจากวัดพระธาตุหริภุญชัยฯ ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดแล้ว ภายในพื้นที่ยังประกอบไปกระจุกอาคารดั้งเดิมบริเวณริมถนนมุกดา และมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ เช่น คุ้มเจ้าหลวงเมืองลำพูน คุ้มเจ้าสัมพันธ์วงศ์ และ คุ้มเจ้ายอดเรือน เป็นอาทิ

ภาพที่ 9 มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ภาพที่ 10 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

สำหรับองค์กรที่จะพัฒนาขึ้นเพื่อบริหารนั้น จากการศึกษาว่า เทศบาลเมืองลำพูน ควรร่วมมือกับชุมชนภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จัดทำกลุ่มชุมชนที่มีความสนใจด้านการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ขึ้นโดยเฉพาะ โดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นอาจเป็น องค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐหรือมีเทศบาลลำพูน และวัดพระธาตุหริภุญไชย วรวิหารเป็นหน่วยงานที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วม และให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เทศบาลยังคง ดำรงบทบาทหน้าที่ในการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่ และการปรับปรุงและดูแลองค์ประกอบทางกายภาพภายในเมืองตามภารกิจของเทศบาลต่อไป

อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการดำเนินการในลักษณะของตกลงร่วมกันเชิงพื้นที่ การทำงานมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์				กระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
			การคัดเลือกย่านพื้นที่	การจัดเก็บฐานข้อมูลฯ	การกำหนดขอบเขต	การชี้แจงขอบเขตฯ	การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	8	7	6	5	4	3	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
							●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานลำปาง	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ชุมชน	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	สำนักงานประชาสัมพันธ์	
	กระบวนการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	9		●				●	●		●		●					
		10		●				●			●		●					
		11		●				●	●				●	●	●		●	
		12	●	●				●			●		●	●		●		
		13	●	●				●	●				●	●				
		14	●					●			●					●		
		15		●				●					●	●				
		16		●				●					●	●				
		17		●										●				

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางผังพื้นที่และการจรรจาภายในเขตอนุรักษมรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนนั้น สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้
ตารางที่ 7 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม	ควรมีการเก็บรักษาและอนุรักษ์อาคารเก่า ตลอดจนสิ่งของต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะที่ถูกปล่อยทิ้งร้างให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิม โดยเฉพาะอาคารปืมน้ำมันสามทหาร

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
(สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับเจ้าของอาคารเก่าสำหรับการดูแลรักษาอาคารเก่าในพื้นที่ส่วนบุคคล
	ควรมีการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารอาคารอินทพานิช 2494 ที่ปัจจุบันอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมให้เกิดการใช้งานในรูปแบบที่เหมาะสม
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรนำข้อดี หรือจุดแข็งของผังเมืองลำพูนที่มีคูเมืองล้อมรอบมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ อาทิ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเมืองเก่าทางน้ำ
	ควรพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับรูปแบบอาคารเก่า และพื้นที่อาคารเก่า ในขณะเดียวกันอาจมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่แตกต่างจากกลุ่มทั่วไป
	ควรพัฒนา และปรับปรุงอาคารเก่าให้มีคุณค่า และเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	นำรถรางเข้ามาบริการแก่นักท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวรอบชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร ไปยังเมืองรอบนอก
	ควรมีการพัฒนาทางม้าลาย และสัญญาณสำหรับคนข้าม
	ส่งเสริมการพัฒนาที่พักแรมแบบบูติคหรือโฮมสเตย์สำหรับเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม)
	ควรมีการพัฒนาและซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว	ควรมีการพัฒนาการนำเที่ยวภายในเมืองลำพูน และนำเสนอรายการท่องเที่ยวในแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน
	พัฒนารายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ศึกษากับพื้นที่ใกล้เคียง
	พัฒนาให้มีท่าเรือรับส่งนักท่องเที่ยว ไปยังสถานที่อื่นๆ ใกล้เคียงที่มีแม่น้ำนี้ไหลผ่าน
	พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองลำพูนจากอดีต
	กำหนดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดให้มีความเชื่อมโยงกัน อาทิ เส้นทางการค้า เส้นทางวัฒนธรรม และเส้นทางอาหาร

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
	กำหนดเขต หรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว
	ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรถราง หรือทัวร์รถราง โดยกำหนดขอบเขตเส้นทางให้มีความเหมาะสม หรือกำหนดการเดินทางเฉพาะในพื้นที่เมืองเก่าลำพูน เพื่อกระชับเวลา
แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าด้านวัสดุ/ภูมิปัญญา การก่อสร้างอาคารเก่า และสิ่งปลูกสร้างที่มีออกแบบก่อสร้างด้วยภูมิปัญญาช่างฝีมือที่เป็นเลิศ
แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	ควรรนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้สูงอายุภายในชุมชนมาสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่
แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร	การจัดทำแผนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน
	ควรมีองค์กร หรือสมาคมที่มีประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวชุมชน เข้ามาช่วยเหลือในการวางระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตเมืองเก่าลำพูน

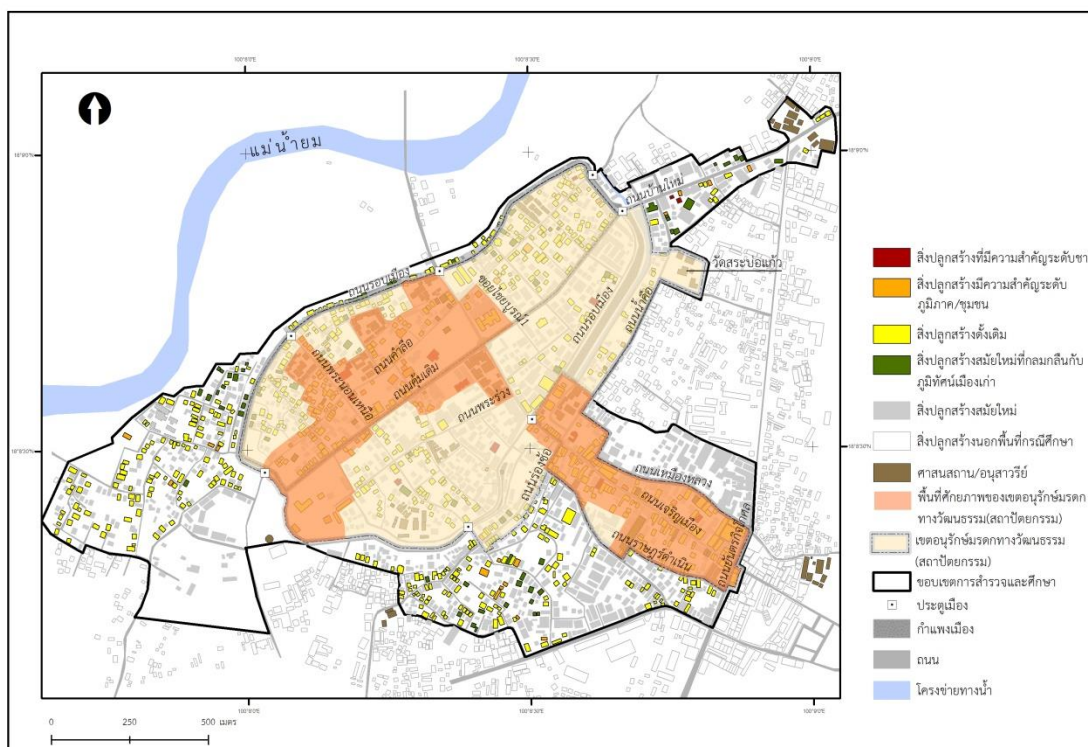
2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแพร่ทั้งหมด โดยมีขนาดประมาณ 1.08 ตารางกิโลเมตร ภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วยพื้นที่ศักยภาพ 2 ส่วน ได้แก่ บริเวณกลุ่มอาคารริมถนนคำลื้อและชุมชนวัดพระนอน และบริเวณถนนเจริญเมือง

มรดกทางสถาปัตยกรรม 5 กลุ่มภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดแพร่ สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแพร่

รายการ	พื้นที่ ศักยภาพ (ไร่แดง)	ถนนคำลือ	ถนนเจริญเมือง	หน่วย
ขนาดพื้นที่	436,477	271,887	164,590	ตารางเมตร
	0.436			ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	462	232	230	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	7	4	3	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	14	9	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูก สร้างดั้งเดิม	253	130	123	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูก สร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบ สอดคล้องกับภูมิทัศน์เมือง เก่า	18	10	8	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูก สร้างสมัยใหม่	161	74	87	อาคาร
ศาสนสถาน	9	5	4	แห่ง

ภาพที่ 12 ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และพื้นที่ศักยภาพ

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมพบว่าภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ได้แก่ คุ่มเจ้าหลวงเมืองแพร่ อาคารน้ำเพชร โรงเรียนนารีรัตน์ คุ่มวงศ์บุรี คุ่มวิชัยราชา คุ่มเจ้าหนานไชยวงศ์ บ้านขัติยะวรา บ้านหลวงศรีนครานุกุล และบ้านพักตากอากาศหลวงศรีนครานุกุล บ้านวังซ้าย บ้านศศิบุตร อาคารที่ทำการบริษัทอีสต์เอเชียติก เป็นอาทิ นอกจากนั้นภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ยังคงปรากฏองค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ กล่าวคือ คูเมือง (น้ำคือ) แนวกำแพงเมือง (เมก) กลุ่มศาสนสถานต่างๆ อาทิ วัดพระนอน วัดพงษ์สุนันท์ วัดพระบาทมิ่งเมือง วัดศรีชุม วัดหัวข่วง เป็นต้น

ภาพที่ 13 มรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

สำหรับพื้นที่บริเวณริมถนนคำลือจากการศึกษาพบว่ามีการกระจุกตัวกันของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่เป็นอาคารดั้งเดิม แม้อาคารโดยภาพรวมจะไม่ใช่อาคารที่มีคุณค่าความสำคัญในระดับชาติหรือระดับชุมชน หากแต่การกระจุกตัวกันของกลุ่มอาคารดังกล่าวกลับสามารถสร้างบรรยากาศของภูมิทัศน์เมืองเก่าได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นที่ตั้งของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญและมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมหลายหลัง อาทิ คุ่มเจ้าหลวงเมืองแพร่ คุ่มวงศ์บุรี บ้านเจ้าต๋อย ดึกขาว อาคารคุ้มสัสดี อาคารน้ำเพชร โรงเรียนนาริรัตน์ เป็นต้น ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเนื่องด้วยเป็นที่ตั้งของกาตากองเก่า คุ่มวงศ์บุรี และคุ่มเจ้าหลวง

ภาพที่ 14 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลื้อ

สำหรับพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้น เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่สำคัญของเมืองแพร่มาตั้งแต่อดีต จากการสำรวจพบว่าภายในพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้นปรากฏการกระจายของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญระดับชาติ และระดับชุมชนหลายหลังที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ผ่านย่านการค้าได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น อาคารเอเอสฮารีซิงส์ ซึ่งเป็นอาคารรูปทรงชิโนโปรตุกิสเพียงหลังเดียวของจังหวัดแพร่ อาคารซังฮวดหลี บ้านหลวงศรีนครานุกูล บ้านวงศ์พระถาง อาคารชุมศรีพานิชย์ ร้านมิตรหญิง เป็นต้น

ภาพที่ 15 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่บริเวณถนนเจริญเมือง

เนื่องด้วยในปัจจุบันจังหวัดแพร่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อจัดทำผังและแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเหมือนเช่นจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน ซึ่งส่งผลให้แต่ละหน่วยงานยังไม่มีแผนการทำงานร่วมกันภายในพื้นที่เมืองเก่า ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในปัจจุบันจึงยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน โดยจากความโดดเด่นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ ในการจัดทำองค์กรเพื่อบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควรมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรกลางหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยอาศัยจุดแข็งของพื้นที่ที่มีพลังความร่วมมือของคนภายในท้องถิ่นมาเป็นกลุ่ม

อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการดำเนินการในลักษณะของตกลงร่วมกันเชิงพื้นที่ การทำงานมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพบปะและหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานประชาสัมพันธ์	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	ข่ายลูกหลานเมืองแพร่
กระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์	กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์	การคัดเลือกย่านพื้นที่	-	●										●			●	
		การจัดเก็บฐานข้อมูลฯ	-	●		●				●				●	●		●	
		การกำหนดขอบเขต	-	●	●					●				●	●		●	
		การชี้แจงขอบเขตฯ	-	●	●					●			●		●		●	●
	กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	1	●	●				●			●						
			2		●		●			●				●	●		●	
			3		●		●			●					●		●	
			4		●		●								●		●	
			5		●		●							●	●		●	
			6		●		●				●			●	●		●	
			7		●	●				●		●			●			
			8		●		●	●			●	●			●			
			9		●					●		●			●			
			10		●							●			●			
			11		●			●						●	●			●
	กระบวนการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว		12	●	●		●	●			●			●	●			●
			13	●	●			●			●			●	●	●		
			14	●				●			●					●		

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานประชาสัมพันธ์	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	ข่ายลูกหลานเมืองแพร่
		15		●				●							●			
		16		●				●							●			
		17		●											●			

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางแผนพื้นที่และการจรรจกรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ พื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรม การท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้มนุษย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดแพร่ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	มีการวางมาตรการป้องกันการเสียหาย และการเกิดอัคคีภัยในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะอาคารเก่าย่านถนนคำลือ หรือกาดกองเก่า รวมถึงถนนเจริญเมือง เนื่องจากอาคารเก่าส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ทำจากไม้ และบางแห่งเป็นอาคารพาณิชย์ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน
	จัดระเบียบ และหารือกับเจ้าของอาคารเก่า โดยเฉพาะการบริหารจัดการการเช่าอาคารพาณิชย์เก่าบริเวณถนนเจริญเมือง เพื่อจัดการภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงามและเป็นระเบียบ

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรพัฒนาอาคารเก่า/ปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบอาคารเก่าที่อยู่ในย่านแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างบรรยากาศเมืองเก่า
	ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากอาคารเก่าที่อยู่ในย่านถนนคำลือ
	ควรส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนการป่าไม้ที่อยู่ใกล้เคียงถนนคำลือให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน
	ควรพัฒนา/ปรับปรุงพื้นที่บริเวณศาลากลาง (เก่า) ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน (OTOP) และจัดสรรพื้นที่จอดรถสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว
	ควรมีการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ/สวนสุขภาพบริเวณถนนคำลือให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว หรือสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	บริหารจัดการรถรางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
	ส่งเสริมให้มีธุรกิจที่ให้บริการจักรยานให้เช่า หรือพาหนะให้เช่า
	จัดหาจุดจอดรถบริเวณถนนคนเดินกาดกองเก่า
	นำเสนอขายรายน้ำเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่า และมีหน้าร้านหรือสถานที่ที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้อย่างชัดเจน
	พัฒนาแนวเขตหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อมโยงกันของเรื่องราวทางสถาปัตยกรรม
แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	พัฒนารายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง
	พัฒนาเส้นทางจักรยานใช้สอยระหว่างถนนคำลือ กับถนนเจริญเมืองให้มีความเชื่อมโยงกัน
	กำหนดเส้นทางจักรยานในเส้นทางถนนคำลือกับถนนเจริญเมือง เชื่อมโยงกับถนนรอบกำแพงเมืองเก่าทั้งรอบในและรอบนอก
	ควรเชื่อมโยงเรื่องราวด้านอุตสาหกรรมไม้เมืองแพลงในเส้นทางอาคารเก่า โดยเฉพาะอาคารที่ทำด้วยไม้ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของงานไม้จากอดีต ถึงปัจจุบันที่มีชื่อเสียงในจังหวัดแพร่
แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าทางโบราณคดี บอกละเรื่องราวในอดีต
	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าที่มีคุณค่าด้านสัญลักษณ์ หรือการเป็นตัวแทนของพื้นที่
แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	ควรมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว
	กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร	รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าแพร่ทั้งหมด อาทิ วัสดุการก่อสร้าง เทคนิค/ภูมิปัญญาการก่อสร้าง และศิลปะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของอาคารเก่าแพร่
	ควรมีการกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการพูดคุย หรือหารือระหว่างคนในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ชัดเจน

3) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่านมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าน่านเกือบทั้งหมด โดยมีลักษณะพิเศษคือครอบคลุมพื้นที่ลำน้ำน่าน ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน มีพื้นที่ประมาณ 1.07 ตารางกิโลเมตร

สำหรับพื้นที่ศักยภาพเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้นอยู่บริเวณใจกลางเมืองน่านบริเวณช่วงเมือง ซึ่งประกอบด้วยมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ อาทิ คู่มเจ้าหลวง (หอคำ) คู่มเจ้าราชบุตร คู่มเจ้าเทพมาลา และกลุ่มของศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ วัดพระธาตุช้างค้ำ วัดน้อย วัดมิ่งเมือง หัวภูมินทร์ วัดหัวข่วง วัดศรีพันต้น และวัดไผ่เหลือง ในปัจจุบันพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ถือเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวสำคัญของเมืองเก่าน่านที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยี่ยมชม

ในส่วนของพื้นที่รอบนอกพื้นที่ศักยภาพเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่รอบ และย่านชุมชนการค้า โดยมีแนวภูมิทัศน์เมืองเก่าที่น่าสนใจได้แก่ บริเวณริมถนนมหาพรหม และชุมชนหัวเวียงใต้

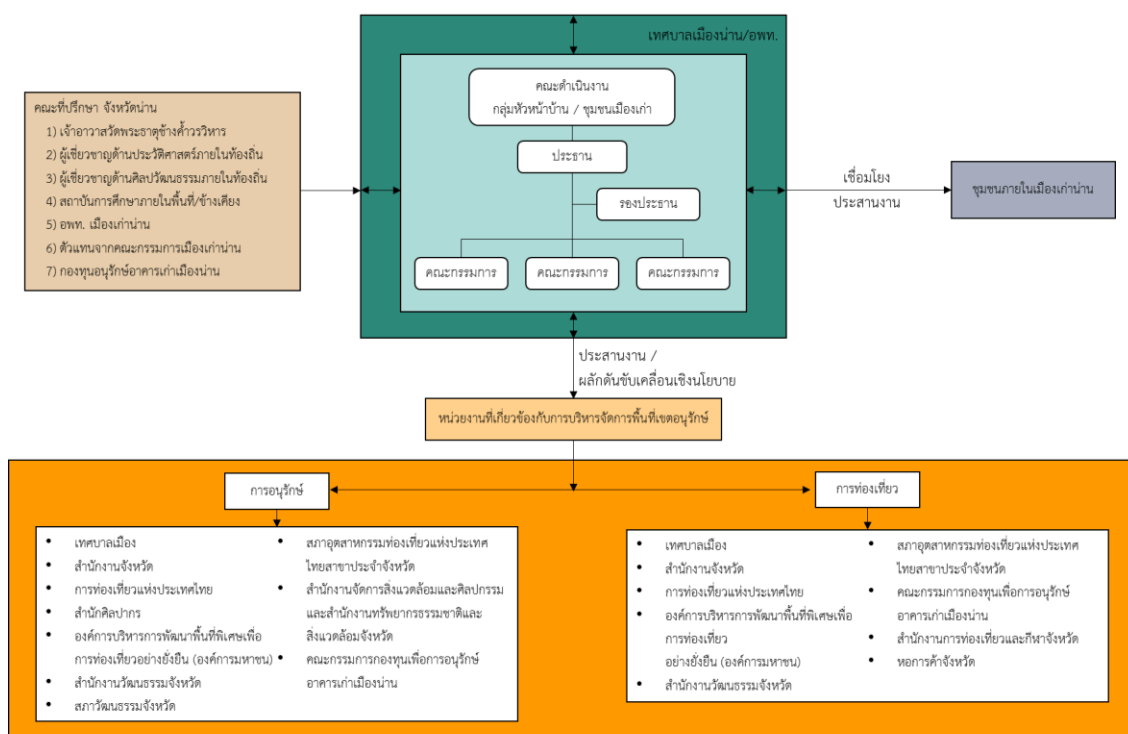
จากการสำรวจมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดน่าน พบว่ามีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าน่าน

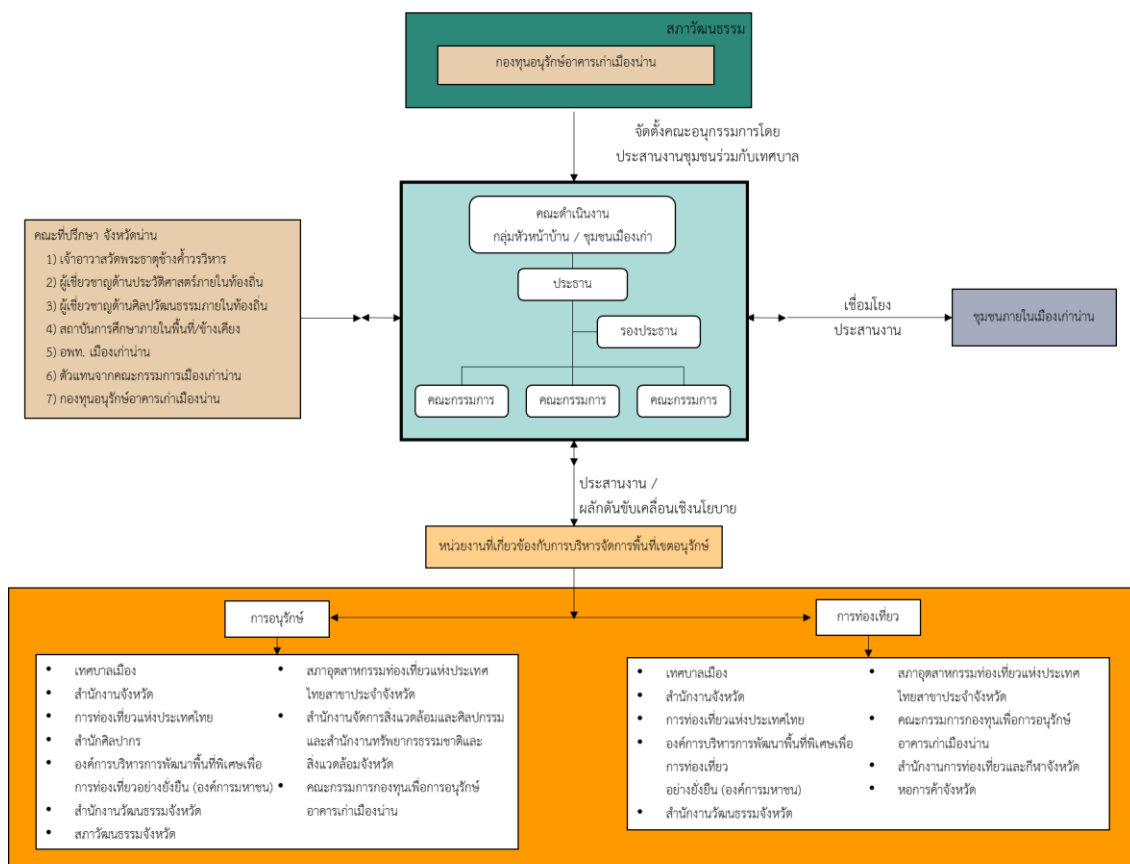
รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	1,077,728	214,463	ตารางเมตร
	1.07	0.21	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	1,406	134	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	10	7	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	5	0	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูก สร้างดั้งเดิม	429	25	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง สมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับ ภูมิทัศน์เมืองเก่า	114	17	อาคาร

สำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้น จากความโดดเด่นในการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าม่าน เทศบาลเมืองม่าน และลักษณะพิเศษของพื้นที่ที่มีกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองม่านตั้งอยู่ ทำให้รูปแบบโครงสร้างองค์การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อาจเป็นได้ 2 กรณี กล่าวคือ

- (1) บูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองม่าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งคล้ายคลึงกับการดำเนินงาน
- (2) การจัดตั้งองค์กรชุมชนภายในเขตพื้นที่ขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยอาจให้เทศบาลหรือองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าม่าน เป็นหน่วยงานดูแล

ภาพที่ 21 แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน รูปแบบที่ 1

ภาพที่ 22 แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน รูปแบบที่ 2

อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการดำเนินการในลักษณะของตกลงร่วมกันเชิงพื้นที่ การทำงานมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถบพบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

[illegible]

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง																
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สำนักงานประชาสัมพันธ์	หอการค้าจังหวัด	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	อพท.	กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	
		16		●					●								●	●	
		17		●													●	●	

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ พื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรม การท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ สถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาออกเป็น 7 ประเด็นได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	จัดทำแนวทางข้อกำหนดในการปรับปรุง ซ่อมแซม อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม พร้อมเผยแพร่สู่คนในชุมชนที่มีอาคารเก่า และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในเขตเมืองเก่าน่าน
	ให้ความสำคัญกับอาคารเก่าในสถานที่ราชการซึ่งในภายหน้าหากมีการขยายพื้นที่ หรือก่อสร้างอาคารใหม่ เพื่อบริการประชาชน ควรมีกระบวนการ หรือวิธีในการเก็บรักษาอาคารเหล่านี้ไว้

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรมีการจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของอาคารเก่า โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ของอาคารเก่า
	ควรมีการพัฒนากิจกรรมพิเศษทางการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นความสนใจ และเกิดกิจกรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น
	ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจนในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะเส้นทางที่ผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	ควรปรับปรุง ซ่อมแซมเส้นทางเท้าในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบางช่วงให้สามารถใช้จริงในกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม
	ควรส่งเสริมให้มีบริการเช่ารถจักรยาน โดยควรคำนึงถึงจุดจอดจักรยานที่ปลอดภัย และสมรรถนะของจักรยานที่ให้เช่า
	ควรมีการพัฒนา และซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะ
	ควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงป้ายสื่อความหมายสำหรับภาษาต่างประเทศให้ถูกต้อง และเกิดความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ
	ควรเพิ่มไฟส่องสว่างในจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางจักรยาน โดยเฉพาะบริเวณวัดภูมิินทร์
	ควรมีระบบความปลอดภัยในจุดที่ไม่มีคนพลุกพล่านหรือทางเปลี่ยว โดยเฉพาะบริเวณสวนสาธารณะ และจุดอับ
	ควรมีกฎหมายหรือกฎระเบียบเงื่อนไขที่อำนวยความสะดวก อย่างเป็นระบบภายในแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่า
แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	ส่งเสริมให้บ้านเรือนหรือวัดในชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัย ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ และพัฒนาเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้

8. ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม หรือชุมชนเก่า นั้น ในปัจจุบันยังไม่มีข้อบังคับหรือกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการโดยตรง ซึ่งส่งผลให้ มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่สูญสลายไปจากพื้นที่อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด คณะนักวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ภาครัฐควรเร่งรัดการออกข้อบังคับหรือกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่ไม่ใช่โบราณสถานอย่างเร่งด่วน เพื่อให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชนใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการพื้นที่ ตลอดจนพิทักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มิให้สูญหายไปอย่างรวดเร็ว

2) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่

3) การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ควรให้ความสำคัญกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องด้วยกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในสถานะปัจจุบันเป็นเพียงข้อตกลงภายในพื้นที่ เพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่เกิดประสิทธิภาพ องค์กรประสานงานจึงควรคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญเพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

9. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ทำให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าลำพูน แพร่ และน่าน ซึ่งได้รับการกำหนดขอบเขตให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีกรอบแนวทางในการจัดตั้งองค์กร กระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ผ่านขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นดังกล่าวและชุมชนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนในบริเวณดังกล่าวสำหรับจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตได้

สำหรับหน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชนดั้งเดิมอื่นๆ ที่มีกระดูกของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่คล้ายคลึงกับเมืองเก่าลำพูน แพร่ และน่าน ก็สามารถนำเอาต้นแบบการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

งานวิจัยนี้จึงมีผลสำเร็จตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งเป็นกลุ่มของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏภายในชุมชนดั้งเดิม โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นไปจนกระทั่งกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ผลที่ได้จากการวิจัยคือการทดลองใช้แนวทางดังกล่าวภายในพื้นที่เขตเมืองเก่าลำพูน แพร่ และน่านจึงได้มาซึ่งขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และแนวทางการยกระดับศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์นั้นสามารถจำแนกตามกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

- 1) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติได้ โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินการประสานงานการจัดการพื้นที่ตามความเหมาะสมของพื้นที่ และนำกระบวนการดังกล่าวในแผนงานวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมและของบประมาณสนับสนุนประจำปีเพื่อขับเคลื่อนพื้นที่ให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในการนำไปใช้อาจคัดเลือกสรรตามประเด็นที่ตรงภารกิจของแต่ละหน่วยงาน
 - 2) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในชุมชนดั้งเดิมสามารถนำเอาต้นแบบการบริหารจัดการไปบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมเพื่อรองรับ/สนับสนุนการท่องเที่ยวได้
 - 3) ภาคประชาชน สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติได้ โดยใช้เป็นแนวทางในการร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่ในบางประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐ ซึ่งในส่วนนี้อาจใช้กระบวนการเอาแรงเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน
 - 4) ภาคธุรกิจ สามารถศึกษานำแหล่งข้อมูลของเขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบริษัทได้อีก
- อนึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา แผนงานวิจัยได้ดำเนินการขับเคลื่อนผลการวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) แผนงานวิจัยร่วมจัดแสดงนิทรรศการแนวทางการกำหนดเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในเขตเมืองเก่าลำพูน แพร่ และน่านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ภายในงานการประชุมสัมมนาวิชาการ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ภายใต้โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2560 ณ

โรงแรมรามารการ์เด็นท์ กรุงเทพฯ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2) แผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อยร่วมผลักดันผลศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดแพร่ สู่การขายในธุรกิจการท่องเที่ยวโดยนำเอาฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดแพร่ ไปใช้ในการนำเสนอและจัด FAM TRIP ร่วมกับบริษัท Wild Thailand เพื่อวางแผนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว “เส้นทางท่องเที่ยวเมืองมรดกทางวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมและวิถีวัฒนธรรมชุมชน” ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกรุงเทพฯ ในช่วงปลายเดือนตุลาคม

3) แผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อยนำเสนอผลการวิจัยสู่การผลักดันในการใช้งานเชิงนโยบายแก่สำนักปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในวันจันทร์ที่ 21 สิงหาคม 2561

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และเพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการได้แก่ (1) แนวทางการกำหนดเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา (2) โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และ (3) โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

ในปัจจุบันการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม) ภายในเขตชุมชนดั้งเดิม ยังไม่มีกฎหมายหรือข้อกำหนดที่ชัดเจนทำให้การบริหารจัดการและการจัดทำเขตพื้นที่มีลักษณะเป็นข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน กระบวนการบริหารจัดการพื้นที่จึงมีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่าต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ (1) กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวางแผน การเก็บข้อมูล จนกระทั่งการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับชุมชน และ (2) กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการหาจุดเด่นและตำแหน่งทางการตลาด กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมือง และการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น จากการศึกษาพบว่าเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในแต่ละพื้นที่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับสภาพการตั้งถิ่นฐานของแต่ละชุมชน และการกระจายตัวของมรดกทางสถาปัตยกรรม ทั้งนี้ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แต่ละแห่งต่างมีมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีศักยภาพในฐานะทรัพยากรท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยในการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวภายหลังจาก

การจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ควรดำเนินการบนพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ และการใช้สอยในบริบททางสังคมปัจจุบัน ซึ่งสามารถจำแนกแนวทางการพัฒนาศักยภาพได้เป็น (1) แนวทางอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ (3) แนวทางการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว (5) แนว ทางการพัฒนาเรื่องราว (6) แนวทางการพัฒนานุสาวรีย์ และ (7) แนวทางการพัฒนากระบวนการ และองค์กร

คำสำคัญ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว, เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยว, เมืองเก่า, ล้านนา

Abstract

Tourism Management in Preserved Areas of Cultural Heritages (Architecture) in Lanna Region aims 1) to develop and create tourism management model for preserved areas of cultural heritages (architecture) in Lanna region and 2) to create guideline for tourism management in preserved areas of cultural heritages (architecture) in Phrae, Lamphun, and Nan old town as study areas by gathering and analyzing data from 3 sub- studies: (1) Demarcation in Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture) Guideline in Lanna Region (2) Organizational structure and Procedure Management in tourism for Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture) in Lanna Region and (3) Tourism Development Guideline for Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture) in Lanna Region.

Nowadays, management in the old towns of cultural heritages area (architecture) is under community agreement as laws and regulations aren't yet applied in local tourism. An effective tourism management should concentrate on the locals' collaboration. According to the research, the model consists of 2 sections: (1) Pre-demarcation process which consists of planning, collecting data and demarcating cultural heritages area (architecture) in Lanna Region (2) Post-demarcation process which consists of creating the selling points, finding their position in the market, preserving their nature sceneries, preparing sufficient facilities for tourism activities and managing budget and cost.

Guidelines for management tourism in preserved area of cultural heritages (architecture) in Phrae, Lamphun, and Nan are different depending on the community settlement and cultural heritages (architecture) distribution. As most cultural heritages (architecture) have their unique potential to become tourist attractions, local governments and the communities themselves should collaborate in their resource development with integration to conservation purpose and social usage. Guideline of tourism development is divided into 7 parts: (1) conservation guideline, (2) usage development guideline, (3) infrastructure and facility guideline, (4) tourism activity development guideline, (5) architecture and historic content development guideline,

(6) human development guideline and, (7) processal and organizational development guideline.

Keywords: Tourism Management, Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture), Old Town, Tourism, Lanna Region

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
สารบัญ.....	จ
สารบัญรูปภาพ	ข
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	7
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย.....	7
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	9
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	11
1.5.1 ขอบเขตการศึกษา.....	11
1.5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	14
1.5.3 เครื่องมือการวิจัย	14
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม	17
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	31
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรม ภายในชุมชนดั้งเดิม	37
2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิม	44
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย.....	50
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	50
3.2 เครื่องมือการวิจัย.....	50
3.3 ขั้นตอนการวิจัยและการบริหารแผนงานวิจัย	51

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย.....	54
4.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา.....	59
4.1.1 กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	60
4.1.2 กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	74
4.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	85
4.2.1 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	87
4.2.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่.....	111
4.2.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	141
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	170
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	170
5.1.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา.....	170
5.1.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	180
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	211
บรรณานุกรม	212

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1	กรอบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยย่อย.....	9
ภาพที่ 2	แผนภาพสรุปนิยามของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	10
ภาพที่ 3	ขอบเขตพื้นที่การศึกษา.....	14
ภาพที่ 4	กรอบความคิดในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ภาพที่ 5	แผนภาพสรุปขั้นตอนกระบวนการวางแผนในการอนุรักษ์ (ซูวิทย์ สุจฉายา, 2552:11)	20
ภาพที่ 6	แผนภาพสรุปแนวทางการบริหารจัดการเมืองเก่าภายใต้แผนแม่บท และผังแม่บทการอนุรักษ์.....	23
ภาพที่ 7	กรอบความคิดในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
ภาพที่ 8	แผนภาพสรุปประเด็นการบูรณาการและสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อย.....	53
ภาพที่ 9	กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา.....	60
ภาพที่ 10	แผนภูมิสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	61
ภาพที่ 11	แผนภูมิแสดงโครงสร้างองค์กร	66
ภาพที่ 12	แผนภาพแสดงองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรม ที่ยังคงเหลือ ที่ต้องทำการสำรวจ ในขั้นตอนที่ 3.....	69
ภาพที่ 13	แผนภาพแสดงรายละเอียดขั้นข้อมูลของสิ่งปลูกสร้างที่ต้องจัดเก็บประกอบ การจัดทำบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม.....	70
ภาพที่ 14	แผนภูมิสรุปแนวทางการจำแนกและองค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมลักษณะ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	71
ภาพที่ 15	แผนภูมิแสดงกระบวนการภายหลังจากการทำเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	74
ภาพที่ 16	กรอบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้านนา	86
ภาพที่ 17	ขอบเขตเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน	87
ภาพที่ 18	ขอบเขตเขตพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	88
ภาพที่ 19	มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว.....	91

ภาพที่ 20	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของ เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	91
ภาพที่ 21	แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน	93
ภาพที่ 22	ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และพื้นที่ศักยภาพ.....	113
ภาพที่ 23	มรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	114
ภาพที่ 24	ขอบเขตของพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลือ.....	115
ภาพที่ 25	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลือ.....	115
ภาพที่ 26	ขอบเขตของพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง	117
ภาพที่ 27	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง	117
ภาพที่ 28	แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ รูปแบบที่ 1	119
ภาพที่ 29	แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ รูปแบบที่ 2	120
ภาพที่ 30	ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	142
ภาพที่ 31	ขอบเขตพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน	143
ภาพที่ 32	มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว.....	143
ภาพที่ 33	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน	144
ภาพที่ 34	แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน รูปแบบที่ 1	146
ภาพที่ 35	แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน รูปแบบที่ 2	147
ภาพที่ 36	ขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	170

ภาพที่ 37	กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา	171
ภาพที่ 38	แผนภูมิสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	172
ภาพที่ 39	ตารางสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	175
ภาพที่ 40	กรอบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้านนา.....	180
ภาพที่ 41	ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน	182
ภาพที่ 42	ขอบเขตเขตพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	183
ภาพที่ 43	มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	184
ภาพที่ 44	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	185
ภาพที่ 45	ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และพื้นที่ศักยภาพ.....	192
ภาพที่ 46	มรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่.....	193
ภาพที่ 47	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	194
ภาพที่ 48	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง	195
ภาพที่ 49	ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	203
ภาพที่ 50	ขอบเขตพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	204
ภาพที่ 51	มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว.....	204
ภาพที่ 52	มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	205

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ตารางสรุปมาตรฐานและตัวชี้วัดการบริหารจัดการเมืองเก่า.....	21
ตารางที่ 2 ตารางแสดงดัชนีชีวิตและเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	24
ตารางที่ 3 แสดงความแตกต่างของขอบเขตการคุ้มครองตามกฎหมาย.....	27
ตารางที่ 4 แสดงข้อดีและข้อเสียของกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนแต่ละฉบับ.....	28
ตารางที่ 5 แสดงกรอบกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการเมืองเก่า.....	30
ตารางที่ 6 ตารางสรุปแนวทางการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ กรมการท่องเที่ยว.....	35
ตารางที่ 7 ตารางสรุปมาตรฐานการดำเนินการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของเมือง.....	38
ตารางที่ 8 ตารางสรุปลักษณะมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แต่ละประเภท.....	72
ตารางที่ 9 แสดงกระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของ เมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามเป้าหมาย.....	76
ตารางที่ 10 แสดงรายละเอียดการจัดลำดับความสำคัญ.....	77
ตารางที่ 11 แสดงแนวทางการให้ความช่วยเหลือ.....	84
ตารางที่ 12 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าลำพูน.....	89
ตารางที่ 13 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	94
ตารางที่ 14 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด ลำพูน และภารกิจของหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ.....	96
ตารางที่ 15 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแพร่.....	111
ตารางที่ 16 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่.....	121
ตารางที่ 17 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และภารกิจของหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ	123
ตารางที่ 18 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าน่าน.....	141

ตารางที่ 19 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	148
ตารางที่ 20 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน และภารกิจของหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ	151
ตารางที่ 21 ตารางสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	172
ตารางที่ 22 ตารางสรุปกระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	176
ตารางที่ 23 ตารางสรุปกระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม).....	178
ตารางที่ 24 ตารางสรุปรายละเอียดรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ	178
ตารางที่ 25 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าลำพูน	181
ตารางที่ 26 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	186
ตารางที่ 27 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน.....	189
ตารางที่ 28 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแพร่	191
ตารางที่ 29 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่.....	197
ตารางที่ 30 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่	199
ตารางที่ 31 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าน่าน	202
ตารางที่ 32 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน.....	206
ตารางที่ 33 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน	208

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมภูมิปัญญา องค์ความรู้ของบรรพชนในอดีตเป็นจำนวนมาก ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural heritage) อาทิ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี งานฝีมือ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage) อาทิ กลุ่มอาคาร ที่โล่งว่าง ร่องรอยการตั้งถิ่นฐาน หรือแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าในหลายมิติไม่ได้จำกัดเฉพาะในด้านวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่ยังมีคุณค่าในด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554: 49)

มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องไม่ได้และจับต้องได้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยมรดกทางวัฒนธรรมเปรียบเสมือนหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำคัญที่แสดงให้เห็นประวัติความเป็นมา รากเหง้า วิถีชีวิต ตลอดจนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น กลุ่มอาคารภายในบริเวณชุมชนบ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มตึกแถวและห้องแถวรูปทรงสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกซึ่งสะท้อนให้ถึงความสำคัญและความเจริญรุ่งเรืองของพื้นที่ในฐานะย่านชุมชนการค้าเก่าแก่ก่อนจะเสื่อมโทรมเนื่องด้วยการพัฒนาการคมนาคมทางบกในเวลาต่อมา (วัชรภรณ์ เครือพันธ์, 2554: 71) กลุ่มอาคารภายในเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่สะท้อนประวัติการตั้งถิ่นฐานและรากเหง้าของคนในพื้นที่ ผ่านลวดลายอันอ่อนช้อยงดงามตามอาคารบ้านเรือนในแบบฉบับของช่างมอญ (แดนชัย ไพรสมนต์ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล, 2557: 1483) หรือการผสมผสานกันของบ้านเรือนกลุ่มอาคารชิโนยูโรเปียนและห้องแถวแบบเก๋งจีนในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ที่สะท้อนภาพความเจริญของพื้นที่ในฐานะการเป็นศูนย์กลางการค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้าจากต่างประเทศ (สุนิสา มุณีเมธี และ เก็ดถวา บุญปรากฏ, 2556: 54)

ชุมชนดั้งเดิมเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ โดยจากการสำรวจของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553: 5) ภายใต้โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเมือง ที่สำรวจย่านชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมผ่านการสำรวจอย่างรวดเร็ว (reconnaissance survey) พบว่ามีชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมกว่า 140 แห่งกระจายอยู่ใน 54 จังหวัดตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และจากการสำรวจของสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดลอม (2555: 84-99) พบว่ามีย่านชุมชนดั้งเดิมกระจายอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก รวม 194 แห่ง

อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลา 30 ที่ผ่านมา ชุมชนดั้งเดิมเหล่านี้ต่างเกิดการเปลี่ยนแปลง ลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ และสังคม จนเกิดการทิ้งร้างและนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมและการสูญหายของมรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ตลอดจนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพมีสาเหตุสำคัญมาจากการการรุกรานตามอายุขัยและการสร้างอาคารสมัยใหม่ที่ขัดแย้งกับรูปแบบเดิม โดยการสร้างอาคารสมัยใหม่แทนที่อาคารรูปแบบเดิมนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการเพิกเฉยและการละเลยความสำคัญของกลุ่มอาคารดั้งเดิมในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ จนขาดการระบุและการรับรองอย่างเป็นทางการ (designation) (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2557: 21) ประกอบกับการขาดข้อกำหนดของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม โดยเฉพาะ ยิ่งทำให้พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมต่างไร้ทิศทางและเอกภาพในการบริหารจัดการ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าภายในพื้นที่เขตชุมชนดั้งเดิมจึงตกอยู่ในความเสี่ยงและมีความเปราะบางต่อการสูญสลาย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีกฎหมายรองรับหรือสนับสนุนการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่ชัดเจน หากแต่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และชุมชนดั้งเดิมหลายแห่งก็ได้เริ่มมีแนวคิดและร่วมมือกันในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์กลุ่มอาคารดั้งเดิม ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเอง เช่น ชุมชนถนนนางงาม เมืองสงขลา ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต ชุมชนถนนริมโขง จังหวัดเลย ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ชุมชนริมน้ำตลาดอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ ชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี กลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่มักปรากฏในประเทศไทยคือ การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2556) เนื่องด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถกระตุ้นปฏิสัมพันธ์และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในระดับครัวเรือนและชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิมนั้น สถาปัตยกรรมและกลุ่มอาคารดั้งเดิมถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในมิติการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพภายในชุมชนดั้งเดิมภายในประเทศและต่างประเทศได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเด่นชัดแล้วว่า การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนเก่าเปรียบเสมือนดาบสองคม เนื่องด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้สร้างเฉพาะผลกระทบทางบวกเท่านั้น หากแต่กลับสร้างผลกระทบทางลบให้แก่ชุมชนดั้งเดิมด้วยเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ชุมชนตลาดริมน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาของศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ (2553: 61) พบว่าภายหลังการฟื้นฟูและ

พัฒนาชุมชนอัมพวาจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น มีกลุ่มอาคารไม่ต่ำกว่า 80 หลังในพื้นที่บริเวณริมคลองอัมพวาที่เคยปิดร้างหรืออยู่สภาพทรุดโทรมได้รับการซ่อมแซมเพื่อเป็นร้านค้าและเรือนพักแรม (homestay) แต่อย่างไรก็ตามในระยะเวลาต่อมา ชุมชนริมน้ำอัมพวากลับต้องประสบกับปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ทั้งมลพิษทางเสียง ปัญหาขยะ อันเนื่องจากการจัดการอย่างไม่เป็นระบบ และในส่วนของบ้านเรือนที่ได้รับการอนุรักษ์บางส่วนก็ถูกแทนที่ด้วยอาคารรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยม ทั้งนี้ปฐมนิพนธ์ ขวัญสุวรรณ (2558) ได้วิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยการกระตุ้นกิจกรรมการค้าใหม่ขึ้นในพื้นที่โดยอาศัยบรรยากาศของการอนุรักษ์เป็นฉากหลังนั้น สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนได้ในระดับหนึ่งในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น เพราะเมื่อเกิดมีการเข้ามาของกลุ่มนายทุน หรือความต้องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของเจ้าของพื้นที่เดิม จะส่งผลให้ระบบชุมชนและกลุ่มคนภายในชุมชนไม่สามารถดำรงชีวิตหรือต่อสู้กับนายทุนได้ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคาร สภาพแวดล้อมและสังคมในที่สุด

ในระดับนานาชาติการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมรดกทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เช่นเดียวกัน จากการศึกษาของชูศักดิ์ วิทยาทัก (2554, 199) พบว่าการท่องเที่ยวภายในเมืองหลวงพระบางส่งผลให้ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นถูกทำให้กลายเป็นสินค้า ก่อให้เกิดการเบียดขับวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเริ่มเลือนหายไป ในด้านกายภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองหลวงพระบางส่งผลให้เกิดการไล่ที่ (displacement) ด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อลักษณะการใช้ที่ดินของคนในท้องถิ่นในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้จากการศึกษาที่ยูเนสโกทำร่วมกับสมาคมการท่องเที่ยวแห่งเอเชียแปซิฟิก (PATA) พบว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมของหลวงพระบางซึ่งมีความสำคัญในระดับสากลถูกคุกคาม ซึ่งส่งผลให้คุณค่าของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ด้อยลง (ชูศักดิ์ วิทยาทัก, 2554: 77)

ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวจึงมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าและการดำรงอยู่ของมรดกวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของคนในชุมชนและคนในชาติ กระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสนใจ โดยสภาการโบราณสถานแห่งประเทศ (International Council on Monuments and Sites) ได้มีการประกาศกฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (INTERNATIONAL CULTURAL TOURISM CHARTER) ที่ประเทศเม็กซิโก เมื่อเดือนตุลาคม ปีพุทธศักราช 2534 เพื่อใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (ICOMOS, 1999)

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในเขตชุมชนดั้งเดิมนั้นกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภายหลังการฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา ชุมชนจันทบูร ชุมชนตลาดสามชุก โดยจากการศึกษาของศิริวรรณ

ศิลาพรรณนัท (2553: 65) พบว่าภายหลังจากการฟื้นฟูชุมชนตลาดน้ำอัมพวา มีการฟื้นฟูตลาดน้ำในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศระหว่างปีพ.ศ. 2547- 2552 ถึง 17 แห่ง อาทิ ตลาดบ้านใหม่ ตลาดน้ำบางน้อย ตลาดน้ำบางนกแขวก ตลาดศรีประจันต์ ตลาดศาลเจ้าโรงทอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เหล่านี้ซึ่งมีเป็นพื้นที่ซ้อนทับกับชุมชน และมีความหลากหลายของวิถีชีวิตกลับไม่มีแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสถานการณ์ จนก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบสืบเนื่องตามมาในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ แม้กระทั่งในแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าฉบับต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้กำหนดแผนการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมเหล่านี้มิติด้านการท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจนมากนัก สำหรับสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว(ม.ป.ป.): 67) ได้มีการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขึ้น แต่ก็ไม่ได้แยกย่านชุมชนเก่า ชุมชนดั้งเดิมออกมาอย่างเฉพาะเจาะจง โดยในการจัดทำนั้นได้บรรจุให้พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมอยู่ในประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งหมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา

ด้วยเหตุนี้การศึกษาและพัฒนาการบริหารและการจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางสถาปัตยกรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคม หรือคุณค่าทางความงาม ภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมบนพื้นฐานของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่ จึงเป็นประเด็นสำคัญและเร่งด่วนที่ควรดำเนินการ เพื่อเป็นการยกระดับคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีคุณค่าทางธุรกิจ ควบคู่กับการพิทักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้ยังคงอยู่ และสามารถดำรงอัตลักษณ์และคุณค่าของตนท่ามกลางการเอื้อประโยชน์เศรษฐกิจในบริบทของการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

พื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา ประกอบด้วย 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มจังหวัดล้านนาถือเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการท่องเที่ยวของประเทศ โดยประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมซึ่งยังคงดำรงความเป็น อัตลักษณ์ของตนเอง จากการสำรวจอย่างรวดเร็วของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553:5) พบว่าประกอบด้วยชุมชนเก่าจำนวน 8 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดเกตุการาม ย่านสถานีรถไฟเชียงใหม่ หมู่บ้านต้นเห้าน้อย จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนกาดกองต้า ย่านสถานีรถไฟลำปาง ชุมชนท่ามะโอ ถนนประสานไมตรี และ ถนนเถินบุรี จังหวัดลำปาง และจากการแบ่งกลุ่มเมืองเก่าของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554: 24-28) พบว่ามีเมืองเก่าภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาที่ได้รับการแบ่ง

ประเภทอีกหลายเมือง โดยเมืองระดับที่ 1 และ 2 ประกอบด้วย เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าน่าน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าพะเยา และเมืองเก่าแพร่

ในปัจจุบันชุมชนดั้งเดิมในกลุ่มพื้นที่จังหวัดล้านนาเริ่มมีการรวมกลุ่มและดำเนินการจัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่ ที่เริ่มดำเนินการกระบวนการอนุรักษ์เรือนไม้สักภายในพื้นที่ในปีพุทธศักราช 2550 และขยายผลการอนุรักษ์สู่ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น กำแพงเมือง คูเมือง และภูมิทัศน์ของเมืองตามลำดับ จังหวัดน่านซึ่งเป็นชุมชนและเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่เมืองหนึ่งในดินแดนล้านนาตะวันออกก็เริ่มมีกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่าเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การดำเนินการของเมืองเก่าน่านนั้น ได้มีคณะกรรมการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ดำเนินการประสานงานภาคีภายในจังหวัดและจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภายใต้วิสัยทัศน์ “น่าน เมืองเก่าที่มีชีวิต” อย่างไรก็ตามในกระบวนการเริ่มต้น จังหวัดน่านได้มีกระบวนการรวมกลุ่มกันของประชาชนในนาม “กลุ่มประชาคมน่าน” และแลกเปลี่ยนความรู้จนนำไปสู่การจัดตั้งภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและการฟื้นฟู ตลอดจนการอนุรักษ์เมืองเก่าน่านในที่สุด (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554: 1-19) ทั้งนี้แม้ว่าพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาจะเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ แต่จากการศึกษาของศูนย์เตือนภัยธุรกิจภาคเหนือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น ([ม.ป.ป]: 27) กลับพบว่าในปัจจุบันความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจากความเจริญทางวัตถุได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อกลุ่มวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มพื้นที่วัฒนธรรมล้านนา

ด้วยเหตุนี้เพื่อส่งเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจ และกระบวนการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้ควบคู่กับกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมอันเป็นพื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนเริ่มปฏิบัติกันมา การบูรณาการงานวิจัยครั้งนี้ร่วมกับท้องถิ่นในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาจึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยสนับสนุนและผลักดันให้ย่านชุมชนดั้งเดิมภายในพื้นที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดศักยภาพในการท่องเที่ยวบนอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังถือเป็นการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ยากแก่การฟื้นฟูอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกจังหวัดลำพูน แพร่ และน่านเป็นพื้นที่กรณีศึกษาและเป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดล้านนา เนื่องด้วยพื้นที่ของจังหวัดเหล่านี้มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน อีกทั้งในปัจจุบันยังคงหลงเหลือมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสมบูรณ์ในพื้นที่เมืองเก่าให้เห็นอีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในปัจจุบัน พื้นที่ของทั้งสามจังหวัดเริ่มมีแผนการและกระบวนการในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนดั้งเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรมแล้ว นอกจากนั้นในบริบทด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ทั้งสามจังหวัด จากการศึกษาของ

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ และคณะ (2557) พบว่าจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน ต่างเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และความหลากหลาย ซึ่งคล้ายคลึงกับจังหวัดลำพูนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจโดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ และคณะ, 2549: ฌ-ญ) โดยในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน ต่างก็ได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่สำคัญของพื้นที่ ทั้งจากการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คุ้มเจ้ายอดเรือน จังหวัดลำพูน กาดกองเก่า จังหวัดแพร่ หอประวัติศาสตร์ โรงเรียนน่านคริสเตียนศึกษา จังหวัดน่าน เป็นอาทิ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดลำพูน แพร่ และน่านเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ แต่เมื่อพิจารณาจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำปี 2558 กลับพบว่า จังหวัดแพร่ น่าน เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองท่องเที่ยวหลักในภูมิภาคเดียวกัน อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย กล่าวคือจังหวัดแพร่ มีนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2558 จำนวน 750,144 คน จังหวัดน่านมีนักท่องเที่ยวจำนวน 732,446 คน ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย มีนักท่องเที่ยวสูงถึง 9,286,307 คน และ 3,078,976 คน ตามลำดับ และในส่วนของจังหวัดลำพูนนั้น เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้ท่องเที่ยวรวมพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 1,059,019 คน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดกลับพบว่า จังหวัดลำพูนนั้นมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านจังหวัดลำพูนเท่านั้น ในส่วนของผู้ท่องเที่ยวที่พักค้างคืนมีจำนวนน้อยมากเพียง 311,796 คน/ปี ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าจังหวัดแพร่ และน่าน ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืนจำนวน 359,323 คน และ 585,082 คน ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุอันดีที่งานวิจัยในครั้งนี้จะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อให้ผลวิจัยที่ได้นำไปสู่การหนุนเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมและจังหวัดต่อไปในอนาคต อนึ่งการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และกระแสนิยมของตลาดโลก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
- 2) เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดแพร่ ลำพูน และน่าน

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

แผนงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่คัดเลือกขึ้นของจังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน โดยในการดำเนินงานนั้นจะใช้วิธีการสังเคราะห์และบูรณาการข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยที่ 1 -3 ซึ่งมีกระบวนการวิจัยที่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยของแผนงานนี้คือ การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน จะช่วยรักษาคูณค่าในมิติต่างๆ ตลอดจนช่วยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในฐานะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

แผนงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 โครงการย่อยที่มีประเด็นในการศึกษาแตกต่างกัน โดยแต่ละโครงการย่อยนั้นต่างมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันในการดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการที่ 1 แนวทางการกำหนดเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นโครงการวิจัยที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมและสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่การศึกษา โดยในการจัดทำฐานข้อมูลภายในโครงการนั้นจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ กำหนดเกณฑ์การเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อนำไปสู่การกำหนดขอบเขตพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ผลลัพธ์ของโครงการที่ 1 นั้นจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิธีบริหารจัดการพื้นที่ในโครงการที่ 2 และการพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวและยกระดับศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ในโครงการที่ 3 ต่อไป

โครงการย่อยที่ 2 แนวทางการจัดทำโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นโครงการวิจัยที่ใช้ฐานข้อมูลของโครงการที่ 1 ร่วมกับการวิเคราะห์และจัดทำกระบวนการบริหารและจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยโครงการนี้จะแสดงให้เห็นถึงลำดับ

การพัฒนาและวิธีการจัดการพื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ตามที่โครงการวิจัยย่อยที่ 1 กำหนดขึ้น

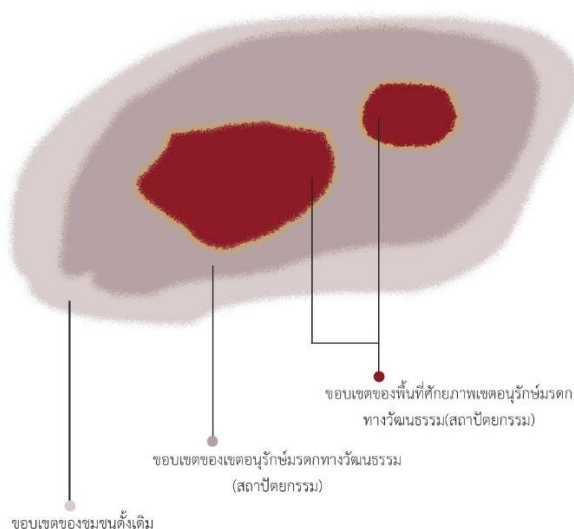
ส่วนโครงการวิจัยย่อยที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นโครงการวิจัยที่เน้นการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาและศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยในการศึกษาจะใช้ฐานข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 1 และ 2 ร่วมกับการวิจัยด้านการท่องเที่ยว

เมื่อทำการวิจัยครบทั้ง 3 โครงการแล้วแผนงานจะทำหน้าที่เชื่อมโยงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการ และสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยดังกล่าว โดยการสังเคราะห์ข้อมูลในระดับมหภาคนั้น แผนงานจะสังเคราะห์และสรุปข้อมูลข้อมูลในภาพรวมเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้และยกระดับมูลค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาอื่น ๆ ต่อไป และในส่วนของพื้นที่ระดับจุลภาคหรือพื้นที่กรณีศึกษานั้น แผนงานวิจัยทำการสังเคราะห์และสรุปข้อมูลเพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน

วัฒนธรรมและสังคมที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในงานวิจัยนี้ชุมชนดั้งเดิมครอบคลุมถึง ย่านชุมชนเก่าตามนิยามของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเมืองเก่าตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และการพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546

2) เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) หรือ พื้นที่ไข่ขาว หมายถึง เขตพื้นที่ภายในชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบไปด้วยการกระจุกตัวของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และภูมิทัศน์แบบเมืองเก่า โดยอาจมีการปะปนของอาคารรูปแบบสมัยใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคม หากแต่ไม่ขัดแย้งกับภูมิทัศน์เดิม หรือมีลักษณะเป็นภูมิทัศน์อนุญาติ เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นพื้นที่ชุมชนในระดับมหภาคโดยมีบทบาทในฐานะพื้นที่สนับสนุน/อำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน หากแต่อาจไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ได้

3) พื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) หรือพื้นที่ไข่แดง หมายถึง เขตพื้นที่ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วว่า มีการกระจุกตัวของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อย่างหนาแน่น จนสามารถรักษาภูมิทัศน์ของเมืองเก่าไว้ได้ และสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาให้เกิดเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ในบางกรณีภายในหนึ่งเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อาจมีพื้นที่ศักยภาพมากกว่าหนึ่งแห่งก็ได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและการกระจุกตัวกันของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปนิยามของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมภายในพื้นที่เมืองเก่าตามประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าในพื้นที่จังหวัดลำพูน แพร่ และน่านเป็นพื้นที่การศึกษา โดยถือให้เป็นพื้นที่ตัวแทนพื้นที่ของแหล่งวัฒนธรรมล้านนา

1) เมืองเก่าลำพูน ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองเก่ากลุ่มที่ 1 จากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เมืองเก่าลำพูน ถือเป็นเมืองเก่าที่มีความเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยทวารวดี ในอดีตถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งนี้จากบทบาทและความสำคัญตั้งแต่อดีต ทำให้ลำพูนถือเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมในรูปแบบของตนเอง โดยสามารถเรียกวัฒนธรรมในพื้นที่แห่งนี้ว่า “วัฒนธรรมแบบหริภุญชัย” (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553: 6)

พื้นที่การศึกษาครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าลำพูนซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 0.648 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553: 7) โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ครอบคลุมบริเวณโดยรอบแนวคูเมืองตามแนวถนนรอบเมืองนอก
ทิศตะวันออก	ครอบคลุมพื้นที่ตามแนวขนานริมฝั่งแม่น้ำตรงด้านตะวันออก ในระยะ 10 เมตร
ทิศใต้	ครอบคลุมบริเวณโดยรอบแนวคูเมืองตามแนวถนนรอบเมืองนอก และพื้นที่บริเวณคูบรรจุน้ำเจ้านายเมืองลำพูนและพื้นที่สำนักงานประชาสัมพันธ์ส่วนภูมิภาค สาขาลำพูน
ทิศตะวันตก	ครอบคลุมบริเวณโดยรอบแนวคูเมืองตามแนวถนนรอบเมืองนอก

ในปัจจุบันภายในเขตเมืองเก่าลำพูนยังปรากฏให้เห็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าในอดีตทั้งที่จำต้องได้และจำต้องไม่ได้ อาทิ คูเมือง กำแพงเมือง ประตู

เมือง ศาสนาสถาน เจดีย์ และกลุ่มอาคารเก่าต่าง ๆ โดยจากการสำรวจของเทศบาลเมืองลำพูน (2558) พบว่าภายในพื้นที่เขตเมืองเก่านั้นมีบ้านโบราณและอาคารเก่าแก่สูงถึง 62 หลัง

2) เมืองเก่าแพร่ เป็นเมืองเก่าในกลุ่มที่ 2 โดยถือเป็นพื้นที่เมืองที่มีความเก่าแก่ตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (วันวิสาข์ มหิทธิหาญ, 2551: 61) เรื่อยมา แม้เมืองแพร่จะไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดเกี่ยวกับผู้สร้างเมือง หากแต่จากการศึกษาจากตำนานและเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ทำให้มีการสันนิษฐานว่าเมืองแพร่น่าจะมีอายุใกล้เคียงกับอาณาจักรหริภุญชัย โดยในอดีตมีชื่อว่า เมืองพลนครหรือเมืองแพล

จากประวัติศาสตร์ของเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนามาเป็นระยะเวลานาน ทำให้เมืองแพร่ได้รับการถ่ายทอดศิลปะ ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมจากอาณาจักรล้านนาเป็นจำนวนมาก พื้นที่เมืองเก่าแพร่ ถือเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสมบูรณ์ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและการกลายเป็นเมือง โดยภายในพื้นที่นั้นปรากฏทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จำต้องได้และจำต้องไม่ได้ อาทิ แนวกำแพงเมือง ป้อมประตู วัด คู่มเจ้าหลวง และบ้านเรือนพื้นถิ่นต่าง ๆ (วันวิสาข์ มหิทธิหาญ, 2551: 17)

จากความอุดมสมบูรณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับองค์ประกอบของเมืองและระดับสถาปัตยกรรม ส่งผลให้พื้นที่เมืองเก่าแพร่ยังคงสะท้อนร่องรอยหรือภาพของวัฒนธรรมล้านนาได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแพร่ซึ่งมีเนื้อที่รวมกันทั้งหมดประมาณ 1.56 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตของพื้นที่ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดเขตกันชนระยะหนึ่งร้อยเมตรจากแนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง และครอบคลุมอาณาเขตวัดสระป่อแก้ว
ทิศตะวันออก	จรดเขตกันชนระยะหนึ่งร้อยเมตรจากแนวเขตกำแพงเมือง-คูเมืองจากทิศเหนือเรื่อยไปจนตัดแนวกึ่งกลางถนนเหมืองหลวง เรื่อยไปทางทิศตะวันออกจนถนนยันตรกิจโกศล ถนนเจริญเมือง ถนนซ่อแฮ และถนนราษฎร์ดำเนิน

ทิศใต้และทิศตะวันตก จรดเขตกันชนระยะหนึ่งร้อยเมตรจาก
เขตกำแพงเมืองและคูเมือง (สำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2555: 12)

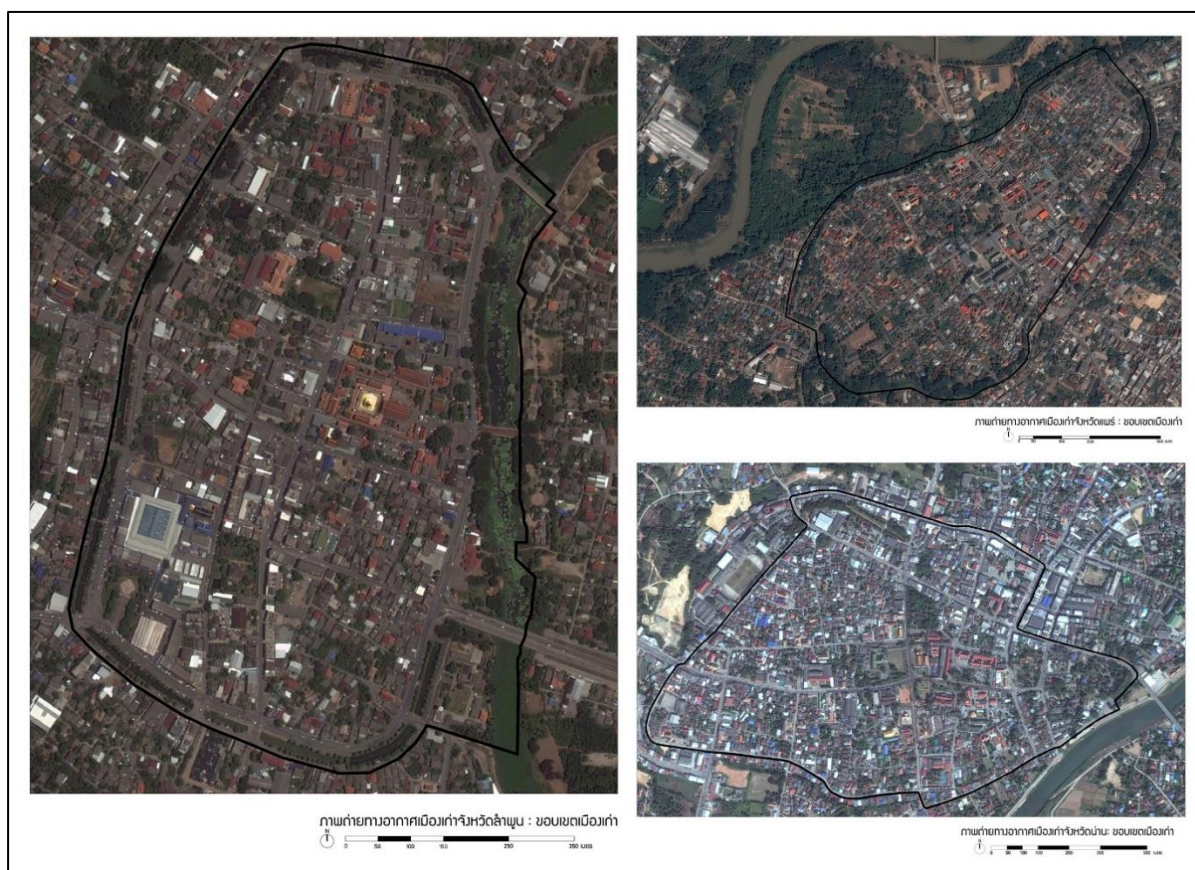
3) เมืองเก่าน่าน เป็นเมืองเก่าในกลุ่มที่ 1 ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นอย่างยาวนานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ในอดีตมีชื่อน่านทบรี สำหรับพื้นที่เมืองเก่าน่านที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นเมืองเก่าเป็นพื้นที่ที่เจ้าอนันตวรฤทธิเดช ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากรัชกาลที่ 4 ย้ายกลับมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณบริเวณพื้นที่เมืองเก่าเดิม และดำเนินการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาผ่านการสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์วัดภายในอาณาเขตเป็นจำนวนมาก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548: 11)

เมืองน่านเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง และพระพุทธศาสนาที่สำคัญของดินแดนล้านนาตะวันออก ในปัจจุบันภายในพื้นที่เมืองเก่าน่าน ยังคงปรากฏมรดกทางวัฒนธรรมทั้งประเภทจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ทั้งในระดับองค์ประกอบเมือง และระดับสถาปัตยกรรมไม่ว่าจะเป็นอาคารเพื่อการพักอาศัย เรือนแถวศาสนสถาน อาคารสาธารณะ และวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ให้เห็นอยู่

ขอบเขตเมืองเก่าน่าน ประกอบไปด้วย เขตพื้นที่บริเวณใจเมืองน่าน และบริเวณเขตพื้นที่ของวัดพระธาตุแช่แห้ง โดยการศึกษาใช้บริเวณเขตพื้นที่บริเวณใจเมืองน่านเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องด้วยประกอบด้วยประกอบด้วยพื้นที่ชุมชน และมรดกทางวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกทั้งจากการศึกษาทรัพยากรด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในเขตเทศบาลเมืองน่านเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนของฉวีทิพย์ อ่อนแสงชัย และคณะ (2555:102) นั้นพบว่าพื้นที่บริเวณนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดน่านในปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะพื้นที่บริเวณใจเมืองน่าน ซึ่งมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จรดแนวถนนสาธารณะที่เชื่อมต่อกับถนน อนันตวรฤทธิเดช
ทิศตะวันออก	จรดแนวถนนข้าหลวง และแม่น้ำน่านตั้งแต่แนว เชิงสะพานพัฒนาภาคเหนือ
ทิศตะวันตก	จรดแนวถนนรอบเมืองทิศตะวันตก
ทิศใต้	จรดแนวถนนรอบเมืองทิศใต้ และถนนท่าลี่

ภาพที่ 3 ขอบเขตพื้นที่กรณีศึกษา

1.5.1.2 ขอบเขตระยะเวลา

1 ปี (2559 -2560)

1.5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการจัดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิม

1.5.3 เครื่องมือการวิจัย

1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและเอกสารชั้นทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นใน

การศึกษาโดยจำแนกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) กระบวนการอนุรักษ์และบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิม 2) แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์เป็นสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากโครงการย่อยในลักษณะพรรณนา เพื่อนำมาสรุปพัฒนาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

3) การประชุมสรุปความคิดเห็นและผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการเปิดรับข้อเสนอแนะผลการวิจัย และส่งต่อข้อมูลผลการวิจัยแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในส่วนที่ตัวแทนของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และตัวแทนประชาคม เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและผลักดันสู่การใช้งานภายในพื้นที่กรณีศึกษา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ชุมชนดั้งเดิมภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนามีต้นแบบในการจัดทำพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

2) เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่นำร่องมีแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้รับการพิทักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ให้คงอัตลักษณ์ของชุมชนท่ามกลางการต่อยอดและเพิ่มคุณค่าทางธุรกิจในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

5) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ มีแนวทางสำหรับบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของตนเอง

6) มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของชุมชนภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้รับการยกระดับคุณค่า และได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความเคารพในวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน

7) ชุมชนเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เกิดกระแสการอนุรักษ์จนนำมาซึ่งความตื่นตัว และความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง และพัฒนาไปสู่ความต้องการที่จะบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตน

บทที่ 2

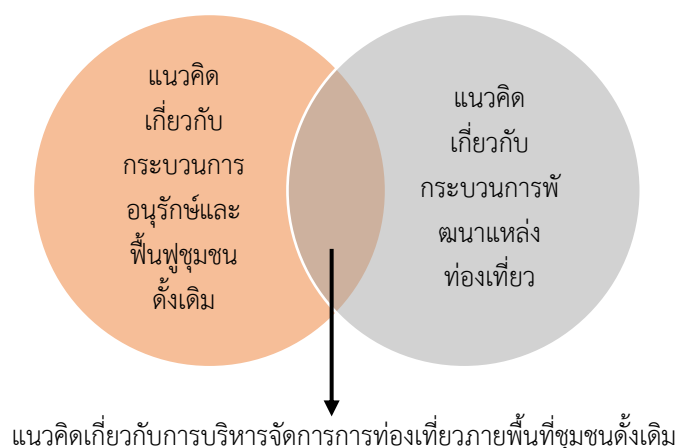
แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นแผนงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมตามกฎหมายประเทศไทยว่าด้วยการบริหารจัดการแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เนื่องด้วยถือเป็นการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการจัดการแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

การศึกษาแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชุมชนดั้งเดิมภายในงานวิจัยนี้เป็นการการผสมผสานแนวคิดของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่า/ชุมชนดั้งเดิม ควบคู่กับแนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ
หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม

แนวคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมเป็นแนวคิดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเฉพาะแห่งมาเป็นการอนุรักษ์เมืองและชุมชนประวัติศาสตร์ โดยกฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites) หรือกฎบัตรเวนิส ถือเป็นกฎบัตรเริ่มต้นที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง เมืองประวัติศาสตร์ แหล่งที่ตั้งทางประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2543: 4) ภายหลังจากประกาศกฎบัตรเวนิส ได้มีการร่างกฎบัตรอื่นๆ ตามมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมของแต่ละพื้นที่ซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้กฎบัตรบูรา (Burra Charter) ถือเป็นกฎบัตรระหว่างประเทศกฎบัตรหนึ่งที่ประเทศนอกทวีปยุโรปนิยมนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม โดยมีความแตกต่างจากกฎบัตรเวนิสในประเด็นสำคัญที่มีการขยายขอบเขตจากการอนุรักษ์จากโบราณสถานมาครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและมุ่งเน้นการคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ, 2552:16-17) นอกจากกฎบัตรเวนิสและกฎบัตรบูรา กฎบัตรระหว่างประเทศที่มีความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองหรือชุมชนดั้งเดิมคือ กฎบัตรวอชิงตัน (Washington Charter) ซึ่งถือเป็นกฎบัตรที่เพิ่มเติมความสมบูรณ์ให้กับกฎบัตรเวนิส โดยกฎบัตรวอชิงตันเป็นเอกสารสำคัญที่กำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีการในการอนุรักษ์ชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ในภาพกว้าง และให้ความสนใจกับพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์ทั้งเมืองใหญ่ เมืองเล็ก และศูนย์กลาง หรือย่านประวัติศาสตร์ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ ทั้งสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2543: 7) โดยกระบวนการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นต้องเป็นการผสมผสานสัมพันธ์กับการวางแผนกายภาพของเมือง เนื่องการอนุรักษ์เมืองเปรียบเสมือนเครื่องมือในการควบคุมการพัฒนาให้อยู่ในกรอบการอนุรักษ์ บนพื้นฐานของการรักษาคุณค่าด้านวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาความสำคัญและสามารถสืบทอดต่อไปได้ในอนาคต (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ, 2552:16-17)

กฎบัตรบูรา ได้กำหนดกระบวนการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมว่าประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ จำนวน 10 ขั้นตอน โดยสามารถแบ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นช่วงของการทำงานได้ 3 ช่วงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การทำความเข้าใจความสำคัญของพื้นที่ (understand significance)
ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) การระบุพื้นที่และส่วนเกี่ยวเนื่อง (Identify Place and Associations)

2) การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของพื้นที่
(Gather and Record Information about the Place Sufficient to Understand Significance)

3) การประเมินความสำคัญ (Assess Significance)

ช่วงที่ 2 การพัฒนานโยบายการอนุรักษ์ (develop policy) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

4) การจัดเตรียมคำอธิบายเรื่องความสำคัญ (Prepare a Statement of Significance)

5) การระบุภาระผูกพันที่เกิดขึ้นจากความสำคัญ (Identify Obligations Arising from Significance)

6) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จะส่งผลต่อสถานที่ในอนาคต
(Gathering Information about Other Factors Affecting the Future of the Place)

7) การพัฒนานโยบาย (Develop Policy)

8) การจัดเตรียมคำอธิบายของนโยบาย (Prepare a Statement of Policy)

ช่วงที่ 3 การบริหารจัดการนโยบายการอนุรักษ์ (management) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

9) การบริหารจัดการพื้นที่ตามนโยบายที่กำหนด (Manage Place in Accordance with Policy)

10) การติดตามและทบทวนนโยบาย (Monitor and Review)

นอกจากกฎบัตรบูรพาท่านาประเทศนิยมใช้เป็นกรอบในการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มอาคารและสภาพแวดล้อมแล้ว ในประเทศญี่ปุ่นได้มีพัฒนากฎหมายและกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมของตนเองขึ้น เพื่อใช้รักษากลุ่มของมรดกทางสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าที่ยังคงหลงเหลืออยู่ภายใต้พลวัตการกลายเป็นเมืองในปัจจุบัน โดยการอนุรักษ์กลุ่มของมรดกทางสถาปัตยกรรมและพื้นที่แวดล้อมภายในประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 1976 ภายหลังจากการประกาศเขตเพื่อการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมของสำนักงานวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎหมายว่าด้วยเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร และสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าขึ้น (เทิดศักดิ์ เตชะกิจจวร, 2560: 3-4)

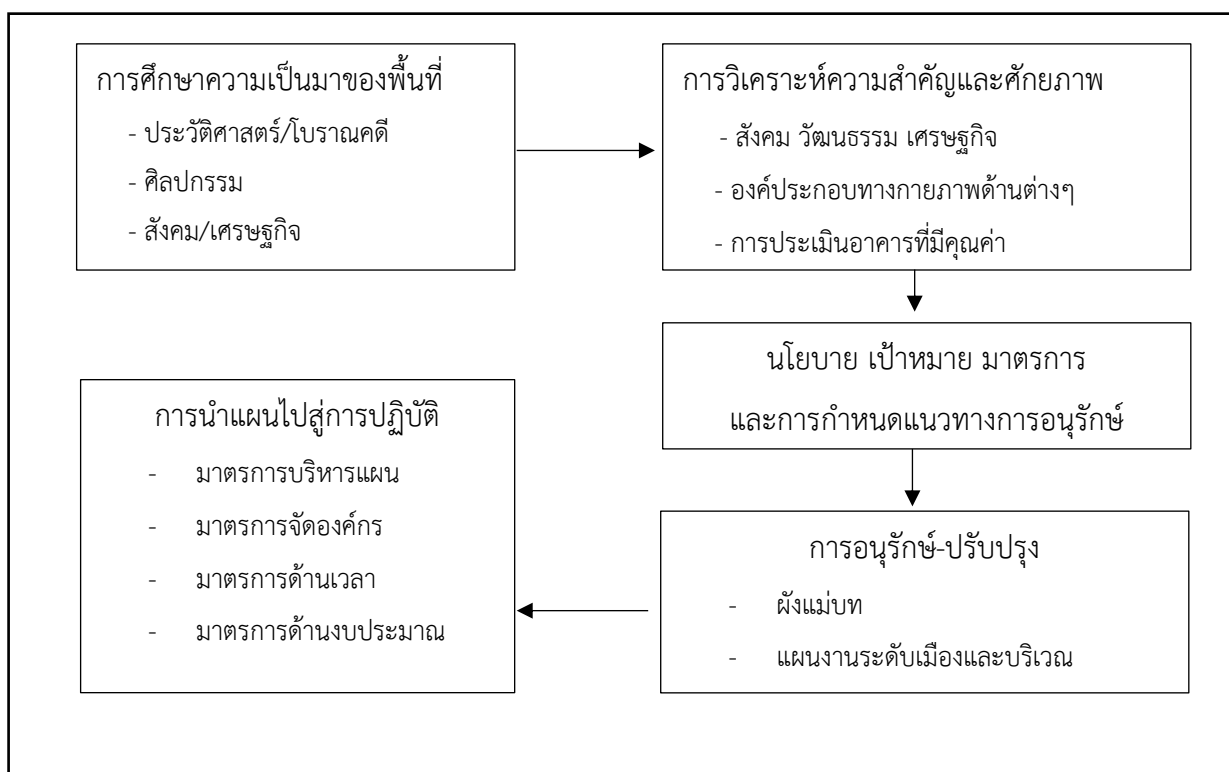
สำหรับกระบวนการบริหารจัดการเขตเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคารและสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิมทรงคุณค่าขึ้นนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

กระบวนการที่ 1 กระบวนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อประกาศเป็น “เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการสำรวจและกำหนดขอบเขตพื้นที่ในระดับชุมชน และการขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ในระดับประเทศเพื่อรองรับการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง

กระบวนการที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการและให้การสนับสนุนการอนุรักษ์เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า เป็นขั้นตอนการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” โดยประกอบด้วยมาตรการการควบคุม และการสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภายในพื้นที่

กระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม เป็นกระบวนการวางแผนเมืองอย่างหนึ่ง โดยมีความจำเป็นที่ต้องมีการบูรณาการแนวคิดในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมร่วมกับการวางผังเมืองเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมภายในเมือง ในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตต่อบริบทของสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชูวิทย์ สุภญา (2552: 9-12) กล่าวว่า การอนุรักษ์เมืองมีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการวางแผนทั่วไป โดยประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

- 1) **ขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้** เป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลพื้นที่โครงการและพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม สังคม และเศรษฐกิจ
- 2) **ขั้นตอนการวิเคราะห์ความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่** เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลด้านสังคม และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ โดยครอบคลุมถึงการประเมินอาคารและพื้นที่ที่มีความสำคัญแตกต่างกัน เพื่อใช้ในการวางแผนระดับการบริหารจัดการ
- 3) **ขั้นตอนการตั้งนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการ** เป็นขั้นตอนการกำหนดกรอบการอนุรักษ์ซึ่งเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ขั้นตอนการอนุรักษ์และปรับปรุง** เป็นกระบวนการของการออกแบบที่ทำการวางผังออกแบบทั้งในส่วนที่เป็นงานระดับเมือง และในระดับบริเวณที่ประกอบด้วยแผนงาน-โครงการ รวมทั้งประมาณการค่าใช้จ่ายภายในโครงการ
- 5) **ขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ** เป็นกระบวนการที่นำแผนที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติ

ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปขั้นตอนกระบวนการวางแผนในการอนุรักษ์ (ชูวิทย์ สุจฉายา, 2552:11)

สำหรับประเทศไทย แนวคิดการอนุรักษ์ชุมชนเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในช่วงปี พ.ศ. 2525 เมื่อมีการเฉลิมฉลองการสถาปนากรุงเทพมหานครครบรอบ 200 ปี โดยในเวลานั้นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ, 2552: 31) การบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทยสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ การบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองเก่า และการบริหารจัดการพื้นที่ที่เป็นชุมชนดั้งเดิมทั่วไป โดยสามารถแยกรายละเอียดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ได้ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นเมืองเก่านั้น เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการภายหลังการประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 โดยภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับดังกล่าว ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าเมืองเก่าว่าหมายถึง (1) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อนหรือที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ (2) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรมต่างถิ่นหรือมีลักษณะเป็นรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่างๆ (3) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งหรือยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน (4) เมืองหรือบริเวณ

ของเมืองซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งสถาปัตยกรรม มีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี หรือประวัติศาสตร์ การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าอยู่ในลักษณะของการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และการพัฒนาเมืองเก่า ภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการรัฐมนตรี โดยมีสำนักงานงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

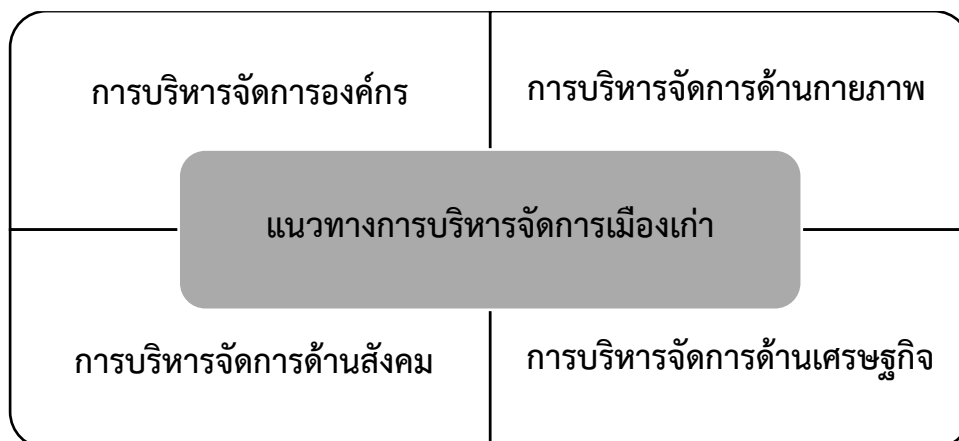
ในปัจจุบันคณะกรรมการการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าได้มีความพยายามในการจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดการบริหารจัดการเมืองเก่าเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ที่ใช้พื้นฐานคุณค่า (value-based conservation) โดยมาตรฐานตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นนั้นประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) คุณค่าของเมืองเก่า: หลักฐานที่สะท้อนคุณค่า ซึ่งหมายถึงกระบวนการการศึกษาคุณค่าของเมืองเก่าและสะท้อนผ่านการจัดทำคำแถลงคุณค่าความสำคัญ (statement of significance: SoS) (2) วิธีการอนุรักษ์: ทำอย่างไรจึงจะรักษาหลักฐานนั้นได้ (3) มาตรการ: กฎหมาย เครื่องมือ กลไก และแรงจูงใจ (4) การบริหารจัดการ: องค์กร แผนงาน งบประมาณ และ (5) โครงการพัฒนา : การสัญจร สาธารณูปโภค ที่โล่ง ฯลฯ (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2560)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปมาตรฐานและตัวชี้วัดการบริหารจัดการเมืองเก่า

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
คุณค่าเมืองเก่า: หลักฐานที่สะท้อนคุณค่า	มีการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรมของเมือง โดยใช้มาตรฐานทางวิชาการในการศึกษา
	มีการจัดทำและเผยแพร่คำแถลงความสำคัญสู่สาธารณะ
	การสำรวจและบันทึกหลักฐานที่สะท้อนความสำคัญ
	การจัดทำระบบฐานข้อมูล ทั้งที่ขึ้นและไม่ขึ้นทะเบียนฯ
	การประกาศและรับรองแหล่งมรดกฯ อย่างเป็นทางการ
	การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แหล่งมรดกในเมืองเก่า
วิธีการอนุรักษ์: ทำอย่างไรจึงจะรักษาหลักฐานนั้นได้	มีกระบวนการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวิชาการ
	การรักษาความแท้และบูรณภาพ โดยพิจารณาถึงวัสดุและฝีมือช่าง
มาตรการ: กฎหมาย เครื่องมือ กลไก และแรงจูงใจ	การกำหนดขอบเขตพื้นที่สอดคล้องพื้นที่เมืองเก่า
	การปกป้องอาคาร สิ่งปลูกสร้าง สถานที่ที่มีคุณค่า
	ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน
	ควบคุมรูปแบบ ลักษณะอาคาร

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
	กระบวนการกลั่นกรองโครงการพัฒนา/เอกชน
	แรงจูงใจ เช่น ลดภาษี โอนสิทธิการพัฒนา กองทุน
การบริหารจัดการ: องค์การ แผนงาน งบประมาณ	การประกาศเขตเมืองเก่า โดยกรม. เห็นชอบตามระเบียบ สนย.
	การตั้งคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด
	มีแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนา
	มีแผนงานโครงการบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น
	มีการจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมและโครงการ
	การตั้งคณะกรรมการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
	มีหน่วยงานและบุคลากรเฉพาะด้าน
โครงการพัฒนา : การ สำรวจ สาธารณูปโภค ที่ โล่ง ฯลฯ	การพัฒนาโครงการภาครัฐต้องเคารพคุณค่า ความสำคัญของเมืองเก่า ที่ได้ประกาศไว้
	ต้องแสดงให้เห็นผลกระทบที่มีต่อเมืองเก่าทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี
	มีแผนงานโครงการที่ลดผลกระทบและความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
	ต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองของท้องถิ่น
	ต้องเปิดเผยและประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้รับทราบและสร้าง ช่องทางให้แสดงข้อคิดเห็นอย่างสะดวก

สำหรับการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าลำพูนและน่านแล้วพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่กันในรายละเอียด โดยเมื่อพิจารณาภาพรวมจะพบว่าแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่ามุ่งเน้นการบริหารจัดการสี่ด้านกล่าวคือ

ภาพที่ 3 แผนภาพสรุปแนวทางการบริหารจัดการเมืองเก่าภายใต้แผนแม่บท
และผังแม่บทการอนุรักษ์

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการองค์กร ที่มีวัตถุประสงค์ให้เกิดองค์กรและคณะกรรมการการบริหารจัดการงานด้านการอนุรักษ์เมืองเก่าที่เป็นเอกภาพ มีความคล่องตัวในการทำงาน โดยคณะกรรมการการบริหารจัดการควรประกอบด้วยตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งราชการ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงกลไกในการอนุรักษ์และการจัดหางบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่

ด้านที่ 2 การบริหารจัดการด้านกายภาพ ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ พื้นฟู และดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมและพื้นที่เมืองเก่า ตลอดจนการวางผังเมืองและปรับปรุงภูมิทัศน์ต่างๆ ภายในพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเมืองเก่าภายใต้แนวคิดการรักษาสภาพภูมิทัศน์ของเมืองเก่า

ด้านที่ 3 การบริหารจัดการด้านสังคม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองเก่าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความภาคภูมิใจภายในพื้นที่จนนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เมืองเก่าของคนในชุมชน

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการสร้างรายได้จากคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่า ทั้งในด้านการผลิต การค้า และการท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และการไม่ทำลายรูปแบบทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์ของเมือง

นอกจากพื้นที่เมืองเก่าแล้ว ในปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังได้ให้ความสำคัญกับชุมชนดั้งเดิมในฐานะของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอีกด้วย โดยได้มีการให้นิยามความหมายว่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้ว่า

“สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่อยู่โดยรอบแหล่งศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่อง และมีความสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในที่นี้คือสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน และได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยี ได้แก่ พระราชวัง วัง วัด ศาสนสถาน ศาล อนุสาวรีย์ ป้อม กำแพงเมือง คูเมือง อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม คลอง สะพาน ท่อน้ำ และแหล่งชุมชนโบราณ และรวมถึงแหล่งศิลปกรรมที่นับเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม” (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557: 13)

ในปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีความพยายามในการจัดทำฐานข้อมูลของชุมชนดั้งเดิมต่างๆ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ภายในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างเหมาะสมต่อไป ทั้งนี้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555:22) มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้านการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมที่แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของชุมชนเก่าไว้ โดยเมื่อพิจารณามาตรฐานด้านการบริหารจัดการนั้นประกอบด้วยดัชนี 2 ด้าน ได้แก่ ดัชนีความพร้อมของท้องถิ่นและดัชนีด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งดัชนีแต่ละด้านมีตัวชี้วัดและเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงดัชนีชีวิตและเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
ด้านความพร้อมของท้องถิ่น	การจัดทำแผนของท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู	การจัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาย่านชุมชนเก่าในระดับท้องถิ่น โดยอาจเป็นแผนโดยตรงต่อการอนุรักษ์ แต่เป็นแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนก็ได้

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม
	แผนงานทางด้าน ประเพณีวัฒนธรรม	แผนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน รวมไปถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน
	แผนพัฒนาเมือง/ ท้องถิ่น	การจัดทำผังเมือง ผังชุมชน ที่ให้ความสำคัญ ต่อคุณค่าของย่านชุมชนเก่า
	แผนการป้องกันความ เสี่ยง/ภัยพิบัติ	แผนป้องกันความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อ การสูญเสียต่อคุณค่าของชุมชน ทั้งจาก ธรรมชาติและจากมนุษย์
	การจัดทำข้อมูลของ ย่านชุมชนเก่า	การสำรวจ จัดทำทะเบียน จัดทำข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่า
ด้านการมีส่วนร่วม	การจัดตั้งองค์กรชุมชน	องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนใน ชุมชน
	การมีส่วนร่วมของภาค ประชาสังคม	การจัดกระบวนการวางแผนเพื่อพัฒนา ชุมชนทั้งด้านกายภาพและสังคมโดยการมี ประชาคมเข้าไปมีส่วนร่วม
	การสร้าง ตระหนักรู้	การให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ การสร้าง ความตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชน
	การนำเสนอข้อเสนอ ของชุมชนไปใช้ในการ วางแผนท้องถิ่น	การใช้ความคิดเห็นและข้อเสนอของชุมชน ในการจัดทำแผน/งบประมาณในการพัฒนา

นอกจากนี้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ([ม.ป.ป.]: 66-72) ยังได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมว่าประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์ย่านชุมชนดั้งเดิม เป็นการจัดทำข้อตกลงเชิงนโยบายภายในชุมชนที่จะมีการจัดทำแผนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนแผนการดำเนินการต่าง ๆ การจัดทำแผนพัฒนาพัฒนาและอนุรักษ์ย่านชุมชนดั้งเดิมประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่

- (1) การเก็บข้อมูลองค์ประกอบและคุณค่าความสำคัญของย่านชุมชนดั้งเดิม
 - (2) การศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของย่านชุมชนเก่า
 - (3) การวิเคราะห์ปัญหาและภัยคุกคามภายในชุมชนเก่าจากการศึกษาสภาพและสถานการณ์ปัจจุบัน
 - (4) การระบุดูอาคาร สถานที่ และองค์ประกอบที่สำคัญในย่านชุมชนเก่า
 - (5) การกำหนดพื้นที่ย่านชุมชนเก่า ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชุมชนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ
 - (6) แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพ
 - (7) การควบคุมความหนาแน่น และระยะยื่น
 - (8) การจัดทำแผนงาน โครงการ องค์กร และงบประมาณ
- 2) การจัดทำมาตรการในการควบคุมและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมในย่านชุมชนดั้งเดิม
 - 3) การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม
 - 4) การนำจารีตดั้งเดิมมาใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาย่านชุมชนเก่า
 - 5) การกำหนดการอนุรักษ์เป็นวาระของจังหวัด
 - 6) การแปลงแผนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
 - 7) การสร้างมาตรการแรงจูงใจ
 - 8) การฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าให้เป็นไปตามรูปแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง
 - 9) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

สำหรับข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมนั้น จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมมรดกทางวัฒนธรรมและบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิม ทำให้ในการดำเนินงานหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและชุมชนดั้งเดิมนั้น มีความจำเป็นต้องใช้กฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในการบังคับใช้และบริหารจัดการพื้นที่

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมประกอบด้วย (1) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (2) พระราชบัญญัติผังเมือง (3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ 2535 และ (4) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ซึ่งจากความแตกต่างของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย และ

วัตถุประสงค์ในการประกาศใช้กฎหมาย ทำให้กฎหมายแต่ละฉบับนั้นมีขอบเขตการควบคุมเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ วิทย อ่องแสงชัย (2550: 10) ได้วิเคราะห์ถึงความแตกต่างของขอบข่ายการควบคุมตามกฎหมายแต่ละฉบับดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงความแตกต่างของขอบเขตการคุ้มครองตามกฎหมาย

ขอบเขต \	พรบ. โบราณสถาน พ.ศ. 2504	พรบ. ผังเมือง พ.ศ. 2518	พรบ. ควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522	พรบ. ส่งเสริม และรักษา คุณภาพ สิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535
สิ่งแวดล้อม		X		X
การใช้ที่ดิน		X	X	X
ลักษณะการ ก่อสร้าง			X	
โบราณสถาน	X			X
ศิลปกรรม	X			

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิม สามารถจำแนกกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 ส่วนคือ พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมกล่าวคือสำหรับพระราชบัญญัติการผังเมืองนั้น ตามกฎหมายปรากฏว่าสามารถกำหนดพื้นที่เพื่อตอบรับวัตถุประสงค์ “เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี “ โดยดำเนินการผ่านการกำหนดให้เป็นย่านอนุรักษ์ในผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะได้ ในส่วนของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีอำนาจในการปกป้องคุ้มครองพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งอาจครอบคลุมถึงพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมนั้น ก็สามารถประกาศเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดลักษณะการใช้ที่ดินได้ เช่น ชุมชนดั้งเดิม จังหวัดภูเก็ต อย่างไรก็ตามการพื้นที่ตามกฎหมายทั้งสองก็ยังไม่อาจนำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนดั้งเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องด้วยมีข้อจำกัดหลายประการในการดำเนินงาน ทั้งนี้ วิทย อ่องแสงชัย (2550: 10) ได้อธิบายถึงข้อดีและข้อเสียของกฎหมายที่

เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจเลือกใช้กฎหมายฉบับใดมาบริหารจัดการดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงข้อดีและข้อเสียของกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนแต่ละฉบับ

กฎหมาย	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อดี	ข้อเสีย
พรบ. โบราณสถาน พ.ศ. 2504	กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร	- คุ้มครองแหล่งโบราณสถานและศิลปกรรมที่สำคัญได้	- ไม่ คุ้มครองสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบ แหล่งโบราณสถาน - ประชาชนไม่มีส่วนร่วม
พรบ. ผังเมือง พ.ศ. 2518	กระทรวงมหาดไทย กรมการผังเมือง	- คุ้มครองการใช้ที่ดินได้ - ออกผังเมืองเฉพาะได้ - ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผัง	- มีปัญหาในการควบคุมปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนผังไม่ได้ - แผนผังมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย
พรบ. ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522	กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานราชการท้องถิ่น	- กำหนดรายละเอียดการก่อสร้างฯ ได้	- ไม่มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน - คุ้มครองอาคารอนุรักษ์ไม่ได้
พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	- ออกมาตรการฉุกเฉินได้ไว - ควบคุมให้ส่งรายการศึกษาผลกระทบฯ	- รายละเอียดการอนุรักษ์ต้องอาศัยกฎหมายฉบับอื่นช่วย

ในปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายที่ชุมชนดั้งเดิมเริ่มนำมาใช้ในการจัดการอาคารและย่านพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมของตนคือการออกเทศบัญญัติ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่น ตามมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 ในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 เพื่อควบคุมลักษณะหรือรูปแบบอาคาร

ตลอดจนการใช้ที่ดินภายในพื้นที่เพื่อประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรม ตัวอย่างเช่น การออกเทศบัญญัติของเทศบาลตำบลเชียงคาน เรื่อง “การกำหนดประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง ระยะหรือระดับของอาคาร และบริหารห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภท ในท้องที่เทศบาลตำบลเชียงคาน” อย่างไรก็ตาม ด้วยกระบวนการดำเนินการที่ซับซ้อนและยาวนาน ทำให้ปัจจุบันการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมหรือ กำหนดลักษณะอาคารทำได้ช้า และทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายในพื้นที่

จากการพิจารณากรอบกฎหมายการดำเนินงานในปัจจุบันจะพบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็น เพียงกฎหมายที่ใช้ประกาศขึ้นทะเบียนพื้นที่ หรือควบคุมลักษณะอาคารโดยรวมให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า หากแต่ยังไม่มีระบุหรือขึ้นทะเบียนอาคารภายในพื้นที่อย่างเป็นทางการ (designation) (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2557: 21) และกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมหรือกระดูกของมรดกทางสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาชุมชนดั้งเดิมต่าง ๆ เกิดการสร้างอาคารสมัยใหม่แทนที่อาคารรูปแบบเดิมและทำให้มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าภายในพื้นที่เขตชุมชนดั้งเดิมตกอยู่ในความเสี่ยงและมีความเปราะบางต่อการสูญสลาย

สำหรับประเด็นการขึ้นทะเบียนอาคารหรือพื้นที่ที่มีคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมนั้น ปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯ ที่มุ่งเน้นการดูแลรักษา “โบราณสถาน” ซึ่งมีความหมายตามนิยามคือ อสังหาริมทรัพย์ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติสามประการ ได้แก่ ก) อายุ หมายถึงมีการก่อสร้างหรือมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานานตามที่กำหนด ข) ลักษณะแห่งการก่อสร้าง หมายถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรม โครงสร้าง หรือเทคนิคการก่อสร้างทางวิศวกรรม หรือ ค) มีประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ซึ่งได้รวมไปถึงแหล่งโบราณคดีแห่งประวัติศาสตร์ และอุทยานแห่งชาติด้วย โดยเมื่อพิจารณาจากนิยามตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะพบว่า อาคารที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวก็นับเป็นโบราณสถานได้ โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นทะเบียน ทั้งนี้การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐสามารถดูแล รักษา และควบคุมโบราณสถานต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิการเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายฉบับนี้จะประกาศเพื่อพิทักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติของคนในชาติ หากแต่ข้อบังคับที่มีความเข้มงวดและมีลักษณะลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล ประกอบกับมาตรการการดูแลที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจ อาทิ การห้ามมิให้มีการซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย หรือเคลื่อนย้าย นอกจากจะได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร กลับส่งผลให้คนทั่วไปปฏิเสธที่จะขึ้นทะเบียนดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของตนเองในอนาคต (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553: 21-23)

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองเก่าตามความเห็นชอบของมติคณะรัฐมนตรี ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม (2555: 6-8) พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ามีหลายฉบับ โดยสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงกรอบกฎหมายที่ใช้ในการบริหารจัดการเมืองเก่า

	รายละเอียดของกฎหมาย
กรอบที่ 1 กรอบกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่	พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
	ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528
	พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
	พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และ 3ฉบับเสริม
	พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518
	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546
กรอบที่ 2 กรอบกฎหมายเพื่อการรักษาสภาพแวดล้อม	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
	พระราชบัญญัติคั่นและคุน้ำ พ.ศ. 2505
	พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543
	พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
	พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
	พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547
	พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509
กรอบที่ 3 กรอบกฎหมายเพื่อการวางผังชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม	พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518

อย่างไรก็ตามความแตกต่างของพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมกับเมืองเก่าคือ นอกจากกรอบกฎหมายข้างต้นแล้ว ในการบริหารจัดการเมืองเก่าแล้ว พื้นที่เมืองเก่ายังต้องมีการจัดทำและบังคับใช้แผนแม่บทและผังแม่บทที่จัดทำขึ้นในแต่ละเมืองเป็นแนวทางในการบริหารจัดการอีกด้วย ซึ่งในพื้นที่กรณีศึกษาทั้งสามแห่งนั้น จังหวัดลำพูนและจังหวัดน่านได้มีการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าแล้วเสร็จ ส่วนจังหวัดแพร่ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินงาน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ในการจัดสร้าง พัฒนา และปรับปรุง กับการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, [ม.ป.ป.]: 4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นเป็นเรื่องการเงิน บุคลากร การอนุรักษ์และดูแลแหล่งท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเรื่องความปลอดภัย โดยการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพราะสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยตรง

กระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานงานที่ต่อเนื่องและเกิดการทำงานที่เป็นเอกภาพ ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ทั้งนี้ กรมการท่องเที่ยว ([ม.ป.ป.]: 15-25) ได้กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหารแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัย การตลาด และนักท่องเที่ยว โดยดำเนินการในลักษณะของการจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (destination management plan) ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดทำแผนงานด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำแผนการเงิน การจัดทำแผนด้านบุคลากร

เมื่อพิจารณาจากนิยามความหมายของแหล่งท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนดั้งเดิมมีลักษณะของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม¹ ซึ่งกรมการท่องเที่ยวได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวว่า “การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรคำนึงการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว...” (กรมการท่องเที่ยว, [ม.ป.ป.]: 67)

¹ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา (กรมการท่องเที่ยว, [ม.ป.ป.]: 4)

European Association Historic Towns and Regions (2009) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนไว้ภายใต้ Guidelines for Sustainable Cultural Tourism in Historic Town and Cities เพื่อให้นานาชาติใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวกล่าวคือ

- 1) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรคำนึงถึงการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน การอนุรักษ์ทรัพยากรอันทรงคุณค่าและหายาก รวมถึงทรัพยากรน้ำและพลังงานต่างๆ อีกทั้งควรคำนึงถึงการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดขยะหรือของเสีย
- 2) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรมและมรดกต่างๆ ภายในเมืองมากกว่าคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยว
- 3) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะช่วยรักษาความจริงแท้ (authenticity) ความเป็นอัตลักษณ์ (distinctiveness) และความเคารพในศักดิ์ศรีตลอดจนความเชื่อของวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา
- 5) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพย์สินอันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรม
- 6) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากคนภายในท้องถิ่นและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนความภาคภูมิใจแก่นักทัศนจร
- 7) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมแก่ชุมชนท้องถิ่น
- 8) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และภาคธุรกิจ ควรมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 9) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรตอบสนองต่อความต้องการของนักทัศนจร และนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ
- 10) ผลกระทบทางการท่องเที่ยวควรสะท้อนผ่านราคา ซึ่งบ่งบอกถึงราคาที่แท้จริงของสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 11) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรสร้างให้เกิดการคมนาคมที่ยั่งยืนทั้งภายในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบ

12) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง

เนื่องด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนภายในชุมชน กาญจนนา แสงลัมสุวรรณ, และศรันยา แสงลัมสุวรรณ (2555, 141) จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าควรประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นสอดคล้องกับความเห็นของปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ (2552: 145) ที่เสนอแนวความคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการใช้งานในปัจจุบันและอนาคต ด้วยเหตุนี้ความยั่งยืนจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่หลายฝ่ายให้ความสนใจ โดยความยั่งยืนของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมครอบคลุมใน 4 มิติได้แก่ ความยั่งยืนทางระบบนิเวศ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม และความยั่งยืนทางวัฒนธรรม (บุญยสฤกษ์ อนุเกศสุข, 2558: 236)

สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นุชนารถ รัตนวงศ์ชัย (2554: 35-49) ได้ให้ข้อสังเกตว่าควรดำเนินการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะชุมชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยในการพัฒนาควรประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 ด้านได้แก่

1) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรและกลุ่มคนต่างๆ ภายในพื้นที่ชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดนโยบาย และตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน

2) กลยุทธ์การวางแผน เป็นการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ โดยในการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ควรมีลักษณะที่ง่ายและมีประเด็นที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งประเด็นที่ควรกำหนดไว้ภายในแผนงานนั้นประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ นโยบาย เครื่องมือในการพัฒนา การจัดหาและกำหนดงบประมาณ และวิธีติดตามผล

3) กลยุทธ์การกำหนดเครื่องมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิจัยด้านการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมที่จะวิเคราะห์ความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือที่จะใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ โดยเครื่องมือควรประกอบด้วย 5 เครื่องมือ กล่าวคือ การกำหนดตัวชี้วัดระดับการพัฒนา การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานการก่อสร้าง การพัฒนาคนและการตลาด

แนวทางที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวม ทั้งนี้จากการศึกษาเรื่องการฟื้นฟูตลาดเก่าในเมืองไทย ของกูเกริก บัวสอน (2554) ที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดเก่าให้สามารถใช้ประโยชน์ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวท่ามกลางการดำรงอยู่ของคุณค่าและเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้นั้น พบว่ามีกระบวนการดังต่อไปนี้

- 1) กระบวนการมุ่งด้านวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อระบุเอกลักษณ์และคุณค่าของพื้นที่ สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการฟื้นฟูชุมชนและการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน
- 2) กระบวนการคิดและทำอย่างมีกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ โดยเริ่มจากการกำหนดตำแหน่งของพื้นที่จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน แล้วจึงกำหนดกลยุทธ์และแผนการดำเนินงาน
- 3) กระบวนการให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะ หมายถึง กระบวนการออกแบบและพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยกระบวนการออกแบบและพัฒนาพื้นที่สาธารณะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเนื่องเป็นกระบวนการสร้างบรรยากาศและสร้างพื้นที่ให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์กัน
- 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ โดยชุมชนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน พัฒนา โดยเฉพาะกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจต่างๆ
- 5) กระบวนการการปรับใช้ใหม่ (New Uses) เป็นกระบวนการปรับปรุงการใช้งานภายในพื้นที่ให้มีความหลากหลาย โดยสัมพันธ์กับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ความหลากหลายของการใช้งานจะสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการรักษาคุณค่าของพื้นที่

อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์จากการศึกษาจะพบว่าแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดเก่าของกูเกริก บัวสอน ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมนั้น ก็มีความคล้ายคลึงกับกรอบแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการอนุรักษ์ และกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรม และใช้มรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นโจทย์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่

ในปัจจุบันเพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้รับมาตรฐาน กรมการท่องเที่ยว (2557) จึงได้จัดทำมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น โดยพิจารณา 3 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ สำหรับการพิจารณามาตรฐานนั้นแต่ละองค์ประกอบจะมีค่าคะแนนที่แตกต่างกัน โดยศักยภาพด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีค่าคะแนนมากที่สุด (ร้อยละ50) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการมีค่าคะแนนอันดับรองลง (ร้อยละ40) และศักยภาพ

ในการรองรับนักท่องเที่ยว มีสัดส่วนคะแนนน้อยที่สุดคือร้อยละ 10 ทั้งนี้องค์ประกอบแต่ละด้านดังกล่าวข้างต้นมีประเด็นการพิจารณาที่แตกต่างกันตามตารางสรุปด้านล่างต่อไปนี้

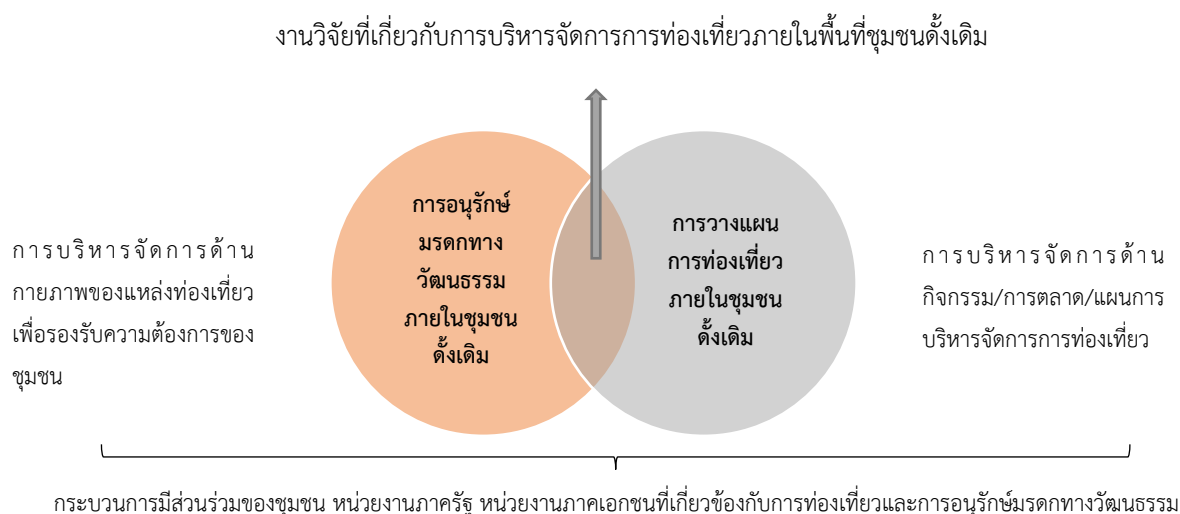
ตารางที่ 6 ตารางสรุปแนวทางการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	หลักเกณฑ์ในการพิจารณา	ดัชนีชี้วัด
ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	คุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม	ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
		ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี
		ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
		ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
		ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้
		ความผูกพันต่อท้องถิ่น
		ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์
	ศักยภาพทางกายภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
		ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
		ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว
ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก	
	ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	
ด้านการบริหารจัดการ	การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
		การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่
		การจัดการด้านการติดตามและการประเมินความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	หลักเกณฑ์ในการพิจารณา	ดัชนีชี้วัด
	การจัดการด้านการท่องเที่ยว	การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว
		การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
		การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
		ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
		ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ประเภทสถาปัตยกรรม และการวางแผนการสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม เนื่องด้วยเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชุมชนดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวพันกับการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์เมือง และการวางแผนการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมให้มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ

ภาพที่ 4 กรอบความคิดในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนดั้งเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นถึงกระบวนการการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรม การวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมต่าง ๆ และการจัดทำแนวทางการออกแบบเพื่อให้ยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์หรือรูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ไว้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางสถาปัตยกรรมไม่ได้จำกัดเพียงแค่สถาปัตยกรรมเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมภายในชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นถึงการวางแผนการรักษาและดำรงคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ในบริบทของการท่องเที่ยวขึ้นเป็นเพียงผลลัพธ์ทางอ้อม ที่เกิดจากการรักษาความสมบูรณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมประเภทสถาปัตยกรรมเท่านั้น ทั้งนี้สามารถสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเรียงตามช่วงเวลาได้ตามรายละเอียดต่อไปนี้

(1) โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของเมือง ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553)

โครงการศึกษาวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของเมือง ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เสนอแบบแผนการดำเนินงานเพื่อรักษาชุมชนดั้งเดิมภายในท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐบาลกลางใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของชุมชนดั้งเดิม ทั้งนี้ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้กำหนดมาตรฐานไว้ 4 กลุ่มมาตรฐานได้แก่ 1) มาตรฐานการระบุคุณค่าและความสำคัญ 2) มาตรฐานด้านการดำรงรักษาคุณค่าความสำคัญ 3) มาตรฐานด้านองค์กรและกฎหมายข้อบังคับ และ 4) มาตรฐานด้านการจัดทำแผนบูรณาการ

ในการดำเนินการเพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมนั้นควรเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชา

สังคม รัฐบาลท้องถิ่น และองค์กรไม่แสวงหากำไร เพราะภาครัฐเพียงอย่างเดียวไม่สามารถดูแลพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 7 ตารางสรุปมาตรฐานการดำเนินการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และคุณค่าของเมือง

กลุ่มมาตรฐาน	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
มาตรฐานการ ระบุคุณค่าและ ความสำคัญ	การระบุคุณค่าความสำคัญของ ชุมชน ที่ว่าง และพื้นที่เพื่อรักษา สิ่งแวดล้อม จากแหล่งข้อมูลที่ เชื่อถือได้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และโบราณคดี	มีรายงานการศึกษาตามหลักวิชาการที่เชื่อถือได้เป็น เอกสารของทางราชการ
		บทความที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอาคารหรือ วิถีชีวิตในชุมชนที่ลงพิมพ์ตีพิมพ์ในวารสารที่ไม่ใช่ วิชาการ แต่เผยแพร่สู่สาธารณชน
		บทความหรือเอกสารบันทึกที่เขียนขึ้นเป็นส่วนตัว ยัง มิได้ตีพิมพ์เผยแพร่หรือผ่านการกลั่นกรองตามหลัก วิชาการ
	การระบุคุณค่าความสำคัญจาก หลายฝ่าย	มีการจัดประชุมสัมมนาที่มีผู้เข้าร่วมจากทุกภาคส่วน และมีเอกสารสรุปการประชุมที่ใช้ในการอ้างอิงได้
		มีการประชุมระหว่างกลุ่มที่เกี่ยวข้อง แต่อาจไม่ครบ ทุกภาคส่วน
		มีกระบวนการตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ควรรักษาใน ชุมชนอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม
	การระบุคุณค่าจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบที่จับต้องได้และจับ ต้องไม่ได้	รายงานหรือผลการศึกษาด้านกายภาพและวิถีชีวิตที่ รวมเป็นชิ้นเดียวกัน
		รายงานหรือผลการศึกษาด้านกายภาพอย่างเดียว
		รายงานหรือผลการศึกษาด้านวิถีชีวิตอย่างเดียว
	มีการบันทึกหรือจัดทำทะเบียน แหล่งที่มีคุณค่าในชุมชนดั้งเดิม	มีการบันทึกในระบบของทะเบียนโบราณสถาน
		อยู่ในบัญชีโบราณสถานที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน
		อยู่ในบัญชีแหล่งศิลปกรรม ภายใต้งานของสำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
		อยู่ในบัญชีมรดกพื้นถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ
		มีการบันทึกและพิมพ์เผยแพร่ในรูปของแผนที่มรดก ทางวัฒนธรรม
		การมีชื่ออยู่ในบัญชีอื่นๆ

กลุ่มมาตรฐาน	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
มาตรฐานด้านการดำรงรักษาคุณค่าความสำคัญ	การกำหนดวิธีการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับคุณค่าความสำคัญ	มีข้อตกลงเพื่อกำหนดวิธีการอนุรักษ์ในชุมชนหรือท้องถิ่น
		มีการกำหนดปัจจัยในการเลือกวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม
	การรักษาความแท้และบูรณภาพจะต้องทำได้โดยใช้วัสดุฝีมือช่างและวิธีการที่เหมาะสม	มีบัญชีและแหล่งวัสดุเพื่อการอนุรักษ์ที่เข้าถึงได้สะดวก
		มีแหล่งวัตถุดิบและตลาดที่เอื้อต่อการบูรณะอาคารและการประกอบอาชีพดั้งเดิม
		มีช่างฝีมือและทะเบียนช่างฝีมือในด้านต่างๆ
		มีการจัดตั้งสมาคมหรือกลุ่มช่างฝีมือในด้านต่างๆ
		มีการบันทึกเทคนิควิธีการในงานฝีมือช่าง
	องค์ความรู้และวิธีการอนุรักษ์ควรมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง	มีการจัดทำเอกสาร ตำรา องค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา
		มีการจัดทำเอกสารแนวทางการบูรณะซ่อมแซมอาคาร
		มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อสอนการฝึกอบรม
		มีการเรียนหรือฝึกอบรมในวิชาที่เกี่ยวข้อง
		มีจำนวนช่างฝีมือในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ
		มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน
มาตรฐานด้านองค์กรและกฎหมายข้อบังคับ	มีองค์กรที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ	มีกลุ่มผู้สนใจหรือมีสมาคมท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์
		มีกลุ่มที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาชุมชนดั้งเดิมโดยเฉพาะ
		มีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ในกรรมการพัฒนาชุมชน
		มีคณะกรรมการกลั่นกรองโครงการพัฒนาหรืออนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมในระดับท้องถิ่น
		มีคณะกรรมการกลั่นกรองโครงการพัฒนาหรืออนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมในระดับชาติ
	มีระเบียบปฏิบัติด้านการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ	มีการประกาศเป็นเขตโบราณสถานทั้งชุมชน
		กำหนดเป็นย่านอนุรักษ์ในผังเมืองรวม
		กำหนดเป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
		มีข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเป็นพื้นที่ห้ามรื้อถอนหรือให้บูรณะอาคารที่มีคุณค่า

กลุ่มมาตรฐาน	มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
		มีข้อกำหนดหรือกฎหมายคุ้มครองงานศิลปกรรมหรืองานช่างฝีมือในชุมชน
	มีการจัดทำแนวทางการพัฒนาหรือออกแบบหรือระเบียบปฏิบัติในการอนุรักษ์ที่สามารถใช้อ้างอิงได้ร่วมกัน	มีการจัดทำแนวทางการพัฒนาหรือแนวทางการออกแบบอาคารที่จะมีการสร้างใหม่ที่มาจากความเห็นชอบของทุกกลุ่ม
		มีการจัดทำแนวทางการสืบสานระเบียบประเพณีหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน
		แนวทางดังกล่าวจะต้องมีการเผยแพร่และนำไปใช้เป็นเอกสารกลางสำหรับหน่วยงานและชุมชน
มาตรฐานด้านการจัดทำแผนบูรณาการ	การอนุรักษ์ชุมชนจะต้องเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเมือง	การอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาหรือแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง
		การอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเชิงกายภาพ
		การอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิมเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนวัฒนธรรม
	มีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชนที่มีประสิทธิภาพ	แผนอนุรักษ์ต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับการระบุสิ่งที่ต้องอนุรักษ์ วิธีการอนุรักษ์ แผนงาน งบประมาณ และหน่วยงานที่รับผิดชอบที่สอดคล้องกับความเป็นจริง
		มีการจัดทำแผนอนุรักษ์จากท้องถิ่น
		แผนอนุรักษ์มาจากการปรึกษาหารือในท้องถิ่น
		มีการจัดทำแผนอนุรักษ์จากส่วนกลาง
	การจัดทำแผนอนุรักษ์ต้องได้รับความเห็น	มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นหรือการหารือกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนอย่างเปิดเผย และเท่าเทียม
		มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเปิดเผยและเท่าเทียม
		มีกระบวนการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

(2) **แนวทางการฟื้นฟูบริเวณชุมชนเก่า บ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร ของ วัชรกรณ์ เครือพันธ์ (2554: 69-80)**

ชุมชนเก่าบ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร เป็นพื้นที่ชุมชนริมน้ำที่มีบทบาทและความสำคัญในฐานะย่านการค้าเก่าแก่ โดยประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมเก่าแก่รูปแบบต่าง ๆ ภายในพื้นที่เป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน บทบาท เอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำดั้งเดิมในมิติต่างๆ เพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูชุมชนเก่า บ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร จากการศึกษาพบว่าในการฟื้นฟูชุมชนเก่านั้น ควรกระตุ้นให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการดูแลรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมซึ่งมีความสมบูรณ์ สวยงาม และสะท้อนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ผ่านการผสมผสานงานอนุรักษ์เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการวางผังเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้การฟื้นฟูชุมชนเก่าควรผสมผสานการรักษามรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ การซ่อมแซมอาคารเก่า และการออกแบบอาคารใหม่ให้มีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง ควบคู่ไปกับการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นจุดขาย อาทิ การจัดกิจกรรมถนนคนเดินภายในพื้นที่กลุ่มอาคารเก่าที่หลงเหลือ เพื่อสร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายพื้นที่การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของเมืองยโสธรเพื่อสร้างภาพความทรงจำให้กับนักท่องเที่ยว

(3) **การสำรวจย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิบพงศ์ หงษ์ภักดี (2556: 30-43)**

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของย่านชุมชนดั้งเดิม และวิเคราะห์คุณค่าของสิ่งปลูกสร้างโดยใช้คุณค่าตามกฎบัตรบูราเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าและความสำคัญของสิ่งปลูกสร้าง เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในจังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบว่าจากการประเมินคุณค่าทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพ คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ และคุณค่าทางด้านสังคม พบว่า ภายในจังหวัดอุบลราชธานีมีชุมชนดั้งเดิมที่มี

ศักยภาพและความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้จำนวน 4 ชุมชน ซึ่งมีศักยภาพและจุดแข็งทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์สืบทพงศ์ หงษ์ภักดี ได้เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนดั้งเดิมซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวว่า ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดลำดับความสำคัญและแนวทางในการอนุรักษ์ผ่านการสำรวจด้านกายภาพและระบุคุณค่าความสำคัญโดยเฉพาะคุณค่าด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ และด้านสถาปัตยกรรม (2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยเพื่อเอื้อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) จัดรูปแบบการท่องเที่ยวภายในเมือง (urban tourism) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ายังมีเพียงชุมชนเดียวที่มีแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านชุมชนดั้งเดิม ทั้งนี้จากการศึกษาแม้จะมีการเสนอให้มีการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวภายในเมืองแต่ก็เป็นเพียงการเสนอแนะแนวกรอบการพัฒนาและลักษณะความสนใจของนักท่องเที่ยวในเมืองที่สนใจทางประวัติศาสตร์เท่านั้น

(4) การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ บริเวณชุมชนตลาดเก่าท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ของ ปริญญญา ชูแก้ว (2557:152-175)

ชุมชนตลาดเก่าท่าม่วงเป็นชุมชนย่านการค้าที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนานจากการศึกษาพบว่าชุมชนท่าม่วงมีกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของพื้นที่ และมีความงามทางสถาปัตยกรรมจากฝีมือช่างซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะดำรงอยู่จำนวน 94 หลัง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์มีสภาพปานกลางและทรุดโทรมเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการรักษาความโดดเด่นของความสวยงามทางสถาปัตยกรรมตลอดจนสืบสานการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ควรมีการพัฒนาชุมชนดั้งเดิมแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมในลักษณะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน เจ้าของอาคาร และนักวิชาการ

(5) **การจัดทำแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี ของกุสุมา บุญกาจน์ และซูวิทย์ สุฉายา (2558: 59-82)**

ชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นชุมชนริมน้ำที่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นที่แรกๆ ของจังหวัดจันทบุรี โดยเป็นย่านการค้าและการคมนาคมที่สำคัญของเมืองในอดีต จากความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวทำให้ชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมไทย จีน และญวน ในปัจจุบันชุมชนริมน้ำจันทบุรียังคงหลงสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ภายหลังจากฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบุรี ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และส่งผลกระทบจากการพัฒนาจากกลุ่มภายนอก ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดทำแผนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมแห่งนี้ให้สามารถรักษาคูณค่าด้านกายภาพและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้ จากการศึกษาพบว่ากระบวนการการวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย มาตรการและแนวทางการออกแบบ การออกแบบ และการนำไปปฏิบัติ โดยในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนชุมชนจะมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับการให้ข้อมูลไปจนถึงระดับการตัดสินใจเอง ทั้งนี้แม้ว่าจะมีการดำเนินการจัดทำแนวทางการออกแบบผังการปรับปรุงพื้นที่และมาตรการที่ได้รับการยอมรับร่วมกันของชุมชน หากแต่ก็ยังไม่มีการนำไปใช้เป็นรูปธรรมเนื่องจากคณะกรรมการที่เป็นผู้ประสานงานในการดำเนินงาน

(6) **แนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนหัวเวียงใต้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคม ของสิทธิโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์ และพงษ์สิน ทวีเพชร (2558:113-126)**

ชุมชนหัวเวียงใต้เป็นพื้นที่ย่านการค้าหลักของจังหวัดน่าน โดยเป็นจุดเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่สำคัญ ทั้งนี้ชุมชนหัวเวียงใต้เป็นชุมชนริมถนนที่เรือนร้านค้าเก่าแก่ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก จากการศึกษาพบว่าในการฟื้นฟูชุมชนหัวเวียงใต้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนากายภาพควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณภาพภายในพื้นที่ควบคุมซึ่งมีมรดก

ทางสถาปัตยกรรมที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของพื้นที่จำนวนมากนั้น ได้มีการดำเนินแผนงานด้านกายภาพ 2 ด้าน ได้แก่ (1) แผนงานปรับปรุงและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมย่านชุมชนหัวเวียงใต้ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักต่อคุณค่าของมรดกทางสถาปัตยกรรมและสร้างบรรยากาศการค้าเก่าให้กลับมาชีวิตเพื่อเอื้อต่อการลงทุนในฐานะพื้นที่เศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม โดยในการปรับปรุงและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมนั้นได้มีการดำเนินโครงการปรับปรุงรูปแบบเรือนร้านค้าและอาคารพาณิชย์เพื่อให้ภูมิทัศน์เมืองมีความกลมกลืนกัน และ (2) แผนงานปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ย่านชุมชนหัวเวียงใต้ ที่เป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กลมกลืนกับมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ อาทิ การออกแบบติดตั้งป้ายประวัติ และแผนที่ชุมชนหัวเวียงใต้ โครงการปูวัสดุพื้นผิวเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของเส้นทางในเขตเมืองเก่า โครงการปรับปรุงรั้วและงานทาสีรั้ว โครงการปรับปรุงทางเดินเท้า โครงการปลูกไม้พุ่มประดับในกระถาง และโครงการออกแบบติดตั้งผ้าใบกันสาดอาคารร้านค้าให้มีรูปแบบเดียวกันเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ของย่านการค้าเก่า

ทั้งนี้แม้การดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการพัฒนากายของชุมชนเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ บนพื้นฐานของการเอื้อประโยชน์และตอบสนองการดำเนินชีวิตของคนภายในพื้นที่เป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามความพยายามการรักษาและปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ที่เป็นชุมชนตลาดเก่า ก็ทำให้พื้นที่ชุมชนหัวเวียงใต้ได้รับการพัฒนาศักยภาพและรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิม

การวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์หาค่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวของมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนดั้งเดิมผ่านการวิเคราะห์คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมด้วยวิธีการต่างๆ โดยอาจครอบคลุมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมส่วนใหญ่พบว่า มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างภาพลักษณ์ให้แก่แหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ในการวางแผนการท่องเที่ยวขึ้นจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ การวางแผนที่เกี่ยวข้องกับด้านกายภาพเพื่ออนุรักษ์และสร้างภาพลักษณ์การเป็นเมืองเก่า และการวางแผนการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในรูปแบบของการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม และการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมงานประเพณี

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่างานวิจัยส่วนใหญ่เน้นมุ่งเน้นการส่งเสริมชุมชนดั้งเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เป็นสำคัญ มีเพียงส่วนน้อยที่มุ่งเน้นเป็นการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ยังคงมุ่งเน้นถึงความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน โดยจากการศึกษาพบว่านอกจากการศึกษาเพื่อจัดทำแผนสำหรับรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการศึกษาในลักษณะย้อนกลับกล่าวคือ เป็นการศึกษาในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิม และเสนอแผนการเพื่อบริหารจัดการประเด็นปัญหาดังกล่าวในอนาคต ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวจึงไม่ได้มีแค่ประเด็นในการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนดั้งเดิมเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงการศึกษาค้นคว้าปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวซึ่งอาจกระทบต่อวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนดั้งเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนดั้งเดิม โดยเรียงตามช่วงเวลาสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

(1) การวิจัยและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงบริเวณโบราณสถาน อาคารไม้สักทอง ค่ายทหารศรีโสธร และตลาดบ้านใหม่ (ตลาดริมน้ำเดิม) ให้มีระบบบริหารจัดการคุณภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คะนิงนิตย์ ชื่นคำ และคณะ (2548)

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนากลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านการประยุกต์ใช้ระบบ CECS ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจากการศึกษาพบว่าโบราณสถานริมแม่น้ำบางปะกง อาคารไม้สักทอง กลุ่มอาคารในค่ายทหารศรีโสธร และตลาดบ้านใหม่ (ตลาดริมน้ำเดิม) มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาด้านต่างๆ แตกต่างกันไปตามลักษณะทางสถาปัตยกรรมและบริบทของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม

สามารถสรุปแผนการพัฒนาพื้นที่เบื้องต้นได้ดังนี้ (1) แผนงานปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมและสาธารณูปโภค (2) แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (3) แผนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (4) แผนงานส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ (5) แผนงานพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

(2) รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเก่า อำเภอเมืองสงขลา โดย อิศรัฎฐ์ รินไธสง และคณะ (2552)

ชุมชนเมืองเก่า สงขลา เป็นพื้นที่ชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลาย ความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าทำให้เมืองเก่าสงขลา มีสถาปัตยกรรมแบบผสมผสานและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ดำรงอยู่มากมาย การศึกษาค้นคว้าวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองสงขลา เพื่อรองรับและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาศักยภาพเมืองเก่า อำเภอเมืองสงขลาเพื่อรองรับและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่

(1) การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน และสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่เพื่อรักษามรดกของเมืองเก่าสงขลา และสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว

(2) การจัดการด้านความปลอดภัย การคมนาคม การจัดรูปที่ดิน และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

(3) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาควรมุ่งเน้นกิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรมภายในพื้นที่เพื่อรักษาเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าสงขลา

(4) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

นอกจากนี้ยังได้มีการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เมืองเก่าอีก 3 รูปแบบได้แก่(1) รูปแบบการท่องเที่ยวของถนนคนเดินภายในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของอาคารเก่า (2) รูปแบบการท่องเที่ยวตามเทศกาลสำคัญ (3) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยอาศัยการส่งเสริมการ

เดินทางแบบในอดีตเพื่อสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและสร้างบรรยากาศร่วม ทั้งนี้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบทบาทที่แตกต่างกัน

(3) การพัฒนาเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของถนนนางงามจังหวัดสงขลา โดย ประภาพรณ แก้วลิยา (2557)

ถนนนางงามตั้งอยู่ภายในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยเป็นถนนสายประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมรูปทรงชิโนโปรตุกิส และความเป็นพหุวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบทางกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือนริมสองฝั่งถนนนางงามถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางมายังพื้นที่และเป็นตราสินค้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวคำนึงถึง โดยจากการรักษาความงามและสภาพทางสถาปัตยกรรมทำให้ถนนนางงามถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีความสนใจด้านศิลปวัฒนธรรม จากความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคมควรวางแผนการพัฒนาย่านชุมชนดั้งเดิมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวจำนวน 8 ด้านเพื่อพัฒนาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้ 1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวถนนนางงามควรจัดทำในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยว อาทิ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาการของจังหวัดสงขลาผ่านสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา 2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการบูรณาการกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ดั้งเดิมภายในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ เช่น งานเทศกาล และการทำขนมโบราณ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาภายในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น 3) ควรมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค ที่พัก และบุคลากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 4) ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และสร้างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

(4) การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีและผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต โดย ดร.ภาณุวัฒน์ รักดีอักษร (2555:115)

การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีและผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต เป็นการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีที่มีผลกระทบต่อประชาชนภายในเขตเมืองเก่าภูเก็ต ซึ่งถือเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดโดยมีอาคารและบ้านเรือนรูปแบบชิโนโปรตุกีสเป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตเมืองเก่าภูเก็ตนั้นทำให้สัดส่วนของประชากรผู้อาศัยเดิมลดลง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากเดิมที่พึ่งพิงการค้ามาเป็นการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น สำหรับการเปิดสถานบันเทิงยามราตรีภายในเมืองเก่า นั้น แม้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการเปิดสถานบันเทิงยามราตรีจะส่งผลกระทบเชิงสังคมอย่างมาก หากแต่สำหรับเมืองเก่าภูเก็ตนั้นจากกระบวนการควบคุมให้สถานบันเทิงอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และความร่วมของเจ้าของสถานประกอบการ ทำให้ผลกระทบเชิงสังคมอยู่ในระดับต่ำ แต่อย่างไรก็ตามชุมชนก็มีความเป็นห่วงในประเด็นด้านอาชญากรรม การค้าประเวณี และการดื่มสุราตลอดยาเสพติด ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวผ่านการระดมความเห็นจากทุกฝ่าย โดยการพยายามสร้างความโดดเด่นให้กับสิ่งดึงดูดใจใหม่ในยามค่ำคืนเพื่อทอนภาพและลดความสำคัญของสถานบันเทิง

(5) แนวทางการลดผลกระทบด้านลบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทย่านชุมชนเก่า กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำอ่าวเชียงคาน จังหวัดเลย (2558: 2922-2936)

เชียงคานเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยบ้านไม้เรือนแถวเก่า และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เชียงคานกลายเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าเชียงคานต้องประสบกับปัญหาในหลายด้านๆ จากกิจกรรมท่องเที่ยว โดยสามารถจำแนกประเภทปัญหาได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่ (1)สภาพแวดล้อมที่ไม่สอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่าและไม่ตอบสนองกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว จนก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะ (2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ที่คนภายในพื้นที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น (3) ปัญหาด้านสังคม และ (4) ปัญหาด้านวัฒนธรรมที่มีคุณค่าลดน้อยลงอันเนื่องจากการนำเสนอขายสินค้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จากประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางแผนแนวทางการ

พัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการจัดระเบียบภายในชุมชนเพื่อป้องกันการ
สูญเสียอัตลักษณ์อันเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน โดยในการดำเนินการวิจัยนั้นจะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการบูรณาการข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 1 2 และ 3 เป็นสำคัญ สำหรับรายละเอียดการดำเนินการวิจัยนั้นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการจัดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิม

3.2 เครื่องมือการวิจัย

1) การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและเอกสารชั้นทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษาโดยจำแนกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ (1) กระบวนการอนุรักษ์และบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิม (2) แนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (3) งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิเคราะห์เป็นสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากโครงการย่อยในลักษณะพรรณนา ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อนำมาสรุปพัฒนาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

3) การประชุมสรุปความคิดเห็นและผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการเปิดรับข้อเสนอแนะผลการวิจัย และส่งต่อข้อมูลผลการวิจัยแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในส่วนที่ตัวแทนของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาครัฐกิจ และตัวแทนประชาคม เพื่อนำเสนอผลการศึกษาและผลักดันสู่การใช้งานภายในพื้นที่กรณีศึกษา

3.3 ขั้นตอนการวิจัยและการบริหารแผนงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การประชุมระดมความคิดและกำหนดทิศทางการทำงาน เป็นการประชุมร่วมกันของคณะทำงานแต่ละโครงการเพื่อระดมความคิดและกำหนดทิศทางการทำงานเพื่อกำหนดหลักการและกระบวนการการทำงานที่มีทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการทำงานและการเก็บข้อมูลของแต่ละโครงการ

2) การศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่กรณีศึกษาในปัจจุบัน เป็นการศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่กรณีศึกษาในปัจจุบัน โดยเน้นการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ สมาคมอุตสาหกรรมจังหวัด ททท. ชุมชนอนุรักษ์ เป็นต้น โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนนี้จะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและต่อยอดของโครงการย่อยอื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นสอดคล้องและสามารถต่อยอดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นได้

3) การติดตาม สรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะต้น เป็นการติดตามและสรุปผลการดำเนินการในเดือนที่ 2 นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ เพื่อติดตามความคืบหน้าของการทำงานในแต่ละโครงการ ตลอดจนอุปสรรคและปัญหาที่พบในช่วงแรก และร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังร่วมกันวางแผนและกำหนดทิศทางของงานวิจัยเพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เดิมอีกด้วย ทั้งนี้การติดตามและสรุปผลการดำเนินการระยะต้นยังครอบคลุมถึงการสรุปองค์ความรู้ แนวคิด ในการทำงาน

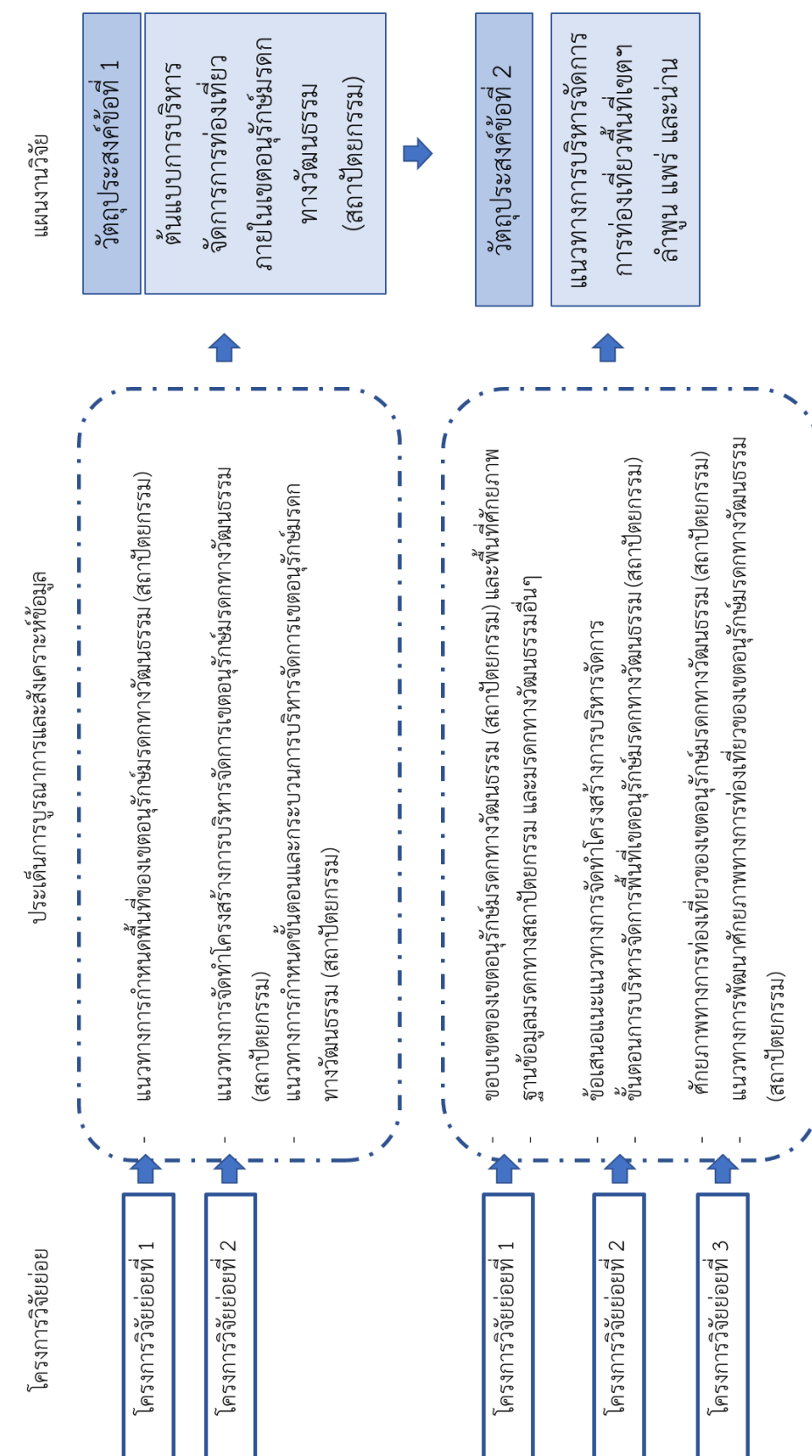
4) การติดตาม สรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะกลาง เป็นการติดตามและสรุปผลการดำเนินการในเดือนที่ 6 นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ เพื่อติดตามความคืบหน้าและปัญหาในการทำงานในแต่ละโครงการเพื่อร่วมกันหาวิธีการแก้ไข และรายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินการในระยะกลาง

5) การจัดทำร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการจัดทำร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานภายในพื้นที่กรณีศึกษาและพื้นที่อื่น ๆ ภายในกลุ่มจังหวัดล้านนา (ระดับมหภาค) โดยในการจัดทำนั้นใช้

วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากโครงการย่อยทั้งหมดร่วมกันระหว่างกลุ่มนักวิจัย ซึ่งในการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการนั้นจะมีประเด็นที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

6) การประชุมสรุปความคิดเห็นและผลการดำเนินการของแต่ละโครงการ เป็นการจัดการประชุมร่วมกับประชาชนและภาคีภายในท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนและภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ ร่างต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่จัดทำขึ้น ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวยังถือเป็นการประชุมเพื่อสรุปข้อค้นพบและการดำเนินการของแต่ละโครงการวิจัยย่อย โดยเป็นการสอบถามความคิดเห็นครั้งสุดท้ายและปรับปรุงผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและโครงการงานวิจัยแต่ละโครง

7) การสรุปผล และรายงานการดำเนินการระยะสุดท้าย เป็นการสรุปผล และรายงานผลการดำเนินการระยะสุดท้ายในเดือนที่ 12 ของโครงการ โดยผู้บริหารแผนงานจะทำการปรับแก้ เชื่อมโยงเนื้อหาและข้อค้นพบเพื่อสังเคราะห์ขึ้นเป็น (1) ต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และ (2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัด แพร่ ลำพูน และน่าน

ภาพที่ 8 แผนภาพสรุปประเด็นการบูรณาการและสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นแผนงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยที่ 1 2 และ 3 เพื่อดำเนินการจัดทำต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่านนั้น พบว่ามีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา จากการศึกษาพบว่า ต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวประกอบด้วย 2 กระบวนการคือ (1) กระบวนการก่อนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การเก็บข้อมูล จนกระทั่งการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับชุมชน และ (2) กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ภายหลังการได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของท้องถิ่น โดยกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ภายหลังจากการเป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วยกระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาดเพื่อควบคุมและกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณ และทุน

4.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน จากการศึกษาพบว่า รูปแบบของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูน แพร่ และ

น่าจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านรูปแบบของขอบเขตพื้นที่ ลักษณะการกระจุกตัวของมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งจากความแตกต่างของเขตลักษณะเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ทำให้การกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน โดยในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) แนวทางอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม 2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ 3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว (5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราว 6) แนวทางการพัฒนาบุคลากร และ 7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จากการศึกษาในภาพรวมของพื้นที่กลุ่มจังหวัดลำนานา พบว่ามีแนวทางดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับนโยบาย เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมกันกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการอนุรักษ์อาคารเก่า เพื่อสร้างแรงผลักดันผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นภารกิจร่วมกันและดำเนินการให้ร่วมกันให้สำเร็จ

(2) เจ้าของอาคารและบ้านเรือน ควรเสริมสร้างความมั่นคงให้อาคารและบ้านเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่ไม่แข็งแรงปลอดภัยหรือที่มีการเสื่อมสภาพให้มีความมั่นคงขึ้น ตามลักษณะทางสถาปัตยกรรม เพื่อให้อาคารเก่ายังคงมีความแข็งแรง และสามารถยืดอายุการใช้การ ตลอดจนยังคงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

(3) วิธีการในการดูแลรักษาหรือซ่อมแซม ควรถูกต้องตามหลักวิชา โดยอาจมีนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมให้คำแนะนำ โดยให้อยู่ในสภาพดั้งเดิมมากที่สุด มีการดัดแปลงโครงสร้างหรือการประดับตกแต่งให้น้อยที่สุด ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นเค้าโครงหรือรูปแบบเมื่อสมัยแรกสร้าง

(4) วัสดุในการซ่อมแซมควรนำวัสดุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุดั้งเดิม หรือหาวัสดุสมัยใหม่ที่มีรูปลักษณะใกล้เคียงของเดิม เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับรูปทรงและวัสดุดั้งเดิมส่วนอื่น ๆ

2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ จากการศึกษาในภาพรวมของพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา พบว่ามีแนวทางดังต่อไปนี้

(1) การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนให้เป็นร้านอาหาร หรือร้านกาแฟ เครื่องดื่ม เนื่องจากในปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเลือกใช้อาหาร ร้านกาแฟที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

(2) การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนให้เป็นเรือนพักหรือโรงแรมแบบบูติค (boutique hotel) เนื่องจากมีหลายอาคารในพื้นที่ที่ไม่มีผู้อยู่อาศัย โดยอาจปรับปรุงให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ และสภาพอาคารให้พร้อมใช้งาน ภายใต้การตกแต่งในธีมที่เหมาะสมกับตัวอาคารหรือสภาพแวดล้อมของเมือง

(3) การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนให้เป็นโฮมสเตย์ (homestay) สำหรับอาคารบ้านเรือนที่เจ้าของยังพักอาศัยอยู่ แต่มีความต้องการให้บริการที่พัก โดยปรับปรุงให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นในการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ห้องนอน

(4) การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนให้เป็นพิพิธภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

(5) ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบอาคารเก่าและพื้นที่ในย่านแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความสวยงามและกลมกลืนกัน และมีการจัดระเบียบป้ายโฆษณาที่ติดในพื้นที่ ไม่ให้บดบังหรือโดดเด่นมากเกินไป

(6) ควรพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของตัวบ้าน หรืออาชีพของคนที่เป็นเจ้าของบ้าน

3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ควรพิจารณาภายใต้แนวคิดดังนี้

(1) สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสร้างขึ้นมารับรองรับทางการท่องเที่ยว ควรออกแบบให้มีภาพลักษณ์และสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของย่านหรือชุมชนนั้น ๆ

(2) วัสดุที่ใช้ควรเป็นวัสดุแบบเดียวกันกับอาคารบ้านเรือนในย่านนั้น หรือมีลักษณะใกล้เคียงกับวัสดุดั้งเดิม หรือหาวัสดุสมัยใหม่ที่มีรูปลักษณะใกล้เคียงของเดิม เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับรูปทรงและวัสดุดั้งเดิมส่วนอื่น ๆ ในชุมชน

(3) สิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาขึ้นมา ไม่ควรมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในชุมชน และควรสอบถามความคิดเห็นของชุมชนก่อนลงมือทำ

4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีความเชื่อมโยงกับอาคารบ้านเรือน หรือกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตในท้องถิ่น โดยอาจเป็นกิจกรรมของเจ้าของที่อยู่อาศัยเองก็ได้

5) แนวทางการพัฒนาด้านเรื่องราวการนำเสนอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้จักความเข้าใจ และเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ควรดำเนินการด้านต่างๆ ได้แก่

(1) ค้นหาเรื่องราว หรือความเป็นมาในอดีตของอาคารทางสถาปัตยกรรมและเรื่องราวของในย่านชุมชนโดยรอบ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่ตัวอาคารบ้านเรือนและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

(2) ค้นหาเรื่องราวใหม่ ๆ หรือเกิดขึ้นในช่วงสมัยปัจจุบันที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับ เรื่องราวที่มีคุณค่าด้านจิตใจ และความเชื่อมั่น

(3) ค้นหาเรื่องราวทางสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นแก่นแท้ ของลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏ/เคยปรากฏ

(4) ค้นหาเรื่องราวทางสถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงของลักษณะทางสถาปัตยกรรมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ชุมชน รวมถึงภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

(5) ค้นหาเรื่องราวทางสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญา เทคนิค วิธีการในการก่อสร้างตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมในการสร้าง

(6) การสื่อความหมายทางสถาปัตยกรรมควรสื่อถึงข้อปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อห้าม สิ่งที่ต้องทำและไม่ควรทำเมื่ออยู่ในชุมชน

6) แนวทางการพัฒนาด้านบุคลากร เพื่อรองรับการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานเทศบาลเมือง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรเข้ามาสนับสนุน อาทิ กองทุนงบประมาณ การจัดตั้ง

โครงการเพื่อสนับสนุน การลดหย่อนภาษี หรือความช่วยเหลือที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอาคารเก่า เป็นต้น

(2) ควรมีการกระตุ้น หรือสร้างความตระหนักแก่เจ้าของอาคารเก่า เพื่ออนุรักษ์อาคารเก่า โดยเฉพาะอาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ที่ผู้เป็นเจ้าของปล่อยให้เช่าเพื่อการค้า ซึ่งอาจต้องทำข้อตกลงการใช้ประโยชน์จากอาคารร่วมกัน โดยหน่วยงานที่ควรเข้ามาสนับสนุน อาทิ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการศึกษา สำนักงานโยธาและผังเมือง สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น

(3) ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่า โดยหน่วยงานที่ควรเข้ามาสนับสนุน อาทิ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สถาบันการศึกษา สำนักงานโยธาและผังเมือง สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ได้แก่

- การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่คนในชุมชน และสร้างกิจกรรมการให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปรับแนวคิดของคนในชุมชน
- การให้ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการอนุรักษ์แก่คนในชุมชน
- การอบรมทักษะ และเทคนิคการใช้ภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย

(1) ควรมีการสร้าง หรือกำหนดหน่วยงาน/องค์กรหลักเพื่อเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่า โดยให้ความสำคัญกับ

- การกำหนด หรือสร้างหน่วยงาน หรือองค์กรที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว หรือองค์กรที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อมควรเข้ามาเป็นเสาหลักให้ชุมชนเดินทางพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง
- ตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดภาระหน้าที่ของคนในชุมชน พร้อมทั้งควบคุมการวางแผน การดำเนินการ และ

ผลประโยชน์ของคนในชุมชน พร้อมสร้างเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค เพื่อคุณภาพ และเกิดความครอบคลุมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

- ตั้งกองทุนสนับสนุนการปรับปรุงอาคารเก่า โดยอาจระดมทุน หรือการขอความช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

(2) ควรมีกระบวนการการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยให้ความสำคัญกับกฎระเบียบ ข้อตกลง แผนการทำงาน และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้งสองประการ มีรายละเอียดผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

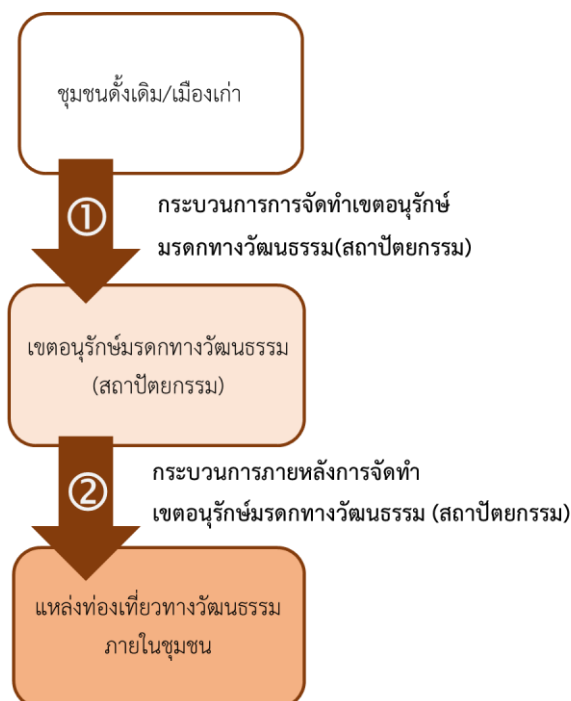
ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดหรือกฎหมายจะพบว่ายังไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมที่มีการกระจุกตัวกันของมรดกทางสถาปัตยกรรมอันก่อให้เกิดภูมิทัศน์เมืองเก่าที่ชัดเจนนัก การดำเนินการของกฎหมายที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในปัจจุบันคือ การกำหนดเขตพื้นที่เมืองเก่าตามประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ให้ระดับมหภาคและครอบคลุมพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมบางส่วนเท่านั้น

จากช่องว่างทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ยังขาดความชัดเจน ทำให้การกำหนดเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่ภายในชุมชนหรือจังหวัดเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการวางแผนและพัฒนาาร่วมกัน ตลอดจนเพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมพื้นที่เมื่อหน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนดั้งเดิมในประเทศไทยแล้วเสร็จ

ต้นแบบกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาสามารถจำแนกได้ 2 กระบวนการคือ

กระบวนการที่ 1 กระบวนการก่อนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การเก็บข้อมูล จนกระทั่งการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับชุมชน

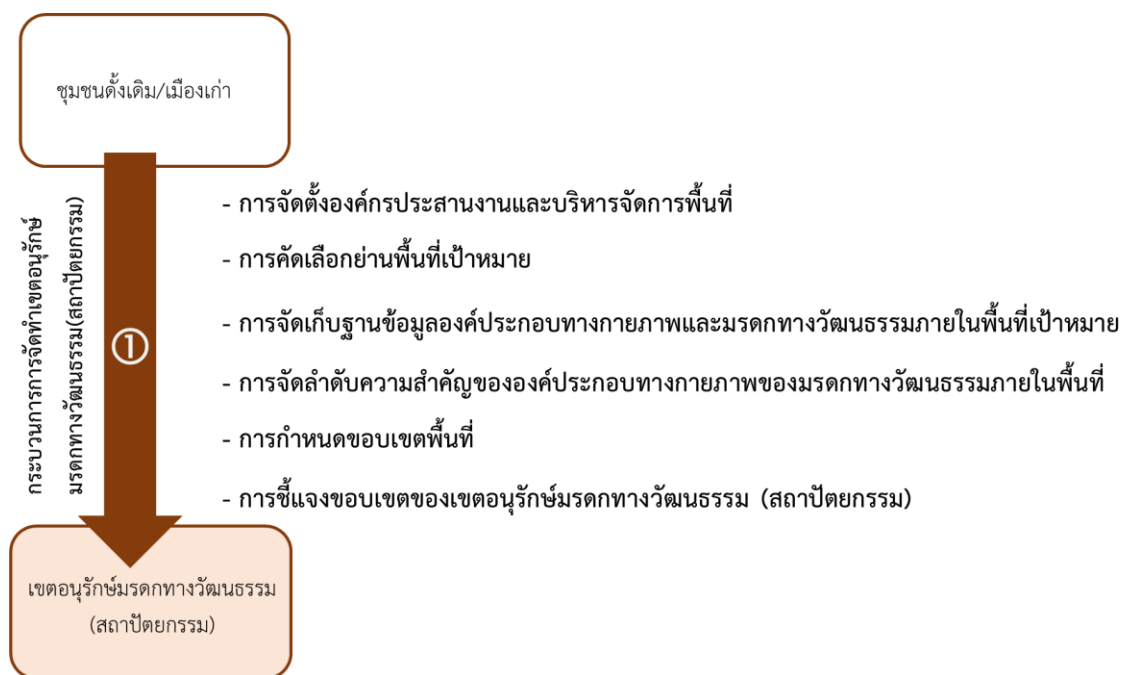
กระบวนการที่ 2 กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของท้องถิ่น

ภาพที่ 1 กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

4.1.1 กระบวนการการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการเริ่มแรกในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วยขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนภูมิสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

4.1.1.1 การจัดตั้งองค์กรประสานงานและบริหารจัดการพื้นที่

การจัดตั้งองค์กรประสานงานและบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นขั้นตอนแรกที่ต้องดำเนินการเมื่อชุมชนดั้งเดิมมีความสนใจที่จะพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เนื่องด้วยในปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมยังไม่มีหน่วยงานภาครัฐใดมีบทบาทหน้าที่เฉพาะในการบริหารจัดการ พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมเพื่อเป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยตรง จึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรประสานงานและบริหารจัดการพื้นที่ขึ้นเพื่อใช้เป็นหน่วยงานส่วนกลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินกิจการต่างๆ

1) บทบาทและหน้าที่

องค์กรประสานและบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีบทบาทหน้าที่ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) กำหนดวัตถุประสงค์ แผน และแนวทางการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อบริการการท่องเที่ยว

- (2) จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่รายปีในลักษณะบูรณาการการทำงาน เพื่อเสนอของบประมาณสนับสนุนสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- (3) เสนอมาตรการ แนวทาง และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- (4) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- (5) ประสานงานและความร่วมมือด้านวิชาการและด้านเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) (สถาปัตยกรรม)
- (6) จัดทำเอกสารทางการเงินของคณะดำเนินงาน
- (7) จัดทำแผน และหาทุนหรือทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- (8) ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารให้แก่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นทราบ
- (9) ประสานงานและความร่วมมือด้านนโยบายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในท้องถิ่นตามความเหมาะสม
- (10) ติดตาม ประเมินผล และจัดรายงานการดำเนินงานประจำปี

2) รูปแบบองค์กร

ในการจัดตั้งองค์กรประสานและบริหารจัดการพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้นสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม และการบริหารจัดการพื้นที่ในปัจจุบัน โดยจากการศึกษาพบว่าสามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลและสนับสนุนของหน่วยงานของภาครัฐในท้องถิ่น ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบคือ

1.1 การจัดตั้งคณะทำงานของหน่วยงานภาครัฐโดยการบูรณาการหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมขึ้น โดยการดำเนินการของสำนักงานจังหวัด

1.2 การจัดตั้งกลุ่มการทำงานขึ้นภายในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด กลุ่มภารกิจงานการท่องเที่ยวภายใต้การดูแลของเทศบาล

การจัดตั้งองค์กรอยู่ภายใต้การดูแลและสนับสนุนของหน่วยงานของภาครัฐมีจุดเด่นในแง่ของการ บูรณาการแผนการดำเนินการในแผนงบประมาณประจำปี และการประกาศบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเห็นผลชัดเจน หากแต่มีความจำเป็นต้องพึ่งระวังในกรณีของข้อจำกัดในการบังคับใช้งบประมาณ

รูปแบบที่ 2 องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ โดยอาจเป็นการบูรณาการภารกิจงานเข้ากับกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีอยู่ เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มประชาคมที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆ

การจัดตั้งองค์กรในรูปแบบนี้มีจุดเด่นในแง่ของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแสดงความคิดเห็นมากกว่ารูปแบบการจัดตั้งองค์กรในรูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 3 องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนในรูปแบบเอกชน เป็นการรวมกลุ่มองค์กรโดยการจัดตั้งขึ้นใหม่โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น มูลนิธิ วิสาหกิจชุมชน บริษัท เป็นต้น

การจัดตั้งองค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนในรูปแบบเอกชนจะมีข้อดีในการขับเคลื่อนการทำงานที่รวดเร็ว และคล่องตัวกว่ารูปแบบการรวมกลุ่มในข้อที่ 1 และ 2 แต่อาจจะประสบปัญหาเรื่องการขอรับงบประมาณสนับสนุนเพื่อการพัฒนาจากภาครัฐ ที่จัดตั้งขึ้น

3) โครงสร้างองค์กร

คณะดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นคณะทำงานที่มีขนาดของกลุ่มที่ไม่ใหญ่มากนัก ประมาณ 10 -12 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคการศึกษา และภาคประชาชนในสัดส่วนที่เท่ากัน

คณะดำเนินงานประกอบด้วย 5 ส่วนได้แก่

(1) กลุ่มที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นตัวแทนจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ โดยกลุ่มที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ควรประกอบด้วย (1) ตัวแทนจากหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (2) ตัวแทนจากหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เช่น ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด (3) ผู้นำทางศาสนา (4) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและการวางผัง (5) ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (6) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว และ (7) ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ ทั้งนี้ อาจมีการปรับแก้ไขได้ตามความเหมาะสม

(2) ประธานคณะดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จำนวน 1 คน เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินกิจกรรมของคณะดำเนินงาน โดยประธานคณะดำเนินงานนั้นอาจเป็นโดยตำแหน่ง หรือมาจากการคัดสรรของชาวบ้าน ขึ้นอยู่กับรูปแบบองค์กร

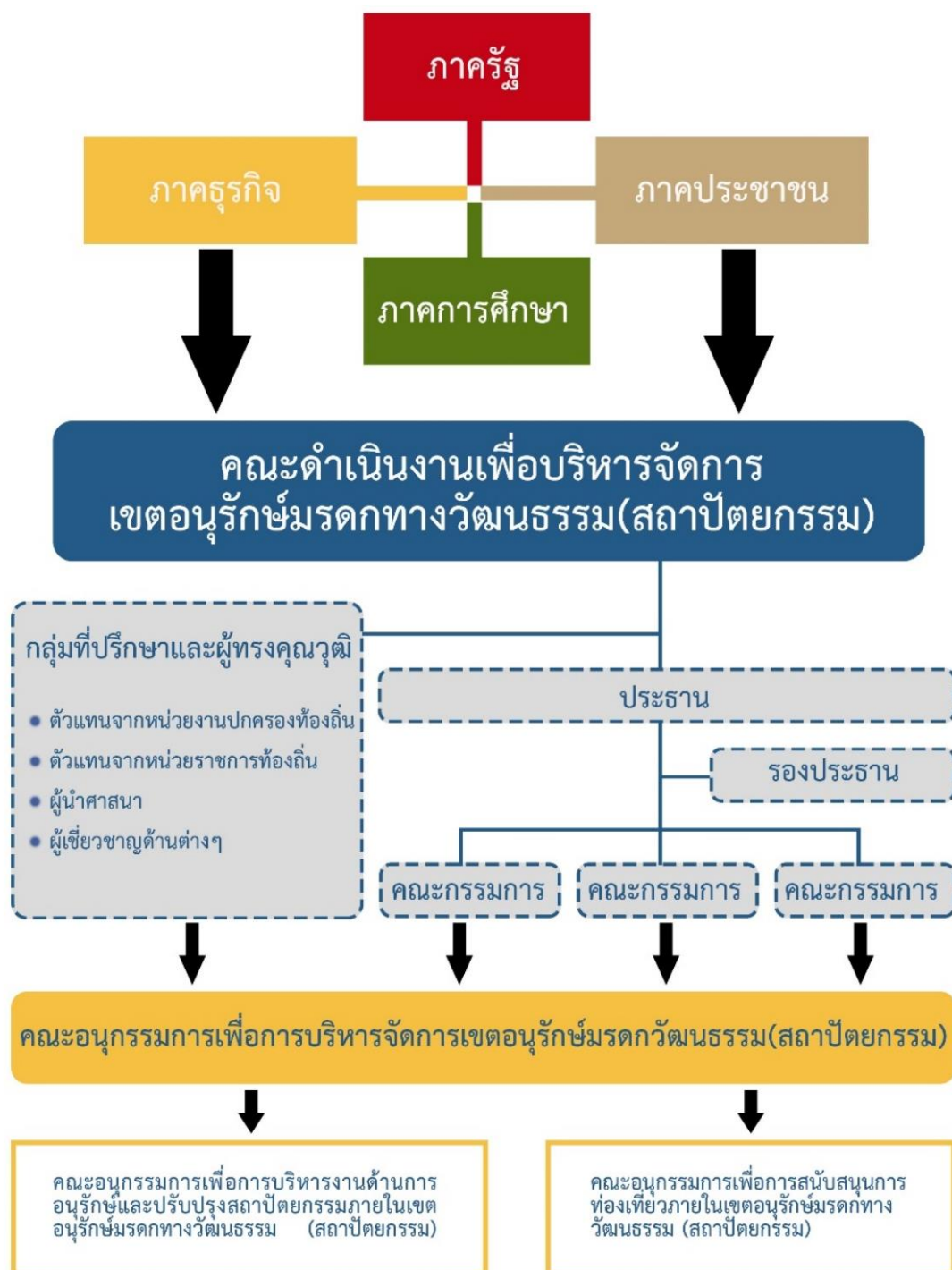
(3) รองประธานคณะดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จำนวน 1 คน เพื่อทำหน้าที่แทนประธานหรือหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

(4) คณะกรรมการการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จำนวน 3- 5 คน โดยทำการคัดสรรจากภาคธุรกิจและภาคประชาชนเพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

(5) คณะอนุกรรมการเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นคณะอนุกรรมการที่

จัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร คณะกรรมการเป็นผู้จัดตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น โดยเฉพาะตามกระบวนการดำเนินงาน โดยคณะดำเนินงานอาจเป็นส่วนหนึ่งของคณะอนุกรรมการก็ได้ตามสมควร ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากกระบวนการดำเนินงานจะสามารถจำแนกคณะอนุกรรมการได้เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

- คณะอนุกรรมการเพื่อการบริหารงานด้านการอนุรักษ์และปรับปรุงสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งประกอบไปด้วย ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและการวางผัง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น
- คณะอนุกรรมการเพื่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ด้านธุรกิจ ตัวแทนชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงโครงสร้างองค์กร

4.1.1.2 การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย

ภายหลังการจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นหน่วยงานประสานงานแล้วเสร็จ โดยในเบื้องต้นอาจจะมีลักษณะเป็นคณะทำงานอย่างไม่เป็นทางการ ขั้นตอนต่อไป คือการคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมายที่จะนำมาดำเนินการจัดทำเป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

สำหรับกระบวนการคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมายนั้น ดำเนินการด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่

- 1) การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่กรณีศึกษาจากเอกสารต่างๆ โดยในบางกรณีอาจใช้แผนที่ทางประวัติศาสตร์เป็นเอกสารชี้นำแหล่งหรือพื้นที่เป้าหมายได้
- 2) การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุภายในชุมชน
- 3) สัมภาษณ์ภาคสนามอย่างรวดเร็ว เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำรงอยู่ของอาคารและมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชนปัจจุบัน
- 4) กำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อเตรียมการสำรวจอย่างละเอียดต่อไป

4.1.1.3 การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่เป้าหมาย

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับการกำหนดขอบเขตขึ้นจากขั้นตอนก่อนหน้านี้ โดยในการดำเนินการควรเป็นการดำเนินการร่วมกับชุมชนหรือชาวบ้านภายในท้องถิ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำชัดเจน ทั้งนี้ขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

- 1) การจัดแผนที่ฐานองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยกระบวนการแปลงข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศหรือภาพถ่ายทางดาวเทียม ทั้งนี้ในการจัดแผนที่ฐานควรประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ได้แก่ โครงข่ายทางถนน โครงข่ายทางน้ำ สิ่งปลูกสร้างประเภทต่างๆ รูปแบบการใช้สอยสิ่งปลูกสร้าง สถานที่สำคัญ ขอบเขตการปกครองในระดับท้องถิ่น เป็นต้น
- 2) การกำหนดขอบเขตพื้นที่การสำรวจ เป็นกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก 4.1.1.2 เพื่อกำหนดขอบเขตในการสำรวจอย่าง

ละเอียด โดยในการพิจารณาขอบเขตการสำรวจนั้น อาจใช้ขอบเขต
โครงข่ายถนน โครงข่ายทางน้ำ หรือขอบเขตการปกครองในระดับหมู่บ้าน
เป็นตัวกำหนดขอบเขตก็ได้

3) การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบทาง
กายภาพและมรดกทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการสำรวจภาคสนามเพื่อ
เก็บข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและลักษณะขององค์ประกอบทางกายภาพที่
สามารถพบได้ภายในพื้นที่ โดยในการสำรวจภาคสนามนั้นจะจำแนกข้อมูล
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) โครงข่ายการคมนาคมทางบก
- (2) โครงข่ายการคมนาคมทางน้ำ
- (3) รูปแบบและลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง
- (4) ศาสนสถาน
- (5) การใช้งานพื้นที่และอาคารในปัจจุบัน
- (6) พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม/ประเพณีทางวัฒนธรรม
- (7) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
- (8) แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- (9) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวต่างๆ

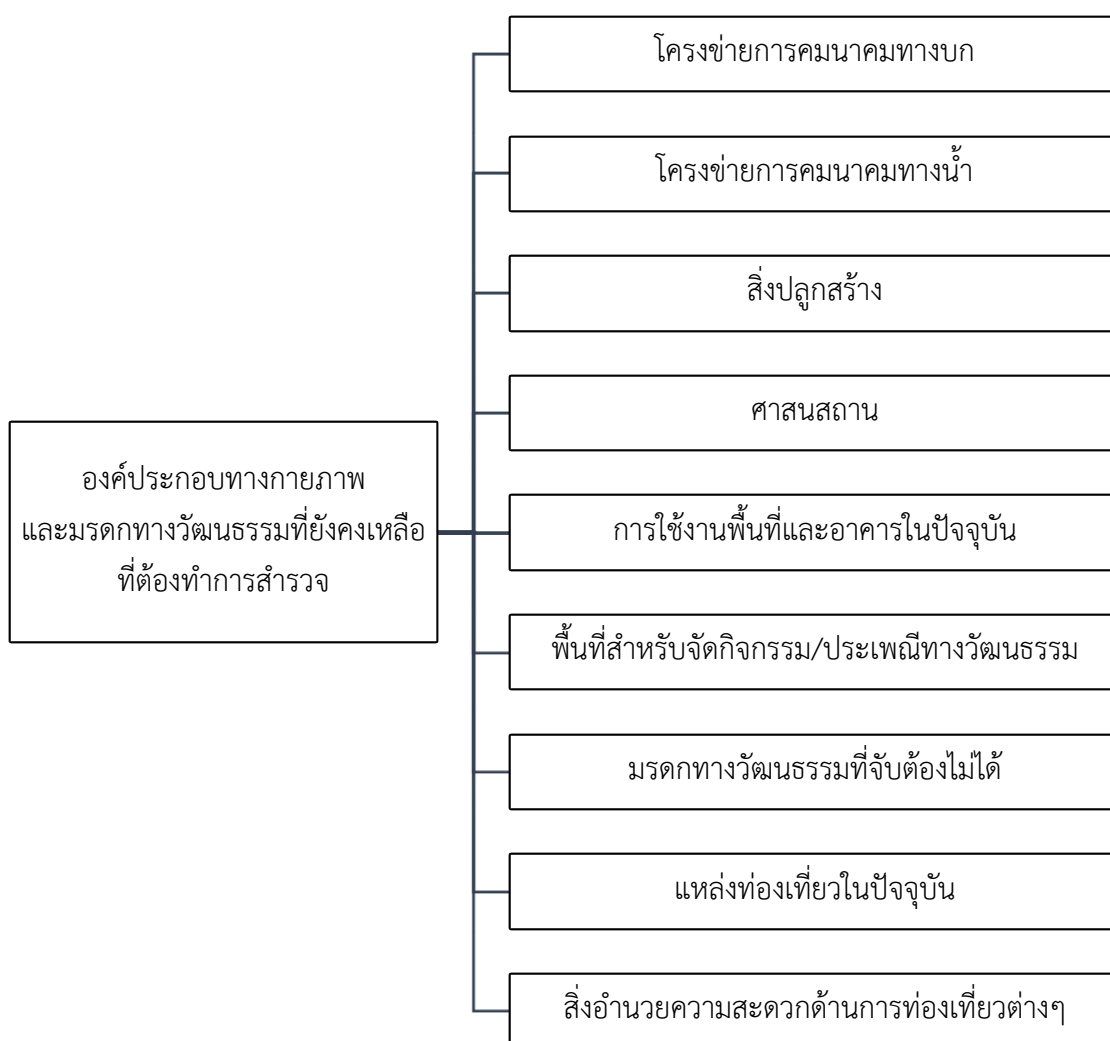
4) การตรวจทานข้อมูลการสำรวจภาคสนาม เป็นกระบวนการ
ตรวจทานและปรับแก้ข้อมูลผลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามผ่านการจัดทำ
แผนที่มรดกทางสถาปัตยกรรม ด้วยกระบวนการประชุมกลุ่มย่อยภายใน
ชุมชน โดยในขั้นตอนนี้ชุมชนจะร่วมกันปรับแก้ข้อมูลและเสนอข้อมูลใหม่ๆ
โดยเฉพาะในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้

5) การปรับแก้ฐานข้อมูลบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

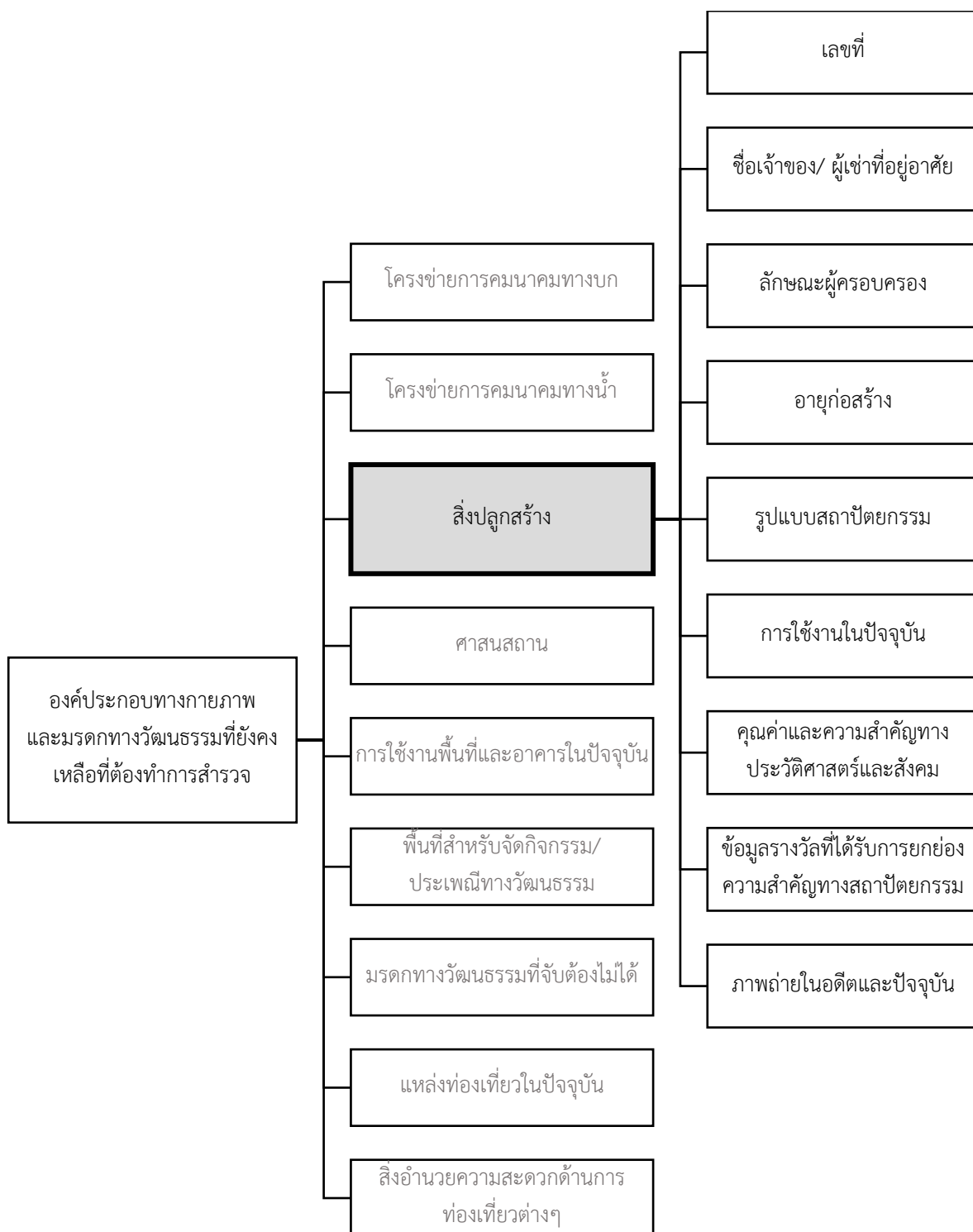
6) การจัดทำบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม โดยการ
สำรวจและจัดเก็บข้อมูลสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- (1) เลขที่
- (2) ชื่อเจ้าของ/ผู้เช่าที่อยู่อาศัย
- (3) ลักษณะผู้ครอบครอง (รัฐ-เอกชน-สาธารณะ)
- (4) อายุก่อสร้าง
- (5) รูปแบบสถาปัตยกรรม
- (6) การใช้งานในปัจจุบัน

- (7) คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสังคม
- (8) รางวัลที่ได้รับการยกย่องความสำคัญทางสถาปัตยกรรม และอื่นๆ
- (1) ภาพถ่ายในอดีตและปัจจุบัน
- (2) นำเข้าฐานข้อมูลบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรม
ที่ยังคงเหลือที่ต้องทำการสำรวจ ในขั้นตอนที่ 3

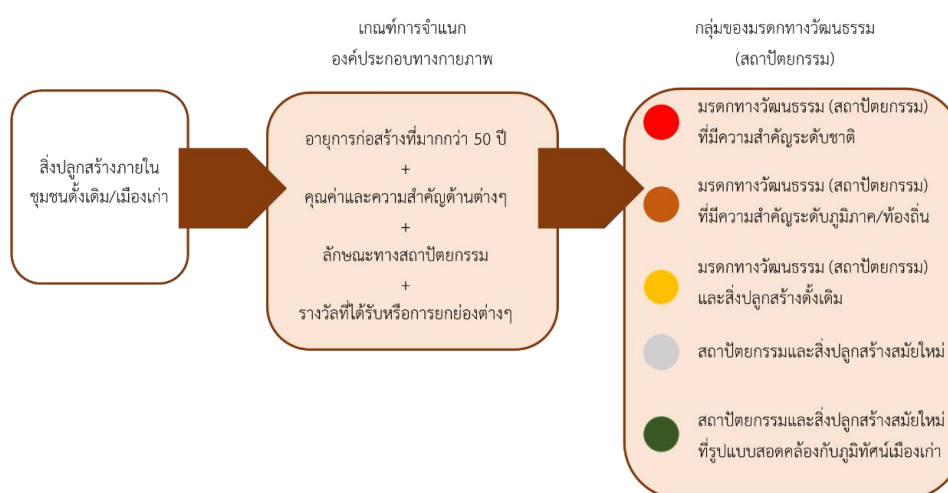
ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงรายละเอียดชั้นข้อมูลของสิ่งปลูกสร้างที่ต้องจัดเก็บประกอบการจัดทำบัญชี
รายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

4.1.1.4 การจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบทางกายภาพของมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่

การจัดลำดับความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการแบ่งกลุ่มองค์ประกอบทางกายภาพของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ด้วยบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

- 1) อายุก่อสร้างที่มากกว่า 50 ปี
- 2) คุณค่าและความสำคัญในด้านต่างๆ
- 3) ลักษณะสถาปัตยกรรมในปัจจุบันซึ่งพิจารณาจากรูปถ่ายที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม
- 4) รางวัลที่ได้รับหรือรางวัลการยกย่องต่างๆ

ในการแบ่งกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้นจะแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญระดับชาติ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า

ภาพที่ 6 แผนภูมิสรุปแนวทางการจำแนกและองค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมลักษณะมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปลักษณะมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แต่ละประเภท

	อายุ	ความสมบูรณ์/รูปแบบ ของสถาปัตยกรรม	คุณค่าและ ความสำคัญในด้าน ต่างๆ	รางวัลที่ได้รับหรือรางวัล การยกย่องต่างๆ
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญ ระดับชาติ	เป็นอาคารหรือสิ่งปลูก สร้างที่มีอายุมากกว่า 50 ปี	มีความสมบูรณ์และมี รูปแบบสถาปัตยกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่น	มีคุณค่าในด้านต่างๆ	ได้รับรางวัลยกย่อง ทางด้านสถาปัตยกรรม
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	เป็นอาคารหรือสิ่งปลูก สร้างที่มีอายุมากกว่า 50 ปี	มีความสมบูรณ์และมี รูปแบบสถาปัตยกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่น	มีคุณค่าในด้านต่างๆ	ไม่ได้รับรางวัลยกย่อง ทางด้านสถาปัตยกรรม
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้าง ดั้งเดิม	เป็นอาคารหรือสิ่งปลูก สร้างที่มีอายุมากกว่า 50 ปี	มี/ไม่มีความสมบูรณ์ และมีรูปแบบ สถาปัตยกรรมที่เป็น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น	มีคุณค่าในด้านต่างๆ	ไม่ได้รับรางวัลยกย่อง ทางด้านสถาปัตยกรรม
สถาปัตยกรรมและ สิ่งปลูกสร้าง สมัยใหม่	เป็นอาคารหรือสิ่งปลูก สร้างที่มีอายุน้อยกว่า 50 ปี	สถาปัตยกรรมเป็น รูปแบบของ สถาปัตยกรรม สมัยใหม่	มี/ไม่มีคุณค่าด้าน ประวัติศาสตร์ สังคม	ไม่ได้รับรางวัลยกย่อง ทางด้านสถาปัตยกรรม
สถาปัตยกรรมและ สิ่งปลูกสร้าง สมัยใหม่ที่รูปแบบ สอดคล้องกับภูมิ ทัศน์เมืองเก่า	เป็นอาคารหรือสิ่งปลูก สร้างที่มีอายุน้อยกว่า 50 ปี	สถาปัตยกรรมเป็น รูปแบบของ สถาปัตยกรรม สมัยใหม่ แต่ได้รับการ ออกแบบหรือปรับ ตกแต่งให้สอดคล้อง กับภูมิทัศน์ของเมือง เก่า	มี/ไม่มีคุณค่าด้าน ประวัติศาสตร์ สังคม	ไม่ได้รับรางวัลยกย่อง ทางด้านสถาปัตยกรรม

ภายหลังจากการแบ่งกลุ่มแล้วเสร็จ จึงดำเนินการนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ระบบ
สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ แล้วจัดทำในลักษณะมรดกทางวัฒนธรรมที่จำแนกกลุ่ม
อาคาร แล้วจัดประชุมภายในชุมชนเพื่อตรวจทานและปรับแก้ข้อมูล

4.1.1.5 การกำหนดขอบเขตพื้นที่

การกำหนดขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่สำหรับดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา โดยพิจารณาจากการกระจุกตัวกันของกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ที่ปรากฏบนแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่จัดทำขึ้น

การกำหนดขอบเขตพื้นที่จำแนกออกเป็น 2 ขอบเขต ได้แก่ การกำหนดขอบเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่จำแนกได้เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยนักวิชาการ
- 2) กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยชุมชน
- 3) กระบวนการปรับแก้ขอบเขตพื้นที่ตามความเห็นของนักวิชาการ และคณะกรรมการโดยคณะกรรมการปรับแก้ตามความเหมาะสม และจัดทำแผนที่แสดงเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพฯ แล้วชี้แจงต่อคณะกรรมการและที่ปรึกษา

4.1.1.6 การชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ภายหลังจากกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แล้วเสร็จ คณะผู้ดำเนินการต้องจัดทำรายละเอียดให้แก่คณะกรรมการทราบเพื่อจัดทำประกาศขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยขอบเขตที่จัดทำขึ้นนั้นเป็นขอบเขตพื้นที่ปฏิบัติการซึ่งไม่ได้มีข้อผูกมัดทางกฎหมาย

ในการชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) สามารถดำเนินการได้โดยการจัดประชุม การตีตประกาศแผนที่เพื่อให้ชุมชนรับทราบ หรือการแจ้งให้ผู้นำชุมชนท้องถิ่นชี้แจงแก่ชาวบ้านภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ทราบ

4.1.2 กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แล้วเสร็จ โดยส่วนใหญ่กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่และการบริหารจัดการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

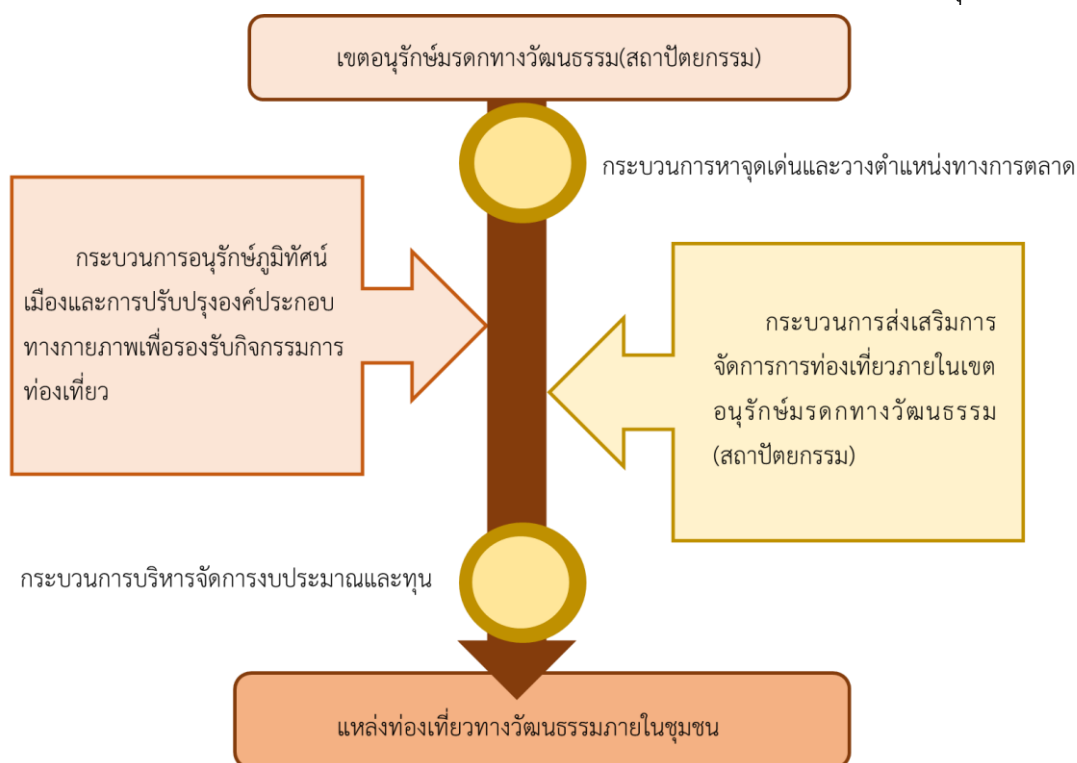
กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย 4 กระบวนการได้แก่

กระบวนการที่ 1 กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาด

กระบวนการที่ 2 กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

กระบวนการที่ 3 กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

ภาพที่ 7 แผนภูมิแสดงกระบวนการภายหลังจากการทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม)

4.1.2.1 กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาด

กระบวนการวิเคราะห์หาจุดเด่นเพื่อวางตำแหน่งทางการตลาดและแนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนแรกหลังจากการกำหนดขอบเขตพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานและบริหารจัดการ

กระบวนการหาจุดเด่นเป็นกระบวนการวิเคราะห์ที่ใช้ฐานข้อมูลจากแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวตนของพื้นที่ โดยในกระบวนการวิเคราะห์อาจมีการใช้ข้อมูลจากหน่วยงานราชการท้องถิ่น และข้อมูลจากนักท่องเที่ยวประกอบเพื่อให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสภาพตลาดในปัจจุบัน

ภายหลังจากการวิเคราะห์หาจุดเด่น คณะทำงานต้องดำเนินการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของแต่ละพื้นที่ โดยใช้ฐานข้อมูลทางมรดกทางวัฒนธรรม หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนด

4.1.2.2 กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานภายใต้กรอบของตำแหน่งทางการตลาด/จุดเด่นของพื้นที่ค้นพบในข้อ 4.1.2.1 โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงานได้แก่

(1) เพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม

(2) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะที่สนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จากเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งสองประการทำให้กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีแนวทางการบริหารจัดการโดยจำแนกตามเป้าหมายดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงกระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามเป้าหมาย

กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	
-กรอบการดำเนินงาน-	
จุดเด่นของศักยภาพ/ตำแหน่งทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	
เป้าหมาย (1) การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น และสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม	เป้าหมาย (2) การพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่ สาธารณะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายใน เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
(1) การจัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม	(1) การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว
(2) การลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม	(2) การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว
(3) การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่	(3) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
(4) การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น	(4) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง
(5) การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น	(5) การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
(6) การจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการก่อสร้าง/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับชุมชน	

(1) กระบวนการการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม ประกอบด้วยขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้

- การจัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ เป็นกระบวนการที่นำข้อมูลจากบัญชีรายชื่อมรดกทางวัฒนธรรมที่จัดทำขึ้น มาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ตรงตามสถานการณ์ปัจจุบัน

- การจัดลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม เป็นขั้นตอนการนำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มาจัดลำดับความสำคัญ และความเร่งด่วนในการซ่อมแซม เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจและการหางบประมาณช่วยเหลือ โดยการจัดลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมนั้นให้พิจารณาจากเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดการจัดลำดับความสำคัญ

ความทรงคุณค่า	รายละเอียดเกณฑ์การประเมิน	ระดับการประเมินความสำคัญ			
		A	B	C	D
ประวัติศาสตร์	ความเก่าแก่ (อายุ)	มากกว่า / เท่ากับ 50 ปี	30 - 50	10 - 30	10
	คุณค่าทางวิชาการ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ไม่มี
สังคม	คุณค่าทางสังคม (ชาวบ้านคิดอย่างไร)	มาก	สำคัญ	ธรรมดา	ไม่มี
	การใช้สอยของสังคม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	การมีส่วนร่วมภาคสังคม (ชาวบ้าน)	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
วัฒนธรรม	ความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	วิถีชีวิต และ คติความเชื่อ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี

ความ ทรงคุณค่า	รายละเอียดเกณฑ์การประเมิน	ระดับการประเมินความสำคัญ			
		A	B	C	D
สภาพทาง กายภาพ	ความเป็นของแท้ดั้งเดิมและบูรณภาพ	มากกว่า 80 %	มากกว่า 50-80 %	น้อยกว่า 50 %	ไม่มี
	ความเป็นกลุ่มก้อนและความหนาแน่น	สูง	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ไม่มี
	สภาพทางโครงสร้าง	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	อันตราย
	ทัศนียภาพและองค์ประกอบแวดล้อม	สูง	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
	ความต่อเนื่องของการใช้งาน	มากกว่า / เท่ากับ 50 ปี	30 - 50	10 - 30	10

- การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ เป็นขั้นตอนการกำหนดวิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อการบูรณะ ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมให้ยังคงมีรูปแบบดั้งเดิม แต่ยังสามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน โดยในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือนั้นคณะดำเนินงานต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือสถาปัตยกรรมที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มเพื่อให้เกิดการรักษาสภาพภูมิทัศน์ในภาพรวม

- การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการวิธีการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น เป็นขั้นตอนในการศึกษาและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรม กระบวนการก่อสร้าง วัสดุ ช่าง และคุณค่าความสำคัญของมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ และเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวผ่านสื่อต่างๆ

- การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้ประชาชนเห็นความสำคัญในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น เพื่อลดการทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถาปัตยกรรมดั้งเดิมภายในชุมชน โดยวิธีการสร้าง

ภาคภูมิใจอาจทำได้โดยการให้รางวัล การให้ความรู้แก่เจ้าของมรดกทางสถาปัตยกรรมผ่านการสะท้อนคุณค่าในสื่อรูปแบบต่างๆ

- **การจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการก่อสร้าง/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับชุมชน** เป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนในวงกว้าง เพื่อกลุ่มคนภายในพื้นที่มีทักษะในการดูแลรักษา ตลอดจนซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเบื้องต้นด้วยตนเอง นอกจากนั้น ยังเป็นการสืบทอดและรักษาฝีมือช่างซึ่งเป็นหนึ่งแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมให้ยังคุณค่าความแท้ อีกด้วย

- (2) **กระบวนการพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตเป็นกระบวนการยกระดับมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ** โดยเป็นการพัฒนาพื้นที่และองค์ประกอบทางกายภาพทั้งในส่วนของพื้นที่สาธารณะ องค์ประกอบทางกายภาพที่รัฐเป็นผู้ครอบครอง และองค์ประกอบทางกายภาพที่เอกชนเป็นผู้ครอบครอง โดยประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- การวางผังพื้นที่เพื่อวางแผนการใช้งานพื้นที่เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวควบคู่กับการใช้ชีวิตของชุมชนให้เกิดความเหมาะสม โดยครอบคลุมทั้งรูปแบบและแนวทางการใช้สอยพื้นที่ การจัดการจราจร การจัดการพื้นที่สาธารณะ การเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยว และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิดการอนุรักษ์และตำแหน่งทางการตลาดของพื้นที่ ทั้งนี้ในการวางผังพื้นที่อาจจะเริ่มจากพื้นที่ที่มีศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมก่อนแล้วจึงขยายไปยังพื้นที่โดยรอบ

- การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งาน โดยพิจารณาศักยภาพของมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความพร้อมในฐานะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพูดคุยกับเจ้าของมรดกทางสถาปัตยกรรมดังกล่าว ซึ่งรูปแบบการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นขึ้นอยู่กับเจ้าของกรรมสิทธิ์ของมรดกทางสถาปัตยกรรม

- การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพ
พื้นที่สาธารณะ องค์ประกอบทางกายภาพภายใต้กรรมสิทธิ์ของเอกชน
ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยการให้
คำปรึกษาและดำเนินการจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทาง
กายภาพตั้งแต่ระดับอาคาร ไปจนถึงระดับภูมิทัศน์ของเมือง

- การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ไม่ใช่
มนุษย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เป็นขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูล
มรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อจัดทำเครื่องมือในการสื่อความหมายให้กับ
นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจมรดกทางสถาปัตยกรรมในฐานะ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2.3 กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขต อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมและการบริการ
ด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และการจัดการบุคลากร
เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยในกระบวนการส่งเสริมการจัดการการ
ท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย

- 1) การศึกษาศักยภาพด้านท่องเที่ยวของเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 3) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 4) การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขต
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 5) การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยว
ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 6) การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขต
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

7) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม
การท่องเที่ยว

ในการดำเนินอาจเลือกดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก่อน ตาม
สถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนปัจจุบัน

4.1.2.4 กระบวนการการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ
ประกอบด้วย 1) วิธีการสรรหางบประมาณ 2) วิธีการบริหารงบประมาณ และ 3)
วิธีการให้ความช่วยเหลือ

1) วิธีการสรรหางบประมาณ

การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภายในเขต
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการจัดหา
งบประมาณเพื่อนำมาใช้บริหารจัดการหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่
โดยวิธีการสรรหาประมาณนั้นอาจพิจารณาแยกตามแผนงานหรือภาระ
งานที่จะดำเนินงาน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการสรรหาประมาณได้ดังนี้
โดยอาจจำแนกเป็น

(1) แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับราชการ
หรือพื้นที่สาธารณะให้ใช้วิธีการจัดสรรงบประมาณโดยการบูรณา
การดำเนินการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนงานดังกล่าว
ในการจัดตั้งงบประมาณเพื่อบริหารจัดการและสนับสนุน

(2) แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ
สาธารณะ ให้ใช้วิธีการระดมทุนภายในชุมชน หรือขอทุนจาก
กองทุนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กองทุนโบราณคดี กองทุน
ส่งเสริมวัฒนธรรม โดยพิจารณาตามแผนงานที่มีความสอดคล้อง
กับเงื่อนไขของกองทุน

(3) แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับมรดก
ทางสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นส่วนบุคคล ให้ใช้ทุนส่วนตัวโดย
อาจมีการขอรับการสนับสนุนกองทุนหรือการบริจาคเพิ่มเติม

สำหรับเงินอุดหนุนการทำงานของคณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นนั้น มี
วิธีการจัดสรรงบประมาณที่แตกต่างกันตามรูปแบบองค์กรที่จัดตั้งกล่าวคือ

(1) องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลและสนับสนุนของหน่วยงานของภาครัฐในท้องถิ่น ให้ใช้การจัดตั้งงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าวเป็นเงินทุนอุดหนุน ควบคู่กับการจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อหารายได้เพิ่มเติม

(2) องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ ให้ใช้การจัดตั้งงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว ควบคู่กับการระดมทุนภายในชุมชน

(3) องค์กรอยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนในรูปแบบเอกชน ให้ใช้วิธีการระดมทุนผ่านการขายหุ้นหรือการบริจาค

(2) วิธีการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณให้คณะผู้ดำเนินการเป็นผู้มีหน้าที่บริหารงบประมาณโดยการจัดทำแผนการทำงานประจำปี และประสานงานภาคีเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือจัดตั้งแผนการดำเนินโครงการตามปีงบประมาณ โดยการจัดตั้งโครงการสนับสนุนนั้นให้พิจารณาจากความสำเร็จและความเร่งด่วน

(3) วิธีการให้ความช่วยเหลือ

วิธีการให้ความช่วยเหลือหรือการจัดกิจกรรมพิจารณาจากประเภทของกิจกรรมหรือผู้รับความช่วยเหลือ โดยรูปแบบการช่วยเหลือนั้นมี 5 รูปแบบได้แก่

(1) การให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์เพื่อการปรับปรุง/ซ่อมแซมอาคาร หรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึงการให้ความช่วยเหลือด้วยเงินเพื่อใช้ในการซ่อมแซม และดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยคณะกรรมการต้องพิจารณารูปแบบการให้ความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของสถาปัตยกรรม ทั้งในด้านการใช้สอยและคุณค่าของสถาปัตยกรรมดังกล่าว โดยรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์อาจจำแนกออกเป็น

- การให้เงินให้เปล่าเพื่อสนับสนุนการซ่อมแซม/บูรณะสถาปัตยกรรม

- การให้กู้ยืมเงินเพื่อการสนับสนุนการซ่อมแซม/บูรณะสถาปัตยกรรม

- การลดหย่อนภาษี/ การงดเก็บเงินค่าธรรมเนียมต่างๆ ขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่มีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

- การเข้าสถาปัตยกรรมเพื่อปรับปรุงเป็นพื้นที่สาธารณะ หรือรองรับการใช้สอยในเชิงการท่องเที่ยว

(2) การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมขนาดใหญ่ ทั้งที่เป็นกิจกรรมในระบบบุคคลและระดับชุมชน ระบบการเอาแรงสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประเภทต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่ส่วนบุคคล อาคารสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ และกิจกรรมประเพณีต่างๆ โดยระบบการเอาแรงเหมาะกับการประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งหรือความร่วมมือกันภายในชุมชนอย่างเหนียวแน่น

(3) การให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการก่อสร้าง เป็นการให้ความร่วมมือในกรณีที่ผู้ขอความช่วยเหลือขาดแคลนวัสดุ/อุปกรณ์ แต่มีกำลังแรงงานหรือมีองค์ความรู้การดำเนินงาน โดยคณะผู้ทำงานอาจดำเนินการขอวัสดุ/อุปกรณ์จากห้างร้านที่มีความสนใจให้การสนับสนุน

(4) การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการองค์ความรู้ด้านการซ่อมแซมและการอนุรักษ์ โดยเหมาะกับการกรณีที่ผู้ขอความช่วยเหลือไม่ต้องการข้อผูกมัดทางการเงิน แต่ต้องการองค์ความรู้และแนวทางการซ่อม การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการซ่อมแซมและการอนุรักษ์อาจดำเนินการในลักษณะของการจัดทำคู่มือแนะนำการออกแบบปรับปรุงซ่อมแซม หรือเป็นการให้คำแนะนำแบบตัวต่อตัวก็ได้

(5) การให้ความช่วยเหลืออื่นๆ แล้วแต่กรณี เป็นการให้คำช่วยเหลือตามความต้องการของเจ้าของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่แจ้งความจำนงค์เข้ามาขอความช่วยเหลือ โดยคณะกรรมการต้องพิจารณารายละเอียดเป็นกรณีๆ ไป

ตารางที่ 4 แสดงแนวทางการให้ความช่วยเหลือ

		ประเภทของสิ่งปลูกสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพ												
		สิ่งปลูกสร้างที่เป็นของรัฐ					สิ่งปลูกสร้างที่เป็นของเอกชน					งานกิจกรรม-ประเพณี	พื้นที่สาธารณะ	องค์ประกอบทางกายภาพสาธารณะอื่นๆ
		ด	ส	ล	ข	ท	ด	ส	ล	ข	ท			
รูปแบบการให้ความช่วยเหลือ	การให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์*	x	x	x	x	x	✓	✓	✓	x	x	✓	✓	✓
	การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน	x	x	x	x	x	✓	✓	✓	x	x	✓	✓	✓
	การให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ/อุปกรณ์	x	x	x	x	x	✓	✓	✓	x	x	✓	✓	✓
	การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการซ่อมแซม/การอนุรักษ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	การให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

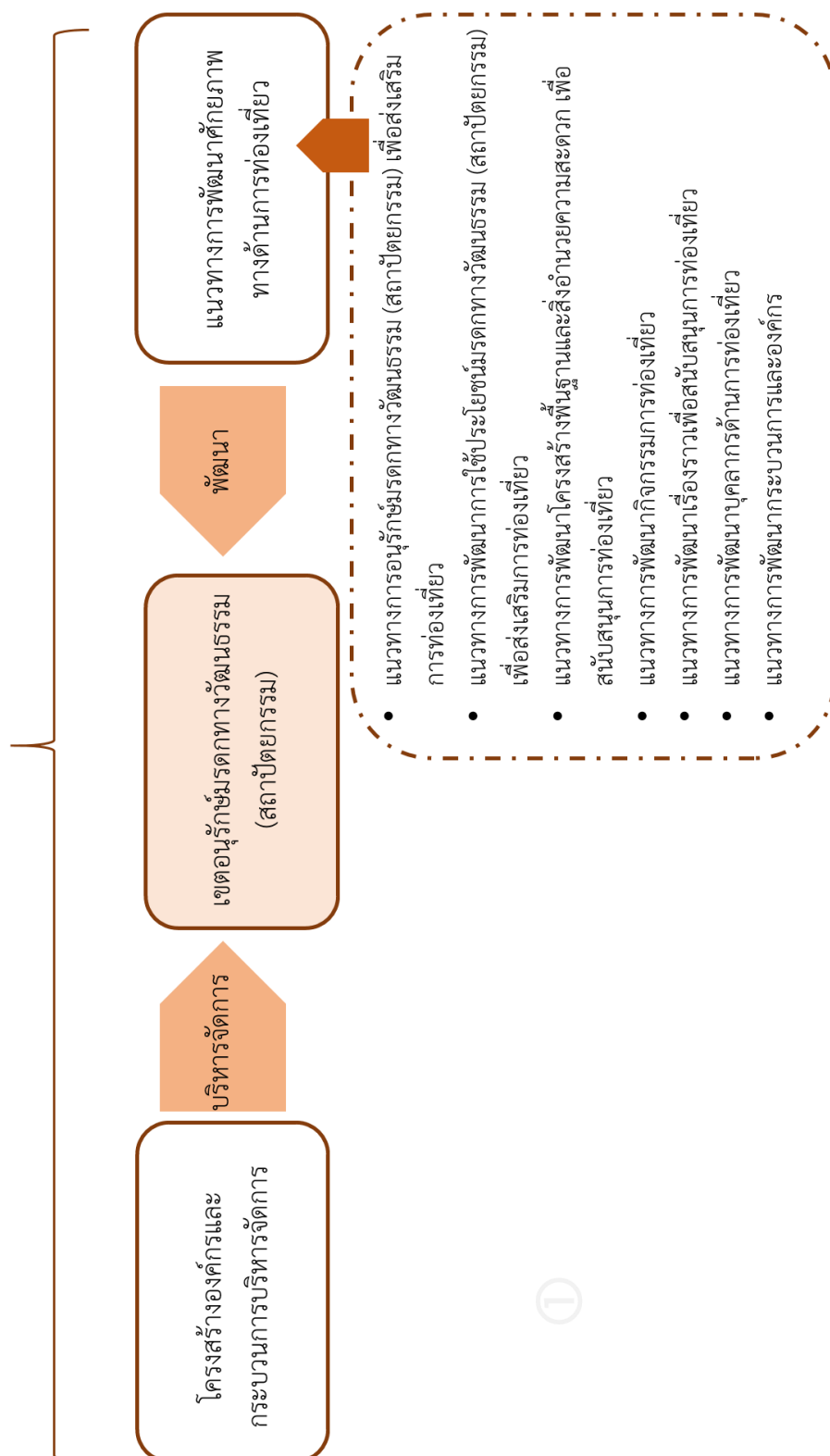
* ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

** “ด” หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญระดับชาติ
“ส” หมายถึงมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น
“ล” มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม
“ท” สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่
“ข” สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า

4.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

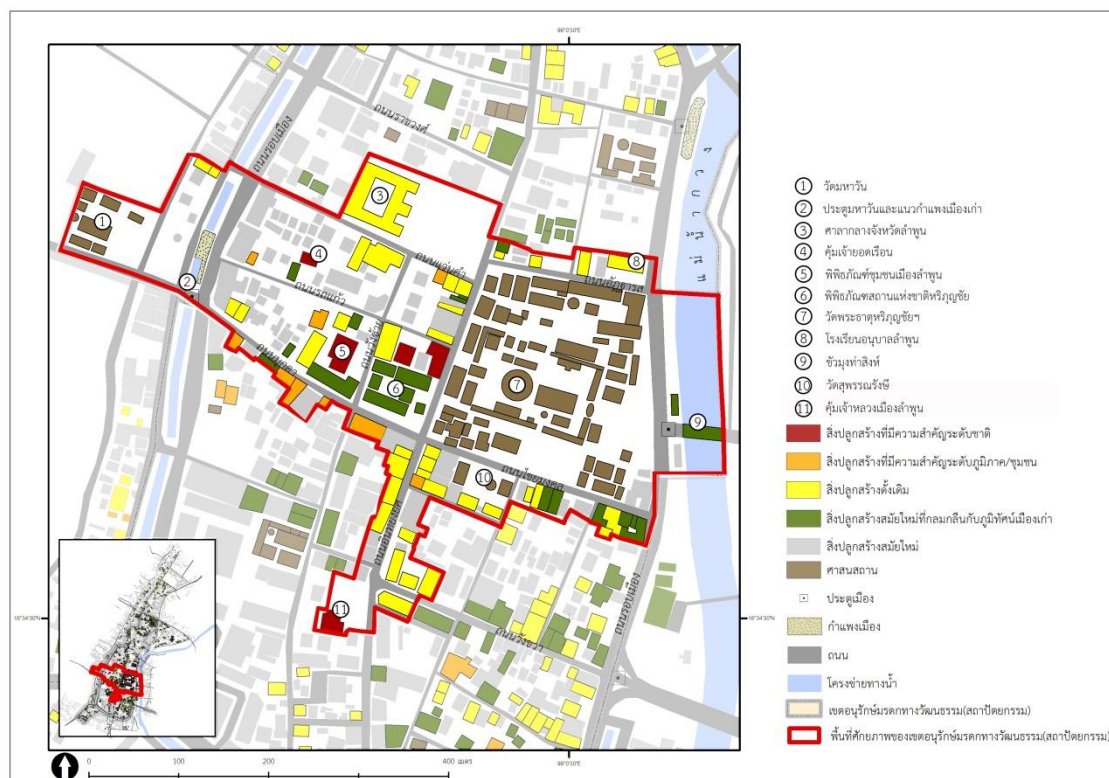
การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่จังหวัดลำพูน แพร่ และน่านนั้น ใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก โครงการย่อยที่ 1 2 และ 3 ร่วมกันกับการศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในปัจจุบัน โดยในการอธิบายแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) ลักษณะของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) 2) ลักษณะโครงสร้างองค์กรและกระบวนการบริหารจัดการในอนาคต และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้านนา

ภาพที่ 8 กรอบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้านนา

สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูนนั้น ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัย และพื้นที่รัศมีโดยรอบ โดยทางทิศตะวันออกจรดแม่น้ำกวัง ทิศตะวันตกจรดวัดมหารวัน ทิศใต้จรดคุ้มเจ้าหลวง เมืองลำพูน และทิศเหนือจรดขอบแนวเขตของศาลากลางในปัจจุบัน

ภาพที่ 10 ขอบเขตเขตพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

เมื่อพิจารณาจำแนกมรดกทางสถาปัตยกรรม 5 กลุ่มภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดลำพูน พบว่ามีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าลำพูน

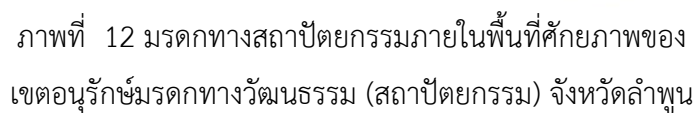
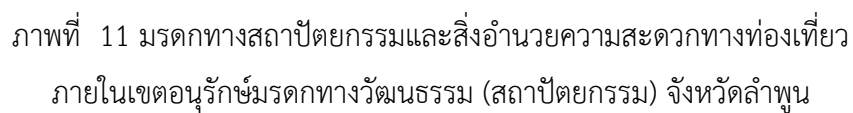
รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	778,362	191,843	ตารางเมตร
	0.78	0.19	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง (ทั้งหมด)	983	178	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	5	5	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	9	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่ง ปลูกสร้างดั้งเดิม	190	38	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่ง ปลูกสร้างสมัยใหม่ที่ รูปแบบสอดคล้องกับ ภูมิทัศน์เมืองเก่า	85	24	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่ง ปลูกสร้างสมัยใหม่	680	102	อาคาร
ศาสนสถาน	15	3	แห่ง

ลักษณะสำคัญของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของ จังหวัดลำพูน คือ การเป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ลักษณะเป็นชุมชนเมืองล้อมรอบวัดในอดีต โดยประกอบไปด้วยศาสนสถาน ย่าน การค้า และที่พักอาศัยของชนชั้นปกครอง ตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองลำพูน

ในอดีต ทั้งนี้จุดเด่นของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนคือ การมีวัดพระธาตุหริภุญชัยฯ เป็นศูนย์กลางเขต และรายล้อมด้วยมรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในพื้นที่ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คຸ່ມເຈົ້າหลวงเมืองลำพูน คຸ່ມເຈົ້ายอดเรือ่น กลุ่มอาคารริมถนนอินทวยศ ซึ่งเป็นอาคารริมถนนย่านการค้าระหว่างเชียงใหม่และลำพูนในอดีต ลักษณะที่แตกต่างของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนอีกประการหนึ่งคือการผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมที่สร้างด้วยปูนและสถาปัตยกรรมที่สร้างด้วยไม้ นอกจากนั้นจากการศึกษาจะเห็นว่าความแตกต่างของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนนั้นมีการขยายเกินกว่าขอบเขตเมืองเก่า เนื่องด้วยมีการกระจุกตัวของอาคารดั้งเดิมต่างๆ จำนวนมากขึ้นไปทางทิศเหนือ ซึ่งส่งผลให้ขอบเขตของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูน แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ

นอกจากมรดกทางสถาปัตยกรรมที่เป็นบ้านพักและเรือนร้านค้า ศาสนสถานภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ก็เป็นอีกหนึ่งศักยภาพสำคัญภายในพื้นที่ โดยภายในพื้นที่มีการกระจายตัวของศาสนสถานที่มีความสำคัญอีกจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นวัดมหาวัน วัดสวนดอก วัดช้างสี วัดธงสัจจะ วัดสันป่ายางหลวง เป็นอาทิ

สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษมรดกทางสถาปัตยกรรม (ลำพูน) นั้น นอกจากวัดพระธาตุหริภุญชัย ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดแล้ว ภายในพื้นที่ยังประกอบไปกระจุกอาคารดั้งเดิมบริเวณริมถนนมุกดา และมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ เช่น คຸ່ມເຈົ້າหลวงเมืองลำพูน คຸ່ມເຈົ້าสัมพันธวงศ์ และ คຸ່ມເຈົ້ายอดเรือ่น เป็นอาทิ

4.2.2.2 ลักษณะโครงสร้างองค์กร และกระบวนการบริหารจัดการใน อนาคตจังหวัดลำพูน

จากการศึกษาสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า ลักษณะองค์กรที่มีความเหมาะสมกับจังหวัดลำพูน คือ เทศบาลเมืองลำพูนควรร่วมมือกับชุมชนภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จัดทำกลุ่มชุมชนที่มีความสนใจด้านการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ขึ้นโดยเฉพาะ โดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นอาจเป็น องค์กรที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐหรือมีเทศบาลลำพูน และวัดพระธาตุหริภุญไชยวรวิหารเป็นหน่วยงานที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วม และให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เทศบาลยังคงดำรงบทบาทหน้าที่ในการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่ และการปรับปรุงและดูแลองค์ประกอบทางกายภาพภายในเมืองตามภารกิจของเทศบาลต่อไป

สำหรับการดำเนินงานด้านต่างๆ ควรมีการจัดทำแผนและกระจายการดำเนินงาน โดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระหว่างการจัดตั้งองค์กรหน่วยงานต่างๆ อาจร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามภารกิจของตนเอง โดยเทศบาลเมืองลำพูนเป็นเจ้าภาพในการประสานงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด

ลำพูน

ตารางที่ 6 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณสุข ปลอดภัย และการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณสุข ปลอดภัย และการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม เพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาคณะความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
การกำหนดขอบเขตพื้นที่	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		อาทิ การสาธารณสุขปโบคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม เพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
การชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณสุขปโบคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คุ่มครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในพื้นที่เมืองเก่า
		ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพ สิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม เพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการ ประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรม อันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานประชาสัมพันธ์	ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลและให้บริการข้อมูลข่าวสาร เพื่อการประชาสัมพันธ์
		ประสานให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือด้านการ ประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในจังหวัด

(2) กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 7 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน และภารกิจของ หน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	การวิเคราะห์ ศักยภาพและ กำหนดตำแหน่งทางการตลาด	ท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย สำนักงานลำปาง	สำรวจ วางแผน และดำเนินการจัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู บูรณะหรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพ สิ่งแวดล้อม
			ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทย ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว		เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาพการณ์และต่อท้องถิ่น
	จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนางานองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	การลำดับความสำคัญในการ	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
	บูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม	สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
		พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	ปฏิบัติงานทางวิชาการด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทุกสาขาในเขตพื้นที่รับผิดชอบ พัฒนา สร้างสรรค์ ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการที่กรมกำหนด รวมทั้ง

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
			เป็นศูนย์ข้อมูลด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ
	การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	การสร้างภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
		พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สืบสานวัฒนธรรมไทย
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
			ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
		สำนักงานจังหวัด	จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผนกำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษา และบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		หอการค้าจังหวัด	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาพการณ์และต่อท้องถิ่น
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษา และบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
			เทศบาลมีหน้าที่ต้อง ... (3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2549: 16) ตามมาตรา 53 เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้อง... (6) ให้มีและบำรุงส่วนสาธารณะ (7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ตามมาตรา 54 เทศบาลเมืองอาจจัดกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ได้แก่... (3) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร, (4) ให้มีการสาธารณสุขการ และ (11) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษา และบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมืองและโยธาธิการ ที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่เมืองเก่า
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษา และบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมกององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
	การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ไม่ใช่มนุษย์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด (3) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
			เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	4) พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาพการณ์และต่อท้องถิ่น ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพ อิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สมาคมท่องเที่ยว จังหวัดลำพูน	ให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเรื่องการประกอบการท่องเที่ยว
		ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทย ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
	การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่าย ชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทย ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
	การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง	สำรวจ วางแผน และดำเนินการจัดสร้าง ส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟู บูรณะหรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
		สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัด กลุ่มจังหวัดพื้นที่หรือท้องที่ที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อการประสานงานอย่างมีระบบระหว่างรัฐกับเอกชนในจังหวัด และเอกชนกับเอกชน
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพ อิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
	การจัดทำและพัฒนาศูนย์บริการด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัด กลุ่มจังหวัดพื้นที่หรือท้องที่ที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อการประสานงานอย่างมีระบบระหว่างรัฐกับเอกชนในจังหวัด และเอกชนกับเอกชน
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัด กลุ่มจังหวัดพื้นที่หรือท้องที่ที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อการประสานงานอย่างมีระบบ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงาน
			ระหว่างรัฐกับเอกชนในจังหวัด และเอกชนกับเอกชน
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่างๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

4.2.1.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว จังหวัดลำพูน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
- 5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการเก็บรักษา และอนุรักษ์อาคารเก่า และสิ่งของต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะที่ถูกปล่อยทิ้งร้างให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น อาคารปั๊มน้ำมันสามทหาร ซึ่งอยู่บริเวณย่านที่คนสัญจรผ่านไปมา และอยู่ในสภาพทรุดโทรม ที่มีศักยภาพในการสามารถพัฒนาให้เป็นจุดท่องเที่ยว เรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานีบริการน้ำมันในอดีต และพัฒนาให้เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวได้มาถ่ายรูปตามรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไฮโซในอดีตได้

(2) ควรมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของอาคารเก่าที่ไม่มีคนดูแล หรืออาศัยอยู่ เพื่อดูแลรักษาอาคารเก่าในพื้นที่ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอาคารเก่าที่เป็นที่อยู่อาศัยบริเวณซอยวังขวา 2 ใกล้กับศาลเจ้าปู่เตโค ซึ่งมีอาคารร้าง และกำแพงรั้วที่มีอายุเก่าแก่ แต่ถูกวัชพืชปกคลุมก่อให้เกิดความเสียหาย

(3) ควรมีการซ่อมแซม ปรับปรุงโรงแรมศรีลำพูน (อาคารอาคารอินทพานิช 2494) ซึ่งเป็นโรงแรมที่บริการให้เช่าห้องพักราคาถูก มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ปัจจุบันโครงสร้างอาคารอยู่ในสภาพทรุดโทรม และยังไม่มีการปรับปรุงอาคาร ซึ่งหากมีการปรับปรุง/ซ่อมแซมจะทำให้อาคารแห่งนี้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เพิ่มมากขึ้น

2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรนำข้อดี หรือจุดแข็งของผังเมืองลำพูนที่มีคูเมืองล้อมรอบมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ อาทิ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเมืองเก่าทางน้ำ

(2) ควรพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับรูปแบบอาคารเก่า และพื้นที่อาคารเก่า ในขณะเดียวกันอาจมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่แตกต่างจากกลุ่มทั่วไป อาทิ กลุ่มเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ ซึ่ง

ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ และมีห้องประชุม อาคารอเนกประสงค์ อาจมุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยว นักวิชาการ หรือกลุ่ม MICE ที่มีขนาดเล็ก ตลอดจนการกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยจัดทำนิทรรศการหมุนเวียน การฉายหนังเฉพาะกลุ่ม (Indy) การขายของ และการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ให้ดูมีชีวิต (Living Museum) เป็นต้น

(3) ควรพัฒนา และปรับปรุงอาคารเก่าให้มีคุณค่า และเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ยกตัวอย่าง การพัฒนาปั้มน้ำมันสามทหารให้เป็นพิพิธภัณฑ์/ร้านกาแฟ/ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การพัฒนาโรงแรมศรีลำพูนให้มีความโดดเด่น และเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการตกแต่งที่พักแรมรูปแบบ Retro หรือ Chic (การตกแต่งแบบสมัยเก่าให้ดูร่วมสมัยมากขึ้น) ที่ช่วยให้อาคารเก่ากลับมามีชีวิตชีวอีกครั้ง ซึ่งสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ และเพิ่มอัตราการให้บริการได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการพัฒนาคุ้มเจ้ายอดเรือน โดยอาจเปิดเป็นโฮมสเตย์ (Home Stays) ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมภายในอาคารได้ เป็นต้น

3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(1) นำรถราง หรือรถพลังงานไฟฟ้าเข้ามาบริการแก่นักท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวรอบชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร ไปยังพื้นที่รอบนอกเมือง

(2) ควรมีการพัฒนาทางม้าลาย และสัญญาณสำหรับคนข้ามถนน สำหรับเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เนื่องจากบางจุดมีการสัญจรของรถมาก และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อาทิ บริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร เป็นต้น

(3) ส่งเสริมการพัฒนาที่พักแรมแบบบูติคหรือโฮมสเตย์สำหรับเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม) โดยเฉพาะบริเวณเขตเมืองเก่า เนื่องจากในปัจจุบันมีโรงแรมในพื้นที่ค่อนข้างน้อย หากมีการปรับปรุง

อาคารบ้านเรือนที่ไม่มีผู้อยู่อาศัยให้เป็นที่พักก็จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มได้

(4) ควรมีการพัฒนาและซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เขตเมืองเก่า โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านความสะอาดของห้องน้ำสาธารณะ และจำนวนห้องน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งานของแต่ละสถานที่

4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการพัฒนาการนำเที่ยวภายในเมืองลำพูน และนำเสนอรายการท่องเที่ยวในแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน โดยเน้นนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนใกล้กัน อาจเป็นวิธีที่เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวมาจังหวัดลำพูนได้มากยิ่งขึ้น

(2) พัฒนาการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ศึกษา กับพื้นที่ใกล้เคียง เช่น สถาบันผ้าทอมือหริภุญชัย พระพุทธบาทพระธาตุอินทร์แขวน หมู่บ้านชาวยองบ้านดอนหลวง เป็นต้น

(3) เนื่องจากบริเวณหน้าวัดพระธาตุหริภุญชัย มีแม่น้ำกวังไหลผ่านบริเวณหน้าวัด ซึ่งสามารถพัฒนาให้มีท่าเรือรับส่งนักท่องเที่ยว ไปยังสถานที่อื่นๆ ใกล้เคียงที่มีแม่น้ำนี้ไหลผ่าน เช่น วัดช้างฆ้อง เป็นต้น

(4) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองลำพูนจากอดีต โดยเน้นวัดที่เป็นโบราณสถาน หรือมีตำนานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองลำพูน โดยเฉพาะการผูกเรื่องราวกับพระนางจามเทวี รวมถึงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สามารถบอกยุคสมัยหรือเรื่องราวการพัฒนาเมืองลำพูน เพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนที่ปรากฏในปัจจุบัน

(5) กำหนดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดให้มีความเชื่อมโยงกัน อาทิ เส้นทางการค้า เส้นทางวัฒนธรรม และเส้นทางอาหารท้องถิ่น เป็นต้น

(6) กำหนดเขต หรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว อาทิ การผลักดันถนนสายวัฒนธรรมบริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยรวมหาวิหาร เพื่อสร้าง

กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในละแวกใกล้เคียง เป็นต้น

(7) ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรถราง หรือทัวร์รถราง โดยกำหนดขอบเขตเส้นทางให้มีความเหมาะสม หรือกำหนดการเดินทางเฉพาะในพื้นที่เมืองเก่าลำพูน เพื่อกระชับเวลา ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าได้ครอบคลุม และยังเป็นการกระตุ้นการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่า

5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าด้านวัสดุ/ภูมิปัญญาการก่อสร้างอาคารเก่า และสิ่งปลูกสร้างที่มีออกแบบก่อสร้างด้วยภูมิปัญญาช่างฝีมือที่เป็นเลิศทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจ โดยเฉพาะอาคารที่มีศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมชั้นสูงของคุ้มเจ้า

6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

ควรรนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้สูงอายุภายในชุมชนมาสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันกับเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่ เพื่อเปิดรับ และแลกเปลี่ยนความรู้เก่า และความรู้ใหม่ทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในเมืองเก่าลำพูนร่วมกัน อาทิ สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูนควรเข้ามาจัดสรรงบประมาณ และรวบรวมกลุ่มผู้สูงอายุภายในชุมชนต่าง ๆ กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มงานอาชีพต่าง ๆ และเยาวชนในพื้นที่เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

(1) การจัดทำแผนการอนุรักษ์และการพัฒนาชุมชน โดยอาจเริ่มต้นจากชุมชนที่อยู่บริเวณวัดพระธาตุหริภุญชัยรวมมหาวิทยาลัย และขับเคลื่อนมาสู่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดเพื่อจัดทำแผนในระยะยาวต่อไป ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาผลักดันต่อไป โดยเฉพาะสำนักงานเทศบาลจังหวัดลำพูน

(2) ควรมีองค์กร หรือสมาคมที่มีประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการวางระบบการบริหารจัดการการ

ท่องเที่ยวภายในเขตเมืองเก่าลำพูน อาทิ Local Alike สถาบันการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

4.2.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

4.2.2.1 เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่มีพื้นที่
ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแพร่ทั้งหมด โดยมีขนาดประมาณ 1.08 ตารางกิโลเมตร
ภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วยพื้นที่
ศักยภาพ 2 ส่วน ได้แก่ บริเวณกลุ่มอาคารริมถนนคำลือและชุมชนวัดพระนอน และ
บริเวณถนนเจริญเมือง

เมื่อพิจารณาจำแนกมรดกทางสถาปัตยกรรม 5 กลุ่มภายในพื้นที่เขต
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดแพร่
พบว่ามียรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแพร่

รายการ	พื้นที่ศักยภาพ	ถนนคำลือ	ถนนเจริญเมือง	หน่วย
ขนาดพื้นที่	436,477	271,887	164,590	ตารางเมตร
	0.436			ตาราง กิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง (ทั้งหมด)	462	232	230	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	7	4	3	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	14	9	อาคาร

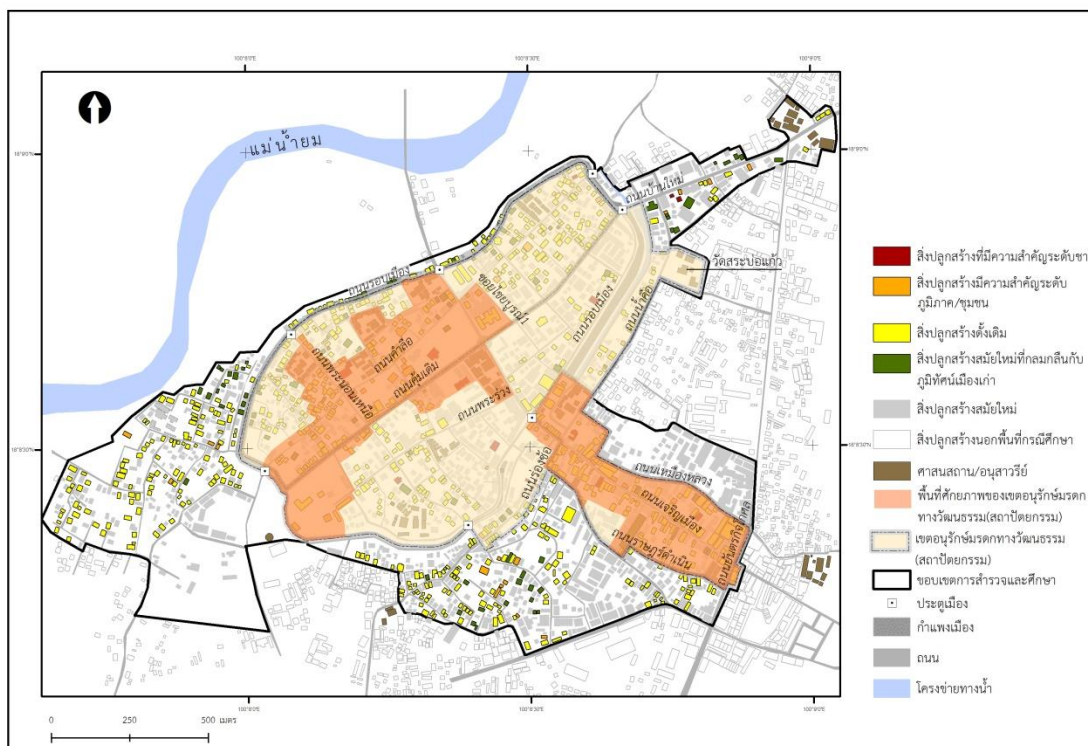
รายการ	พื้นที่ศักยภาพ	ถนนคำลือ	ถนนเจริญเมือง	หน่วย
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และ สิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม	253	130	123	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูก สร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบ สอดคล้องกับภูมิทัศน์ เมืองเก่า	18	10	8	อาคาร
สถาปัตยกรรมและ สิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่	161	74	87	อาคาร
ศาสนสถาน	9	5	4	แห่ง

ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบไปด้วย มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์ทาง สถาปัตยกรรม ได้แก่ คู่มือเจ้าหลวงเมืองแพร่ อาคารน้ำเพชร โรงเรียนนารีรัตน์ คู่มือ วงศ์บุรี คู่มือวิชัยราชา คู่มือเจ้านานไชยวงศ์ บ้านขัติติยะวรา บ้านหลวงศรีนครานุกุล และบ้านพักตากอากาศหลวงศรีนครานุกุล บ้านวังซ้าย บ้านศศิบุตร อาคารที่ทำการ บริษัทอีสต์เอเชียติก เป็นอาทิ นอกจากนั้นภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ยังคงปรากฏองค์ประกอบในระดับเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความเป็น เมืองเก่า ไม่ว่าจะเป็น คู่มือเมือง (น้ำคือ) และแนวกำแพงเมือง (เมก)

นอกจากมรดกทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารที่อยู่อาศัยและสถานที่ ราชการแล้ว ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัด แพร่ยังปรากฏวัดที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สวยงามหลายวัด อาทิ วัดพระนอน วัด พงษ์สุนันท์ วัดพระบาทมิ่งเมือง วัดศรีชุม วัดหัวข่วง โดยวัดต่างๆ เหล่านี้เป็นวัด เก่าแก่ที่สามารถเล่าเรื่องพัฒนาการของชุมชนภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดแพร่ นั้น มีสองบริเวณ ได้แก่ พื้นที่ บริเวณริมถนนคำลือ โดยเริ่มตั้งแต่สี่แยกถนนคำลือและถนนคำแสน ยาวไปจนถึง

บริเวณโรงเรียนป่าไม้ และพื้นที่ริมถนนเจริญเมืองตั้งแต่ตลาดประตูชัยไปจนถึงสี่แยกถนนเจริญเมืองตัดกับถนนยันตรกิจโกศล

ภาพที่ 14 ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และพื้นที่ศักยภาพ

★ สถานที่สำคัญ

16 โรงเรียนการป่าไม้	20 เทศบาลเมืองแพร่
17 ศาลากลางเมือง	21 ศาลากลางจังหวัดแพร่
18 ที่ทำการไปรษณีย์แพร่	22 ททท.แพร่
19 ตลาดสดเทศบาลเมืองแพร่/ตลาดประชานิย	

🍽️ ร้านอาหาร

52 ร้านอาหารบ้านวังคบุรี	57 บั๊นโง
53 ชนมนจีนป่าดง	58 ไร่คันทันเสียดนบุรีเจริญ
54 ก๋วยเตี๋ยวหลอดทองแดง	59 ข้าวต้มเสียดนบุรีเจริญ
55 ก๋วยเตี๋ยวคั่วไก่ทอดทุ่งไผ่	60 Gingerbread house B&B
56 ข้าวซอยเจ๊เล็ก	

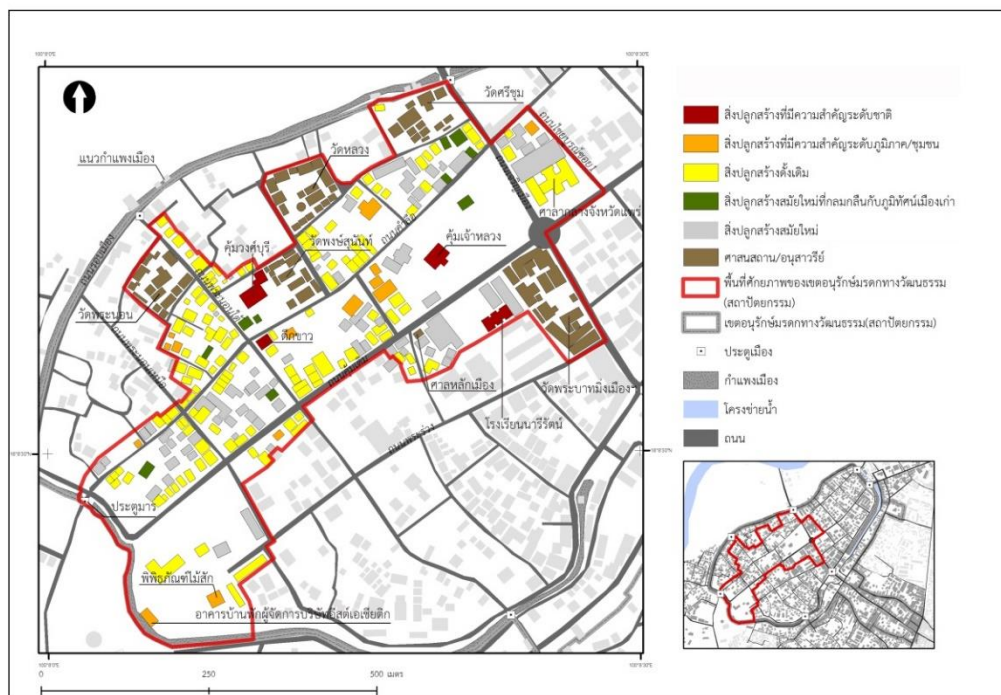
🏠 โรงแรม

23 เอ็นเซตวันโฮมสเตย์	32 โรงแรมเทพนิมิต
24 คำนวนลอฟท์โฮมสเตย์	33 เอ็น.ณ.นา
25 เอ็นเซตวัน	34 โรงแรมจางเจริญ
26 เอ็นบานบุรี	35 โรงแรมบัวขาว
27 หอพักนาทอง	36 Mee Bed and Breakfast
28 บ้านเทพบุติกโฮมสเตย์	37 โรงแรมเพร้นครา
29 Gingerbread house B&B	38 โรงแรมภูมิไทยการ์เด็น
30 Tarte Art Hotel	39 โรงแรมอมรินทร์
31 โรงแรมภูษราดิม	

🛍️ ร้านขายของที่ระลึก

40 JAM Clothing store	47 OTOP & Arts
41 ร้านเมฆ	48 Gingerbread house B&B
42 แคปหมูครูวิจิตร	49 ทองเจริญ
43 ลิลา	50 สุนัขพันธุ์แพร่
44 คำนวน วันทอง	51 หมูยอลุงบาน
45 มะขามแก้วแม่ขันทอง	
46 ร้านขายของที่ระลึกบ้านวังคบุรี	

ภาพที่ 15 มรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ภาพที่ 16 ขอบเขตของพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลือ

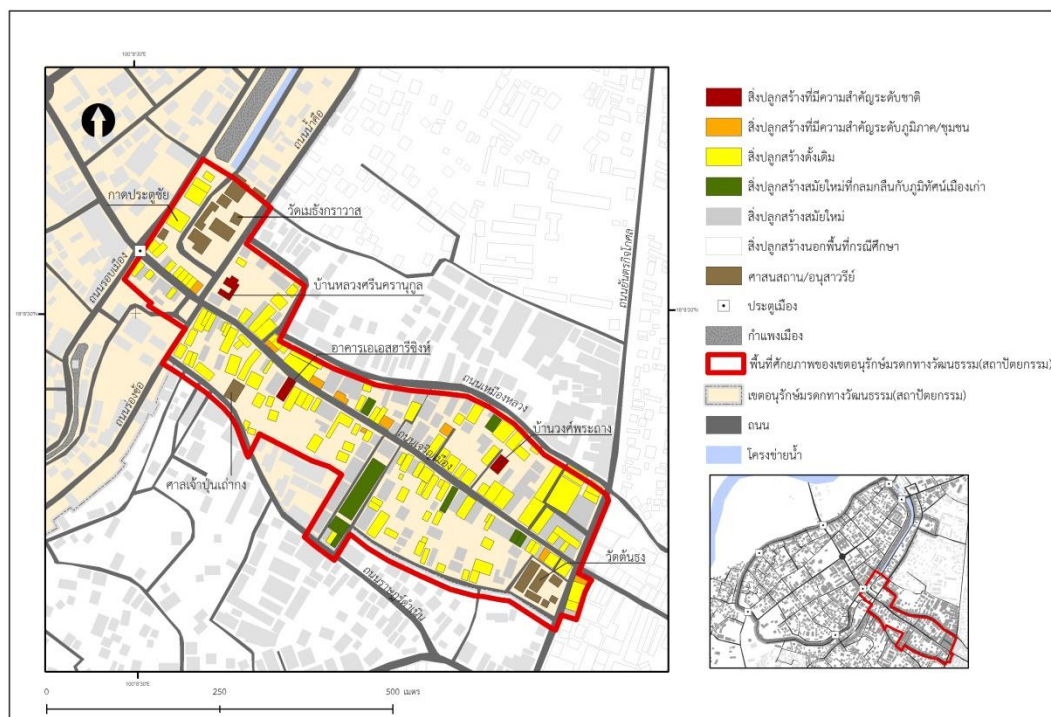

ภาพที่ 17 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลือ

สำหรับพื้นที่บริเวณริมถนนคำลือจากการศึกษาพบว่ามีผลกระทบร่วมกันของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่เป็นอาคารดั้งเดิม แม้อาคารโดยภาพรวมจะไม่ใช่อาคารที่มีคุณค่าความสำคัญในระดับชาติหรือระดับชุมชน หากแต่การกระทบกันของกลุ่มอาคารดังกล่าวกลับสามารถสร้างบรรยากาศของภูมิทัศน์เมืองเก่าได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นตั้งของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญและมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมหลายหลัง อาทิ คุ่มเจ้าหลวงเมืองแพร่ คุ่มวงศ์บุรี บ้านเจ้าด้อย ดึกขาว อาคารคุ้มสัสดี อาคารน้ำเพชร โรงเรียนนารีรัตน์ เป็นต้น

สำหรับพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้น เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่สำคัญของเมืองแพร่มาตั้งแต่อดีต แม้ในปัจจุบันจะมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่หลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบสถาปัตยกรรมค่อนข้างรวดเร็ว โดยปรากฏสถาปัตยกรรมเริ่มแบบใหม่ในพื้นที่ขึ้นเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่จากการสำรวจพบว่าภายในพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้นปรากฏการกระจายของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญระดับชาติ และระดับชุมชนหลายหลังที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ผ่านย่านการค้าได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น อาคารเอเอสฮาร์ชิงส์ ซึ่งเป็นอาคารรูปทรงชิโนโปรตุกีสเพียงหลังเดียวของจังหวัดแพร่ อาคารซังฮวดหลี บ้านหลวงศรีนครานุกุล บ้านวงศ์พระถาง อาคารชุมศรีพานิชย์ ร้านมิตรหญิง เป็นต้น

ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณชุมชนริมถนนคำลือเริ่มมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแล้ว โดยมีปรากฏทั้งการท่องเที่ยวแบบเฉพาะกลุ่มอาคาร เช่น การท่องเที่ยวในคุ้มวงศ์บุรี การท่องเที่ยวในคุ้มเจ้าหลวง และการท่องเที่ยวโดยพึ่งพาบรรยากาศของบ้านเก่าในการจัดตลาดกาดกองเก่า กาดพระนอน เป็นต้น แต่สำหรับบริเวณถนนเจริญเมือง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวยังไม่ได้มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการมากนัก การท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรูปแบบเฉพาะบุคคล ที่ต้องการศึกษางานทางด้านสถาปัตยกรรมเท่านั้น

ภาพที่ 18 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จังหวัดแพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง

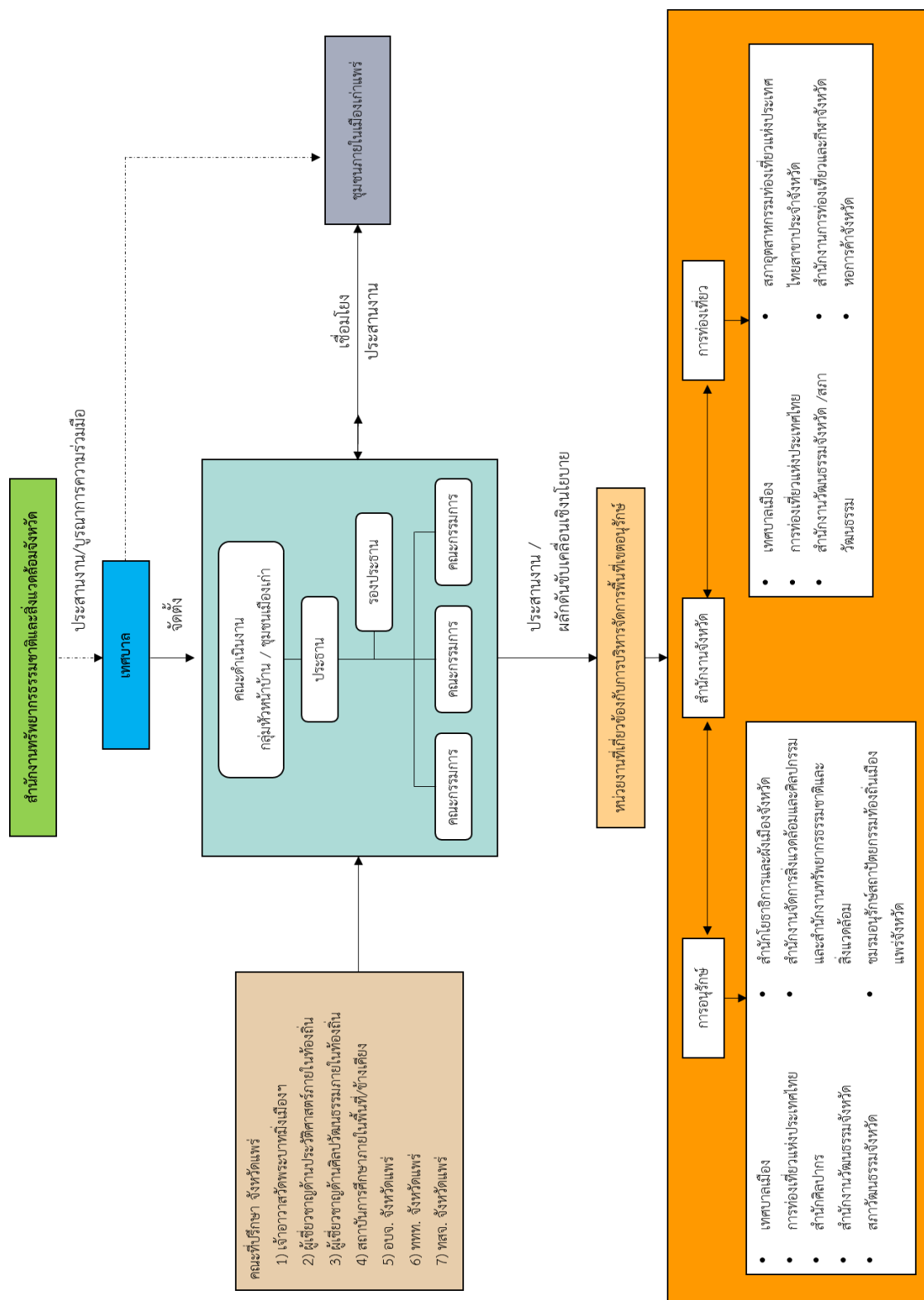
ภาพที่ 19 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด

แพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง

4.2.2.2 ลักษณะโครงสร้างองค์กร และกระบวนการบริหารจัดการใน อนาคตจังหวัดแพร่

เนื่องด้วยในปัจจุบันจังหวัดแพร่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อจัดทำผังและแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเหมือนเช่นจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน ซึ่งส่งผลให้แต่ละหน่วยงานยังไม่มีแผนการทำงานร่วมกันภายในพื้นที่เมืองเก่า ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในปัจจุบันจึงยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน จากสถานการณ์ดังกล่าวระหว่างรอการจัดทำผังและแผนแม่บทฯ จึงควรมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรกลางหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยอาศัยจุดแข็งของพื้นที่ที่มีพลังความร่วมมือของคนภายในท้องถิ่นมาเป็นกลุ่มคนในการขับเคลื่อนและประสานงาน

สำหรับการดำเนินงานด้านต่างๆ ควรมีการจัดทำแผนและกระจายการดำเนินงาน โดยหน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 21 แผนภาพแสดงตัวอย่างโครงสร้างองค์กรเพื่อการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ รูปแบบที่ 2

(1) กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด

แพร่

ตารางที่ 9 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	
การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒน่องค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	
การกำหนดขอบเขตพื้นที่	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	
การชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คุ่มครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในพื้นที่เมืองเก่า
		ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานประชาสัมพันธ์	ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลและให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์
		ประสานให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในจังหวัด
	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	
	เครือข่ายลูกหลานเมืองแพร่	

(2) กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง

วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ตารางที่ 10 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ และภารกิจของหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	การวิเคราะห์ศักยภาพและ	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	สำรวจ วางแผน และดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู บูรณะ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	กำหนดตำแหน่งทางการตลาด		หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
			ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
		เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาการณ์และต่อท้องถิ่น
กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่า และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่ง ธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อ จัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียน และการประกาศเขตคุ้มครองแหล่ง ธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมอันควร อนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดก โลก
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้า ร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กร ชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		ชมรมอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เมืองแพร่	-
	การลำดับ ความสำคัญในการ บูรณะ/ซ่อมแซม สถาปัตยกรรม	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่ง เสื่อมโทรม และรักษาความสะอาด เรียบร้อยของท้องถิ่น
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และ แหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม ของท้องถิ่น
		สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่า และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่ง ธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อ จัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียน และการประกาศเขตคุ้มครองแหล่ง ธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมอันควร

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			อนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		ชมรมอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เมืองแพร่	
	การกำหนด มาตรการให้ความ ช่วยเหลือการ บูรณะ/ซ่อมแซม สถาปัตยกรรม ภายในพื้นที่	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่ง เสื่อมโทรม และรักษาความสะอาด เรียบร้อยของท้องถิ่น
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		ชมรมอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เมืองแพร่	
	การจัดการความรู้ และเผยแพร่องค์ ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบ สถาปัตยกรรมใน ท้องถิ่นและการ ซ่อมแซม	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบ บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของ ประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การ ส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและ บำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และ แหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	
	การสร้างความรู้ความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุง ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สืบสานวัฒนธรรมไทย
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
			ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
		สำนักงานจังหวัด	จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว	เทศบาลเมืองแพร่	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		หอการค้าจังหวัด	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาวการณ์และต่อท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่งศกรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เทศบาลมีหน้าที่ต้อง ... (3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2549: 16) ตามมาตรา 53 เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้อง... (6) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ (7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ตามมาตรา 54 เทศบาลเมือง

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			อาจจัดกิจกรรมใดๆ ในเขตเทศบาล ได้แก่... (3) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร, (4) ให้มีการสาธารณูปการ และ (11) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คุ่มครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในพื้นที่เมืองเก่า
		สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมืองและโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาสีลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมืองและโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด (3) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		ข่ายลูกหลานเมืองแพร่	
กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
			เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	4) พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาวการณ์และต่อท้องถิ่น
			ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
		ข่ายลูกหลานเมืองแพร่	
	การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และ การมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิก องค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน
		ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
		สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาประจำจังหวัด	ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสภาอุตสาหกรรมโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรมได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
	การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	สำรวจ วางแผน และดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู บูรณะ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาประจำจังหวัด	ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสภาอุตสาหกรรมโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
	การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		ข่ายลูกหลานเมืองแพร่	

4.2.2.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว จังหวัดแพร่

แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
- 5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- 7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการวางมาตรการป้องกันการเสียหาย และการเกิดอัคคีภัยในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะอาคารเก่าย่านถนนคำลือ หรือภาคองเก่า รวมถึงถนนเจริญเมือง เนื่องจากอาคารเก่าส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ทำจากไม้ และบางแห่งเป็นอาคารพาณิชย์ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ซึ่งหากเกิดความเสียหายต่ออาคารเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง อาจส่งผลกระทบต่ออาคารอื่น ๆ ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน อาทิ การเกิดไฟไหม้ การทรุดตัวของอาคาร เป็นต้น

(2) ควรมีการจัดระเบียบ และหารือกับเจ้าของอาคารเก่า โดยเฉพาะการบริหารจัดการการเช่าอาคารพาณิชย์เก่าบริเวณถนนเจริญเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเช่าจากคนนอกพื้นที่ โดยบางแห่งมีการต่อเติมหรือใช้ประโยชน์จากอาคารเก่าที่ก่อให้เกิดการทรุดโทรมของอาคารเก่า และภูมิทัศน์โดยรวม

2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรพัฒนาอาคารเก่า/ปฏิภูมิทัศน์โดยรอบอาคารเก่าที่อยู่ในย่านแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอาคารเก่าที่เป็นที่อยู่อาศัย และอาคารอื่น ๆ บริเวณถนนคำลือและถนนเจริญเมืองที่เป็นย่านอาคารเก่า เพื่อสร้างบรรยากาศให้กับเขตเมืองเก่าแพร่ อาทิ การปลูกต้นไม้ประดับ การทาสีสิ่งก่อสร้างบริเวณโดยรอบให้ดูสอดคล้องกับอาคารเก่า การเก็บสายไฟฟ้าและป้ายโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น

(2) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากอาคารเก่าที่อยู่ในย่านถนนคำลือ โดยเฉพาะอาคารเก่าบริเวณกาดพระนอน ซึ่งบางแห่งถูกปล่อยทิ้งร้าง หรือไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์ โดยอาจใช้เป็นสถานที่ให้ประชาชนทั่วไปเช่าขายสินค้าในช่วงที่มีถนนคนเดินกาดกองเก่า โดยเฉพาะบ้านของคุณนิศาชล ชมพูพันธ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น สามารถเปิดเป็นที่พักโฮมสเตย์ (Home Stays) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะได้ รวมถึงบ้านของคุณอดุล อดุลวิวัฒน์ศิริ ที่อาจจะมีการอนุญาตให้เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน หรือเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

(3) ควรส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนการป่าไม้ที่อยู่ใกล้เคียงถนนคำลือให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากภายในโรงเรียนการป่าไม้มีอาคารเก่าเหมาะสมแก่การผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ฐานสถาปัตยกรรม และงานไม้ต่าง ๆ นำไปสู่การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไม้ในกลุ่มอาคารเก่าที่อยู่บริเวณถนนคำลือ หรือกาดกองเก่า

(4) ควรพัฒนา/ปรับปรุงพื้นที่บริเวณศาลากลาง (เก่า) ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน (OTOP) และจัดสรรพื้นที่จอดรถสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว โดยอาจนำรถรางมาให้บริการ ณ บริเวณศาลากลาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถรางเข้าแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณกาดกองเก่า ซึ่งไม่มีลานจอดรถ

(5) ควรมีการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ/สวนสุขภาพบริเวณถนนคำลือให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว หรือสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ อาทิ การพัฒนาเป็นลานกิจกรรม หรือช่วงวัฒนธรรม

รวมถึงการจัดนิทรรศการหมุนเวียนต่าง ๆ รวมถึงใช้เป็นลานจอดรถสาธารณะในช่วงที่มีถนนคนเดิน ณ กาดกองเก่า เป็นต้น

3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(1) ควรให้บริการรถรางที่ทางเทศบาลได้มีอยู่แล้ว โดยเพิ่มเส้นทางเยี่ยมชมในช่วงถนนเจริญเมืองเชื่อมต่อกับถนนคำลือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นบรรยากาศในชุมชน และรถรางควรมีรอบบริการที่ระบุชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้ และระบุจุดจอดรถที่นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นและลงเยี่ยมชมได้

(2) ส่งเสริมให้มีธุรกิจที่ให้บริการจักรยานให้เช่า หรือพาหนะให้เช่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะมีความสะดวกในการท่องเที่ยวในพื้นที่ตรอก ซอย ซึ่งจักรยานจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถปั่นเยี่ยมชมได้ทุกพื้นที่ อีกทั้งพัฒนาจุดจอดรถจักรยาน สัญลักษณ์เส้นทางจักรยานในเขตเมืองเก่าแพร่ เป็นต้น

(3) ควรมีการจัดหาจุดจอดรถบริเวณถนนคนเดินกาดกองเก่าบนถนนคำลือ ซึ่งปัจจุบันนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นได้จอดรถข้างทาง ส่งผลให้ถนนมีช่องจราจรแคบลง แต่หากไม่สามารถหาสถานที่สำหรับจอดรถได้ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรหาเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกและดูแลในด้านความปลอดภัย

(4) ควรส่งเสริมให้บริษัทจัดนำเที่ยวในจังหวัดแพร่มีการนำเสนอขายรายนำเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่า และมีหน้าร้านหรือสถานที่ที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้อย่างชัดเจน หรือสร้างความร่วมมือกับธุรกิจโรงแรมและที่พัก ในการนำเสนอรายการนำเที่ยว แต่ทั้งนี้มัคคุเทศก์ในชมในพื้นที่ควรมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นและมีความรู้เกี่ยวกับอาคารบ้านเรือนที่สำคัญ

(5) พัฒนาแนวเขตหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อมโยงกันของเรื่องราวทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะระหว่างถนนคำลือกับถนนเจริญเมือง อาทิ ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ทั่วถึง

4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

(1) พัฒนารายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บ้านทุ่งโฮ้ง เนื่องจากในพื้นที่มีร้านค้าจำหน่ายส้มโฮ้งมาจำหน่าย ฉะนั้นหากมีรายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงยังชุมชนที่ผลิตส้มโฮ้ง หรือส้มคราม ก็จะสร้างการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน

(2) พัฒนาเส้นทางจักรยานใช้สอยระหว่างถนนคำลือ กับถนนเจริญเมืองให้มีความเชื่อมโยงกัน เช่น การจัดถนนคนเดินวันเดียวกันเพื่อเพิ่มการเดินทางจักรยานใช้สอยให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) กำหนดเส้นทางจักรยานในเส้นทางถนนคำลือกับถนนเจริญเมือง เชื่อมโยงกับถนนรอบกำแพงเมืองเก่าทั้งรอบในและรอบนอก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมในพื้นที่ใกล้เคียง

(4) ควรเชื่อมโยงเรื่องราวด้านอุตสาหกรรมไม้เมืองแพลงในเส้นทางอาคารเก่า โดยเฉพาะอาคารที่ทำด้วยไม้บริเวณเส้นทางถนนคำลือ หรือ กาดกองเก่า ที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดเรื่องราวของงานไม้จากอดีต ถึงปัจจุบันที่มีชื่อเสียงในจังหวัดแพร่ โดยเฉพาะ

5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหน โดยเฉพาะคุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ คุ้มคำลือ คุ้มวิชัยราชา คุ้มวงศ์บุรี บ้านเจ้านานไชยวงศ์ บ้านวงศ์พระถาง บ้านหลวงศรีนครานุกุล เรือนรับรองหลวงศรีนครานุกุล บ้านขัติยยะวรา บ้านวังซ้าย เป็นต้น

(2) ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าทางโบราณคดี บอกเล่าเรื่องราวในอดีต เกิดความรู้สึกโหยหาอดีต

(3) ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าที่มีคุณค่าด้านสัญลักษณ์ หรือการเป็นตัวแทนของพื้นที่ กระตุ้นให้เกิดความประทับใจต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ อาทิ คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ และคุ้มวงศ์บุรีเป็นอาคารเก่าที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปจากสื่อโทรทัศน์และละครต่าง ๆ เป็นต้น

6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอาคารเก่า หรือเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองเก่าแพร่ อาจทำได้โดยการนำแกนนำหลักของชุมชนมาจูงใจคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มลูกหลานเมืองแพร่ที่มีผู้นำชุมชน และอาสาสมัครในการกระตุ้นคนในชุมชน

(2) กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อการพัฒนาได้ต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน โดยอาจเริ่มต้นจากลูกหลานที่อยู่ภายในครอบครัว และผู้ที่มีความสนใจภายในพื้นที่เมืองเก่าแพร่ อาทิ ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาการก่อสร้างอาคารพื้นถิ่นต่าง ๆ ที่ตนได้อยู่อาศัย เป็นต้น

7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

(1) ควรรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าแพร่ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น วัสดุการก่อสร้าง เทคนิค/ภูมิปัญญาการก่อสร้าง และศิลปะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของอาคารเก่าแพร่ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาชุมชน และรูปแบบการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมต่อไป โดยอาจขอความร่วมมือจากกรมศิลปากร และสถาบันการศึกษา

(2) ควรมีการกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการพูดคุย หรือหารือระหว่างคนในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ชัดเจน ซึ่งคนในชุมชนเมืองเก่าแพร่ โดยเฉพาะบริเวณกาดกองเก่ามีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ยังขาดการผลักดันที่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีตารางการนัดพบปะกันที่ชัดเจน อาทิ การการจัดเสวนาในทุกวันเสาร์ของทุกเดือน ณ กาดกองเก่า เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มเครือข่ายลูกหลานเมืองแพร่ควรเป็นแกนนำหลักในการกระตุ้นเพื่อสร้างความต่อเนื่อง

4.2.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

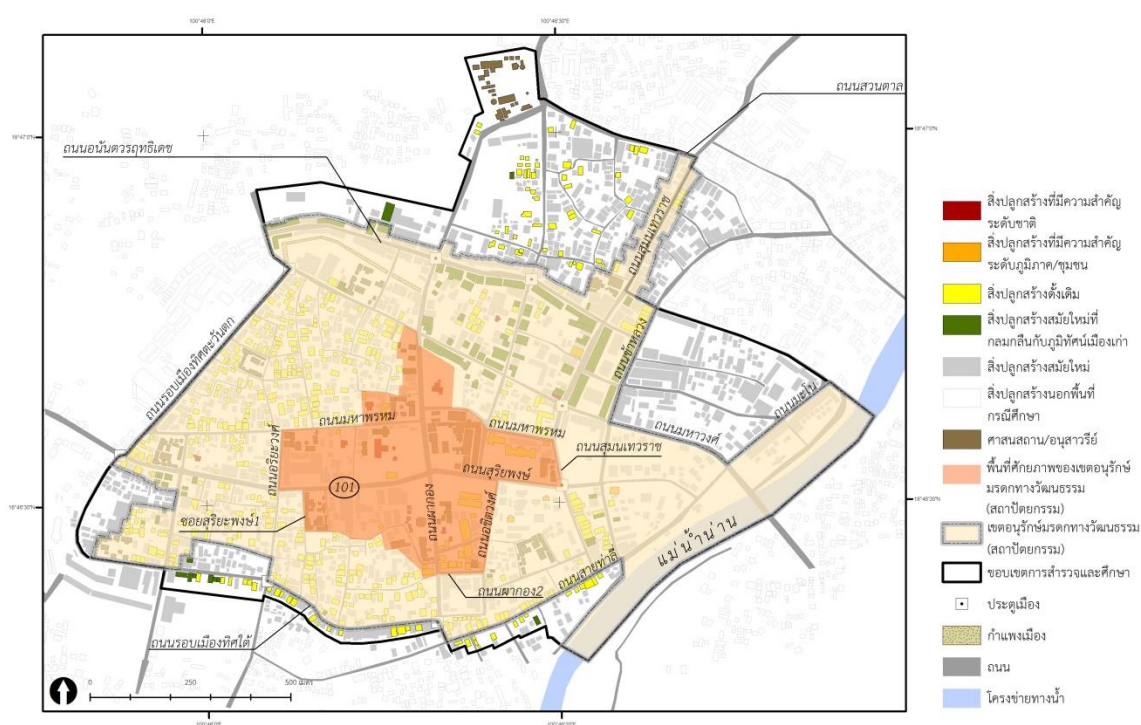
4.2.3.1 เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่านมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแก่น่านเกือบทั้งหมด โดยมีลักษณะพิเศษคือครอบคลุมพื้นที่ลำน้ำน่าน ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน มีพื้นที่ประมาณ 1.07 ตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาจำแนกมรดกทางสถาปัตยกรรม 5 กลุ่มภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดลำพูน พบว่ามีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

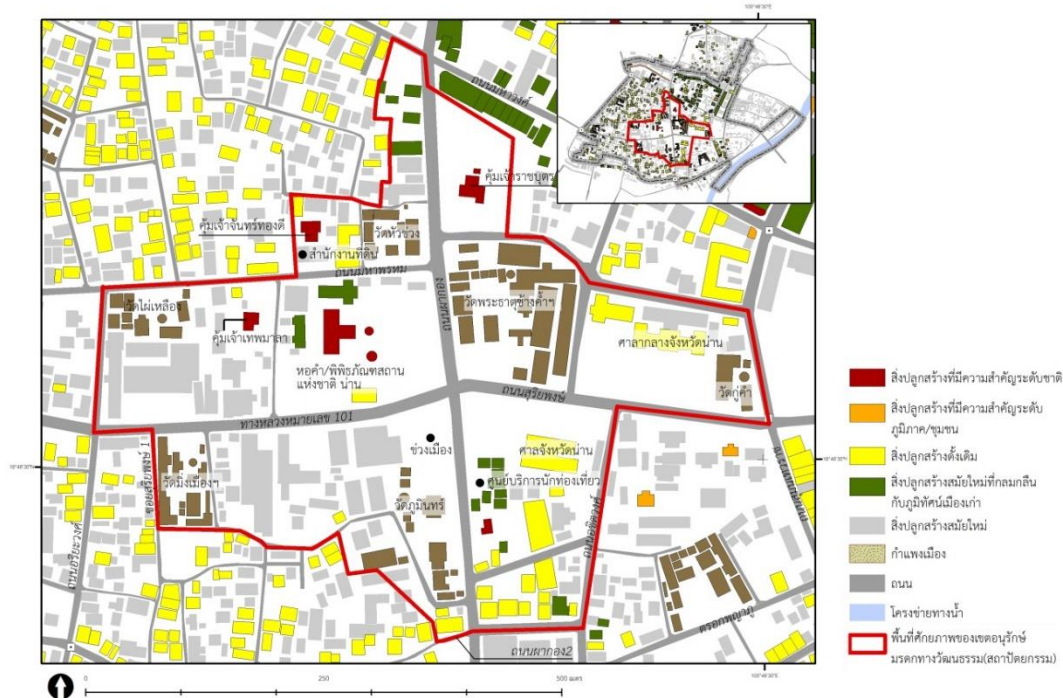
ตารางที่ 11 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตรมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแก่น่าน

รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	1,077,728	214,463	ตารางเมตร
	1.07	0.21	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	1,406	134	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	10	7	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	5	0	อาคาร

รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม	429	25	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า	114	17	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่	848	85	อาคาร
ศาสนสถาน	11	6	แห่ง

ภาพที่ 22 ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ภาพที่ 23 ขอบเขตพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ภาพที่ 24 มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

4.2.3.2 ลักษณะโครงสร้างองค์กร และกระบวนการบริหารจัดการใน อนาคต จังหวัดน่าน

บทบาทในการบริหารจัดการพื้นที่และการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลเมืองน่าน และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน โดยเทศบาลเมืองน่านจะมีบทบาทในฐานะการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพสาธารณะต่างๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่าตามแผนและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าน่าน ในขณะที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน จะมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ตลอดจนสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการทำงานของกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของสภาวัฒนธรรมจังหวัดน่านเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์อาคารเก่าภายในจังหวัดน่าน

จากความโดดเด่นในการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน เทศบาลเมืองน่าน และลักษณะพิเศษของพื้นที่ที่มีกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่านตั้งอยู่ ทำให้รูปแบบโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อาจเป็นได้ 2 กรณีกล่าวคือ

(1) บูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งคล้ายคลึงกับการดำเนินงาน

(2) การจัดตั้งองค์กรชุมชนภายในเขตพื้นที่ขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยอาจให้เทศบาลหรือองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน เป็นหน่วยงานดูแล

ทั้งนี้ระหว่างการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นอาจร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของตนเอง โดยเทศบาลอาจทำหน้าที่ในการประสานงาน เนื่องด้วยมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด

น่าน

ตารางที่ 12 ตารางแสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
การกำหนดขอบเขตพื้นที่	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
การชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		ของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดมีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาจังหวัด
	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คุ่มครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในพื้นที่เมืองเก่า
		ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียนและการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
	สำนักงานประชาสัมพันธ์	ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลและให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์
		ประสานให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัด
	กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า

(2) กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ตารางที่ 13 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน และภารกิจของหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	สำรวจ วางแผน และดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
			ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
		เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสถานการณ์ และท้องถิ่น
กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง	จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว			การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนางานองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียน และการประกาศเขตคุ้มครองแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมอันควรอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดกโลก
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนางานองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินคุณค่า และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่ง ธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมเพื่อ จัดลำดับความสำคัญ การขึ้นทะเบียน และการประกาศเขตคุ้มครองแหล่ง ธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมอันควร อนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่า และพื้นที่มรดก โลก
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กร ชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่า เมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การกำหนด มาตรการให้ความ ช่วยเหลือการ บูรณะ/ซ่อมแซม สถาปัตยกรรม ภายในพื้นที่	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ปรับปรุงแหล่ง เสื่อมโทรม และรักษาความสะอาด เรียบร้อยของท้องถิ่น
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กร ชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่า เมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำและประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การสร้างภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุง ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
		สำนักงานวัฒนธรรม	ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัด

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สืบสานวัฒนธรรมไทย
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
			ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	สร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่าย การอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
		อพท. น่าน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น จัดให้มีการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
	การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
		สำนักงานจังหวัด	จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	(สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว		ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
	การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้นานเป็นแหล่งท่องเที่ยว	เทศบาลเมือง	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		หอการค้าจังหวัด	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาพการณ์และต่อท้องถิ่น

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สำนักโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมือง และโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณสุข โภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เทศบาลมีหน้าที่ต้อง ... (3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2549: 16) ตามมาตรา 53 เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้อง... (6) ให้มีและบำรุงส่วนสาธารณะ (7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ตามมาตรา 54 เทศบาลเมืองอาจจัดกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ได้แก่... (3) บำรุงและส่งเสริมการทำการหากินของราษฎร, (4) ให้มีการสาธารณูปการ และ (11) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
		สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ดำเนินการเพื่อให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน แนวทาง มาตรฐาน และมาตรการการอนุรักษ์ คัมครองและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในพื้นที่เมืองเก่า
		สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมืองและโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่งค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของชุมชนและชาติ
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่า เมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและชาติ
		สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	ดำเนินการ สนับสนุน ให้คำปรึกษาและบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการผังเมืองและโยธาธิการที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
		กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่า เมืองน่าน	(1) ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่า (2) ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อาคารเก่า
	การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	เครื่องมือที่ใช้มนุษย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว		สาธารณูปโภคและการก่อสร้าง การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด (3) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
			เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
			ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่น จัดให้มีการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สภาวัฒนธรรมจังหวัด	4) พัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อสภาวการณ์และต่อท้องถิ่น
			ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
		เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ให้คำปรึกษาแนะนำ และสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเครือข่ายชุมชน ประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และ การมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิก องค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน
		ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
		สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาประจำจังหวัด	ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสภาอุตสาหกรรมโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรมได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานและสิ่ง

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			แวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
	การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	สำรวจ วางแผน และดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู บูรณะ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด
		หอการค้า	ส่งเสริมการค้า การบริการ การประกอบวิชาชีพอิสระ...และส่งเสริมการท่องเที่ยว
		สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาประจำจังหวัด	ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสภาอุตสาหกรรมโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้แก่ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
	การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
			และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว โดยประสานหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน
		สภาองค์กรชุมชน	เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
		สถาบันการศึกษา	ตามภารกิจของสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วม
	การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน	เทศบาล	เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านต่าง ๆ อาทิ การ

	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	ภารกิจของหน่วยงานตามกฎหมาย
	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว		ส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
		สภาองค์กรชุมชน	ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
		อพท.	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน

4.2.3.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
- 5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- 7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

1) แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรจัดทำแนวทางข้อกำหนดในการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม พร้อมเผยแพร่สู่คนในชุมชนที่มีอาคารเก่า ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในเขตเมืองเก่าน่าน สามารถนำไปปรับปรุง และสร้างอาคารพาณิชย์ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเมืองเก่าน่านได้ ซึ่งในปัจจุบันบริเวณถนนผากอง และถนนสุริยพงษ์มีผู้ประกอบการร้านค้า ร้านกาแฟ ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบอาคารของตัวเองมากขึ้น

(2) ควรให้ความสำคัญกับอาคารเก่าในสถานที่ราชการ ซึ่งปัจจุบันสถานที่ราชการส่วนใหญ่ของเมืองน่านเป็นอาคารเก่าที่ยังเปิดให้บริการประชาชนในหลายแห่ง ซึ่งในภายหน้าหากมีการขยายพื้นที่ หรือก่อสร้างอาคารใหม่เพื่อบริการประชาชน ควรมีกระบวนการ หรือวิธีในการเก็บรักษาอาคารเหล่านี้ไว้ อาทิ สถานีตำรวจ และศูนย์ราชการต่าง ๆ เป็นต้น

2) แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการจัดแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของอาคารเก่า โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ของอาคารเก่า โดยเฉพาะคุ้มเจ้าจันทร์ทองดี คุ้มเจ้าเทพมาลา บ้านคุณหลวงบริเวณหน้าวัดภูมินทร์ และคุ้มเจ้าราชบุตร ซึ่งอยู่บริเวณใจกลางเมืองเก่าน่าน อาทิ ป้ายสื่อความหมาย แผ่นพับ หรือการนำเทคโนโลยี QR Cord เข้ามาใช้สำหรับการเสนอข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมพิเศษทางการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นความสนใจ และเกิดกิจกรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดปฏิทินการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าน่าน อาทิ การจัดกิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มศิลปิน เป็นต้น

(3) ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจน และมีความเหมาะสมในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะเส้นทางที่ผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ วัดภูมินทร์ คุ้มเจ้าหลวง คุ้มเจ้าราชบุตร และเส้นทางที่เป็นย่านอาคารเก่า โดย

อาจพิจารณาจากความเหมาะสมด้านระยะทาง เวลา รวมถึงความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว

3) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

(1) ควรมีการปรับปรุง ซ่อมแซมเส้นทางเท้าในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบางช่วงให้สามารถใช้จริงในกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการ เนื่องจากทางเท้าบางแห่งมีสิ่งขีดขวาง และไม่มีทางลาด โดยเฉพาะบริเวณถนนผากอง และถนนสุริยพงษ์

(2) ควรส่งเสริมให้มีบริการเช่ารถจักรยาน เนื่องจากมีถนนหลายสายที่พัฒนาให้มีเส้นทางจักรยาน โดยเฉพาะบริเวณถนนผากอง และถนนสุริยพงษ์ ซึ่งหากมีจุดให้นักท่องเที่ยวได้เช่าจักรยานที่สะดวกก็จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวด้วยวิธีนี้มากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ควรคำนึงถึงจุดจอดจักรยานที่ปลอดภัย และสมรรถนะของจักรยานที่ให้เช่าด้วย

(3) ควรมีการพัฒนา และซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะ ในจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีความสะอาด และใช้งานได้จริง โดยเฉพาะห้องน้ำบริเวณสวนสาธารณะที่มีการชำรุด และไม่มีความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ

(4) ควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงป้ายสื่อความหมายสำหรับภาษาต่างประเทศให้ถูกต้อง และเกิดความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ อาทิ การใช้ภาษาต่างประเทศในป้ายบอกชื่อถนนบางแห่งใช้คำเรียกแตกต่างจากคำเรียกภาษาไทย เป็นต้น

(5) ควรเพิ่มไฟส่องสว่างในจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางจักรยาน โดยเฉพาะบริเวณวัดภูมินทร์ เนื่องจากบางจุดยังไม่มีไฟส่องสว่าง หรือความสว่างยังไม่เพียงพอในยามค่ำคืน

(6) ควรมีระบบความปลอดภัยในจุดที่ไม่มีคนพลุกพล่าน หรือทางเปลี่ยว โดยเฉพาะบริเวณสวนสาธารณะ และจุดอับต่าง ๆ อาทิ กล้องวงจรปิด การตรวจเวรยาม เป็นต้น

(7) ควรมีกฎหมาย กฎระเบียบเงื่อนไขที่อำนวยความสะดวก อย่างเป็นระบบภายในแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่า อาทิ อัตราความเร็วรถยนต์ การส่งเสียงดังในเขตเมืองเก่า เป็นต้น

4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

(1) ส่งเสริมให้บ้านเรือนหรือวัดในชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัย ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ และพัฒนาเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ เช่น การตัดตุ๊กกระดาศ การทำเทียน เป็นต้น

(2) ส่งเสริมการนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อาทิ ผ้าทอมือ เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา มาจำหน่ายในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในพื้นที่แหล่งผลิต

5) แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

นำเรื่องราวหรือข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมของอาคารเก่ามาร้อยเรียงกัน โดยเฉพาะการร้อยเรียงเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มอาคารเก่าในบุคคลชั้นสูงในสมัยเก่าของเมืองน่าน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน คุ่มเจ้าเทพมอลา คุ่มเจ้าทองย่น คุ่มเจ้าจันทร์ทองดี บ้านคุณหลวงฯ คุ่มเจ้าราชบุตร คุ่มเจ้าเมฆวดี เฮือนเจ้าหมอกฟ้า และโรงแรมพுகาน่านฟ้า ซึ่งมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และหาชมได้ยาก

6) แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

(1) ควรพัฒนาทักษะคนในชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าน่าน โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าฝ้าย กลุ่มการทำเครื่องเงิน และเกษตรกรต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดน่าน อาทิ การนำผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้ามาจำหน่ายในอาคารเก่า เป็นต้น

(2) ควรดึงความน่าสนใจของชุมชน และอัตลักษณ์ของผู้คนในชุมชน โดยรอบมาสร้างเป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตเมืองเก่าน่าน อาทิ การยืม การใช้ภาษาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ที่ดี เป็นต้น

(3) ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับภาคชุมชน หรือตัวแทนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และอาคารเก่า เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะ

เทศบาลเมืองน่านในฐานะหน่วยงานภาครัฐ กับกลุ่มฮักเมืองน่าน ในฐานะตัวแทนคนในชุมชน ควรร่วมขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

7) แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการระดมความคิดเห็นคนในชุมชนเมืองเก่า น่าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ก่อนมีการก่อสร้าง หรือโครงการต่าง ๆ ที่จะทำภายในพื้นที่เมืองเก่า น่าน เพื่อความโปร่งใส และเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากคนในพื้นที่ ตลอดจนช่วยลดปัญหาที่จะเกิดในภายหลัง

(2) สมาคมธุรกิจทางการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ควรมีการสร้างข้อกำหนดร่วมกันสำหรับการดำเนินธุรกิจในพื้นที่เมืองเก่า โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจบนถนนสุริยพงษ์ กับถนนผากอง ซึ่งควรมีการออกแบบให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่

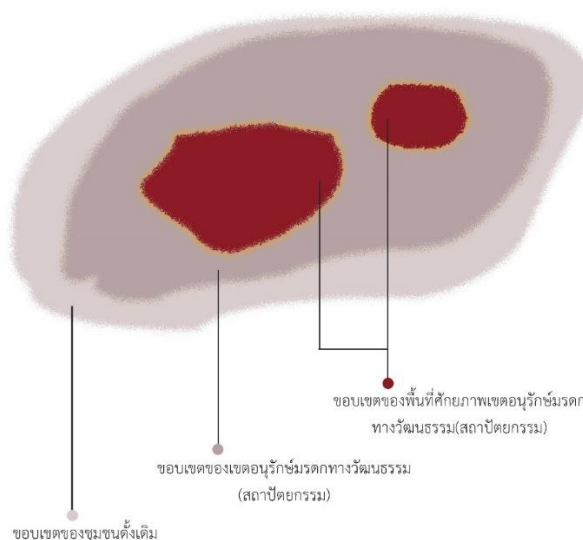
บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กรณีศึกษาซึ่งประกอบด้วย จังหวัดลำพูน แพร่ และน่าน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ต้นแบบ (model) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

ภาพที่ 1 ขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) หมายถึง เขตพื้นที่ที่ภายในชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบไปด้วยการกระจุกตัวของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และภูมิทัศน์แบบเมืองเก่า โดยอาจมีการปะปนของอาคารรูปแบบสมัยใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคม หากแต่ไม่ขัดแย้งกับภูมิทัศน์เดิม หรือมีลักษณะเป็นภูมิทัศน์สะอาด เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นพื้นที่ชุมชนในระดับมหภาคโดยมีบทบาทในฐานะพื้นที่สนับสนุน/อำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน

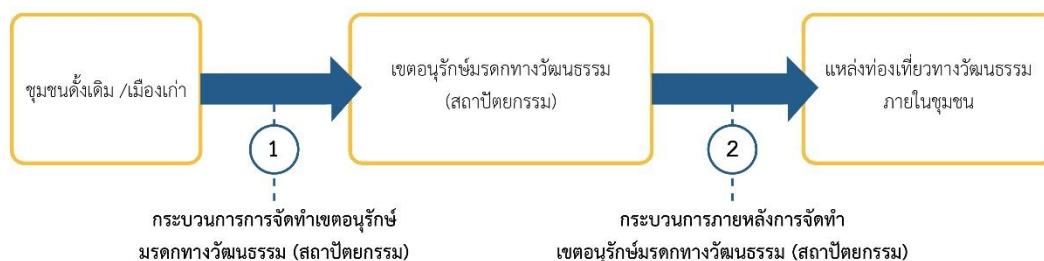
หากแต่อาจไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ได้ จากการพิจารณาข้อกำหนดหรือกฎหมายจะพบว่า ยังไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมที่มีการกระจุกตัวของมรดกทางสถาปัตยกรรมอันก่อให้เกิดภูมิทัศน์เมืองเก่า ในลักษณะของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จากช่องว่างทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ยังขาดความชัดเจน ทำให้การกำหนดเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่ภายในชุมชนหรือจังหวัดเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการวางแผนและพัฒนาาร่วมกันเท่านั้น

ต้นแบบกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาสามารถจำแนกได้ 2 กระบวนการคือ

(1) กระบวนการก่อนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การเก็บข้อมูล จนกระทั่งการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับชุมชน

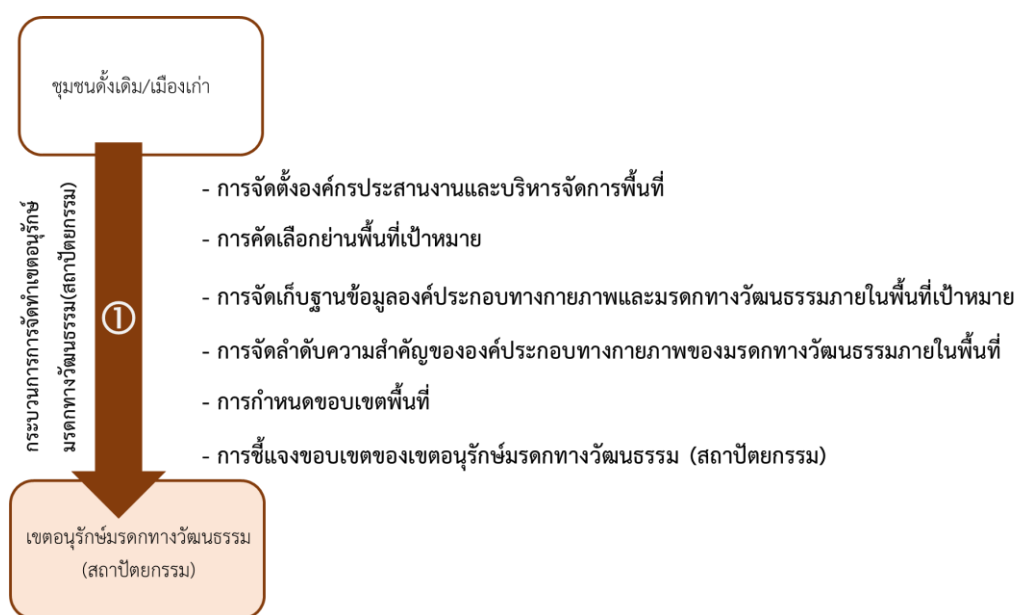
(2) กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่ภายหลังการได้รับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของท้องถิ่น

กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา
ภาพที่ 2 กรอบแสดงขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา

5.1.1 กระบวนการการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการเริ่มแรกในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรประสาน การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย การจัดเก็บฐานข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและมรดกทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ศักยภาพ การกำหนดขอบเขตพื้นที่ และการชี้แจงขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดกระบวนการดำเนินงานต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แผนภูมิสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งองค์กรประสาน	คัดเลือกรูปแบบองค์กรที่เหมาะสม	องค์กรประสานงานการทำงาน
	คัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน	
ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมาย	คัดเลือกย่านพื้นที่เป้าหมายจากการทบทวนวรรณกรรม แผนที่ประวัติศาสตร์ และการสำรวจภาคสนามอย่างรวดเร็ว	ขอบเขตพื้นที่ในการสำรวจ (ภาพรวม)

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
ขั้นตอนที่ 3 การจัดเก็บ ฐานข้อมูลองค์ประกอบ ทางกายภาพและมรดก ทางวัฒนธรรมภายใน พื้นที่ศักยภาพ	การจัดทำแผนที่ฐาน	แผนที่ฐาน
	การกำหนดขอบเขตการสำรวจ	ขอบเขตการสำรวจ
	การสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวม ข้อมูลองค์ประกอบทางกายภาพและ มรดกทางวัฒนธรรม	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทาง กายภาพ และ มรดก ทาง วัฒนธรรมภายในพื้นที่ (01)
	กระบวนการตรวจทานปรับแก้ข้อมูล ร่วมกับชุมชน	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทาง กายภาพ และ มรดก ทาง วัฒนธรรมภายในพื้นที่ (02)
	กระบวนการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบ สารสนเทศทางภูมิศาสตร์	ฐานข้อมูลองค์ประกอบทาง กายภาพ และ มรดก ทาง วัฒนธรรมภายในพื้นที่บน ระบบสารสนเทศทาง ภูมิศาสตร์
	สำรวจฐานข้อมูลรายละเอียดของสิ่ง ปลูกสร้าง	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดก ทางวัฒนธรรม
	การแบ่งกลุ่มและจัดลำดับ ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดก ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการ แบ่งกลุ่มและจัดลำดับ ความสำคัญ
	กระบวนการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับ ชุมชน	บัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดก ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการ แบ่งกลุ่มและจัดลำดับ ความสำคัญ ฉบับสมบูรณ์
ขั้นตอนที่ 4 การกำหนด ขอบเขตพื้นที่	กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่ เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยนักวิชาการ	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)และพื้นที่ ศักยภาพ โดยนักวิชาการ
	กระบวนการกำหนดขอบเขตพื้นที่ เพื่อขอขึ้นทะเบียนโดยชุมชน	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลลัพธ์
		(สถาปัตยกรรม)และพื้นที่ ศักยภาพ โดยชุมชน
	กระบวนการปรับแก้ขอบเขตพื้นที่	ขอบเขตพื้นที่ของเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)และพื้นที่ ศักยภาพฉบับสมบูรณ์
ขั้นตอนที่ 5 การชี้แจง ขอบเขตของเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	กระบวนการชี้แจงขอบเขตแก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น	ชุมชนและหน่วยงานส่วน ท้องถิ่นรับรู้ข้อมูลและขอบเขต ของเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

5.1.2 กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) แล้วเสร็จ โดยส่วนใหญ่กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จะเป็นกระบวนการบริหารจัดการพื้นที่และการบริหารจัดการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

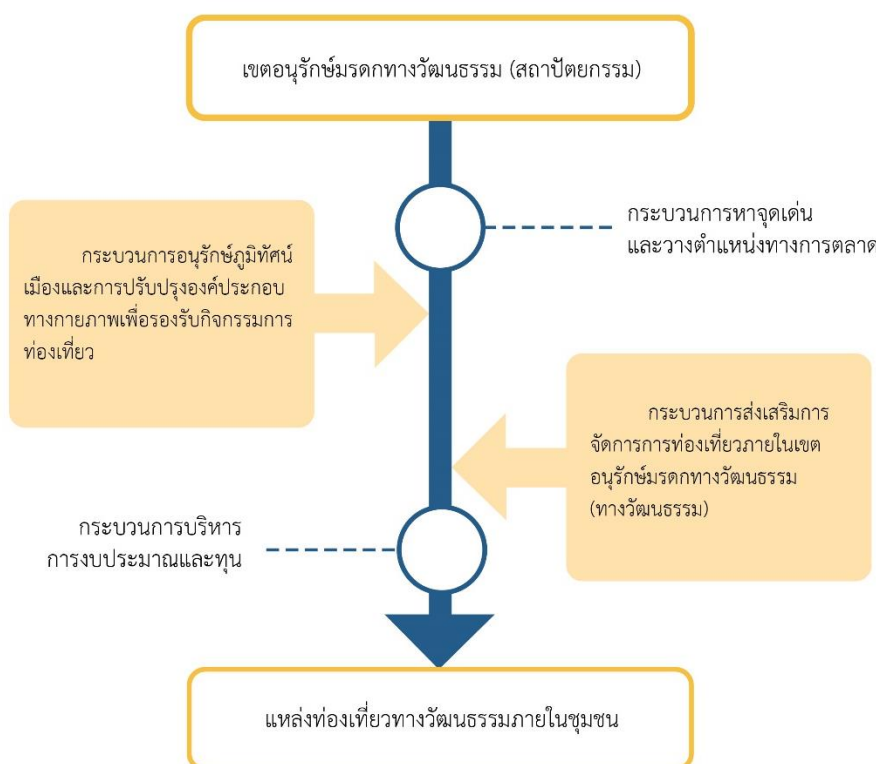
ทั้งนี้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวควรเริ่มจากพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ก่อน แล้วจึงขยายไปยังพื้นที่โดยรอบ กระบวนการภายหลังการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วย 4 กระบวนการได้แก่

กระบวนการที่ 1 กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาด

กระบวนการที่ 2 กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

กระบวนการที่ 3 กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขต
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

แผนภูมิแสดงกระบวนการภายหลังจากการทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ภาพที่ 4 ตารางสรุปกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

5.1.2.1 กระบวนการหาจุดเด่นและวางตำแหน่งทางการตลาด

กระบวนการวิเคราะห์หาจุดเด่นเพื่อวางตำแหน่งทางการตลาดและ
แนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยเป็นกระบวนการที่มี
ความสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนแรก ซึ่งในการวิเคราะห์
ต้องดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ฐานข้อมูลจากแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม) มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวตนของพื้นที่ ร่วมกับข้อมูลจาก
หน่วยงานราชการท้องถิ่น และข้อมูลจากนักท่องเที่ยวประกอบเพื่อให้ผล
การวิเคราะห์สอดคล้องกับสภาพตลาดในปัจจุบัน

ภายหลังจากการวิเคราะห์หาจุดเด่น คณะทำงานต้องดำเนินการวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของแต่ละพื้นที่ โดยใช้ฐานข้อมูลทางมรดกทางวัฒนธรรม หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนด

5.1.2.2 กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานภายใต้กรอบของตำแหน่งทางการตลาด/จุดเด่นของพื้นที่ค้นพบในข้อ 5.1.2.1 โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงานได้แก่

(1) เพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม

(2) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะที่สนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

จากเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งสองประการทำให้กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีแนวทางการบริหารจัดการโดยจำแนกตามเป้าหมายดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางสรุปกระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่นและสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนดั้งเดิม	(1) การจัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม
	(2) การลำดับความสำคัญในการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม
	(3) การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
	(4) การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น
	(5) การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น
	(6) การจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านการก่อสร้าง/ซ่อมแซมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับชุมชน
พัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	(1) การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว
	(2) การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่งท่องเที่ยว
	(3) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
	(4) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง
	(5) การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

5.1.2.3 กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และการจัดการบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยสามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการตามเป้าหมายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางสรุปกระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

เป้าหมาย	แนวทางการดำเนินงาน
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวม	(1) การศึกษาศักยภาพด้านท่องเที่ยวของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(2) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(3) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
การพัฒนาด้านการตลาด	(1) การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
การพัฒนาด้านบุคลากร	(1) การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
	(2) การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.1.2.4 กระบวนการการบริหารจัดการงบประมาณและทุน

กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วย (1) วิธีการสรรหางบประมาณ (2) วิธีการบริหารงบประมาณ และ (3) วิธีการให้ความช่วยเหลือ โดยมีรายละเอียดสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางสรุปรายละเอียดรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและการให้ความช่วยเหลือ

ประเด็น	แนวทางการบริหารจัดการ	รูปแบบ
วิธีการสรรหา งบประมาณ	แปรผันตามลักษณะ ของแผนงานและภาระ งาน	แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับ ราชการหรือพื้นที่สาธารณะให้ใช้วิธีการ จัดสรรงบประมาณโดยการบูรณาการ ดำเนินการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ แผนงานดังกล่าวในการจัดตั้งงบประมาณ

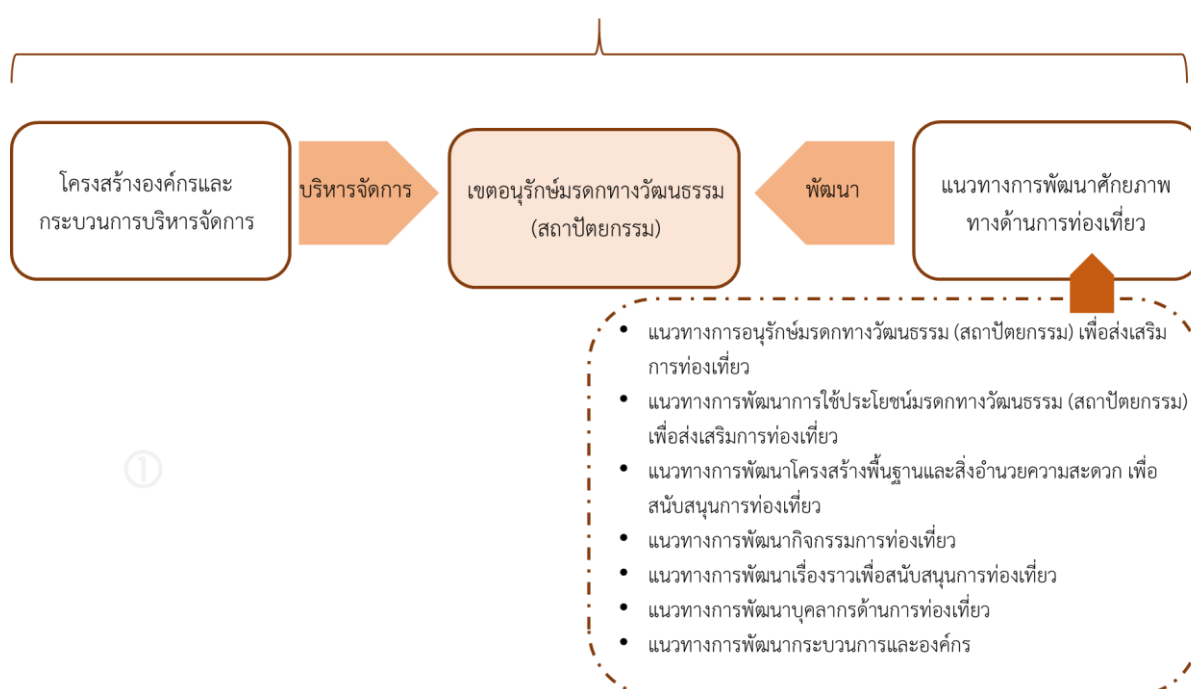
ประเด็น	แนวทางการบริหารจัดการ	รูปแบบ		
		แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสาธารณะ ให้ใช้วิธีการระดมทุนภายในชุมชนหรือขอทุนจากกองทุนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น กองทุนโบราณคดี กองทุนส่งเสริมวัฒนธรรม โดยพิจารณาตามแผนงานที่มีความสอดคล้องกับกองทุน		
		แผนงานหรือภาระงานที่มีความเกี่ยวข้องกับมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นส่วนบุคคล ให้ใช้ทุนส่วนตัวโดยอาจมีการขอรับการสนับสนุนกองทุนหรือการบริจาคเพิ่มเติม		
วิธีการบริหารงบประมาณ	การบริหารงบประมาณให้คณะผู้ดำเนินการเป็นผู้มีหน้าที่บริหารงบประมาณโดยการจัดทำแผนการทำงานประจำปี และประสานงานภาคีเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือจัดตั้งแผนการดำเนินโครงการตามปีงบประมาณ			
วิธีการให้ความช่วยเหลือ	พิจารณาให้ความช่วยเหลือกับมรดกทางสถาปัตยกรรมในทุกระดับ โดยพิจารณาความเร่งด่วนและความจำเป็น	การให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์	การให้เงินให้เปล่า	
			การให้กู้ยืมเงิน	
			การลดหย่อนภาษี/ การงดเก็บเงินค่าธรรมเนียมต่างๆ	
			การเช่าสถาปัตยกรรมเพื่อปรับปรุงเป็นพื้นที่สาธารณะหรือรองรับการใช้สอยในเชิงการท่องเที่ยว	
		การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน		
		การให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการก่อสร้าง		
การให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ				

5.1.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่จังหวัดแพร่ น่าน และลำพูนนั้น จำแนกออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่

- 1) ลักษณะของของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
- 2) ลักษณะโครงสร้างองค์กรและกระบวนการบริหารจัดการในอนาคต
- 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้วน

ภาพที่ 5 กรอบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ล้วน

5.1.2.1 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าลำพูน และพื้นที่รอบนอก โดยขยายใหญ่กว่าขอบเขตเมืองเก่าขึ้นไปทางทิศเหนือจนถึงแนวถนนเทศบาลและวัดสันป่ายางหลวง ทั้งนี้มีขนาด

พื้นที่ทั้งหมด 0.78 ตารางกิโลเมตร สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูนนั้น ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัย และพื้นที่รัศมีโดยรอบ โดยทางทิศตะวันออกจรดแม่น้ำกวัง ทิศตะวันตกจรดวัดมหาวัน ทิศใต้จรดคุ้มเจ้าหลวงเมืองลำพูน และทิศเหนือจรดขอบแนวเขตของศาลากลางในปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 0.19 ตารางกิโลเมตร

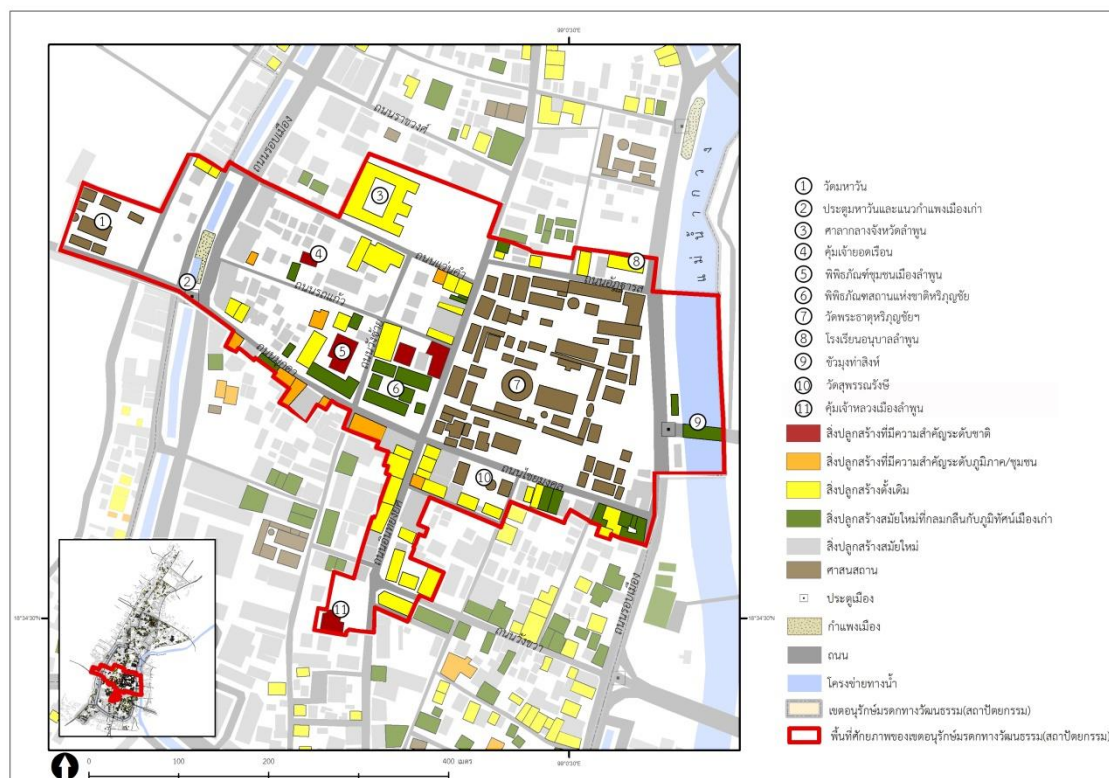
เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดลำพูน มีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตรมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าลำพูน

รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	778,362	191,843	ตารางเมตร
	0.78	0.19	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	983	178	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญระดับชาติ	5	5	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	9	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม	190	38	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบสอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองเก่า	85	24	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่	680	102	อาคาร
ศาสนสถาน	15	3	แห่ง

ภาพที่ 6 ขอบเขตเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดลำพูน

ภาพที่ 7 ขอบเขตเขตพื้นที่ศักยภาพภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดลำพูน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูน คือ เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ล้อมรอบวัด โดยประกอบไปด้วยศาสนสถาน ย่านการค้า และที่พักอาศัยของชนชั้นปกครอง ตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองลำพูนในอดีต จุดเด่นของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนคือ การมีวัดพระธาตุหริภุญชัยฯ เป็นศูนย์กลางเขต และรายล้อมด้วยมรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในพื้นที่ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คู่ม้ายอดเรือนลำพูน คู่ม้ายอดเรือน กลุ่มอาคารริมถนนอินทโยช ซึ่งเป็นอาคารริมถนนย่านการค้าในอดีต นอกจากนั้น ภายในพื้นที่ยังมีการกระจายตัวของศาสนสถานที่มีความสำคัญอีกจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นวัดมหาวัน วัดสวนดอก วัดช้างสี วัดธงสัจจะ วัดสันป่ายางหลวง เป็นอาทิ

สำหรับพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม (ลำพูน) นั้น นอกจากวัดพระธาตุหริภุญชัยฯ ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดแล้ว ภายในพื้นที่ยังประกอบไปด้วย

อาคารดั้งเดิมบริเวณริมถนนมุกดา และมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ เช่น
 คู่มือเจ้าหลวงเมืองลำพูน คู่มือเจ้าสัมพันธวงศ์ และ คู่มือเจ้ายอดเรือน เป็นอาทิ

ภาพที่ 8 มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดก
 ทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 6 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด
ลำพูน

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง																
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย																	
			ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานลำปาง	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ชุมชน	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	สำนักงานประชาสัมพันธ์		
กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์	การคัดเลือกย่านพื้นที่	-		●								●							
	การจัดเก็บฐานข้อมูลฯ	-		●						●		●	●						
	การกำหนดขอบเขต	-		●	●					●		●	●						
	การชี้แจงขอบเขตฯ	-		●	●					●			●				●		
กระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์			การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด	1	●	●									●				
			กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	2		●			●				●	●	●				
				3		●			●				●	●	●			●	
				4		●								●				●	
				5		●		●					●	●				●	
				6		●	●	●					●	●	●			●	
				7		●	●	●		●			●					●	
				8		●			●	●	●		●	●	●				
				9		●			●			●		●		●			
				10		●				●		●		●					
				11		●			●	●			●	●	●	●		●	
			กระบวนการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม	12	●	●					●		●	●			●		
				13	●	●				●				●	●				
				14	●							●					●		
				15		●								●	●				
				16		●				●					●	●			

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง														
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานลำปาง	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	ชุมชน	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาวัฒนธรรมจังหวัด	สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	สำนักงานประชาสัมพันธ์
		17		●									●				

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางผังพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ พื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรม การท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ สถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดลำพูนนั้น สามารถสรุป
รายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดลำพูน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรมีการเก็บรักษาและอนุรักษ์อาคารเก่า ตลอดจนสิ่งของต่าง ๆ ใน พื้นที่สาธารณะที่ถูกปล่อยทิ้งร้างให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิม โดยเฉพาะ อาคารปึ่มน้ำมันสามทหาร
	ควรมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับ เจ้าของอาคารเก่าสำหรับการดูแลรักษาอาคารเก่าในพื้นที่ส่วนบุคคล
	ควรมีการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารอาคารอินทพานิช 2494 ที่ปัจจุบัน อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมให้เกิดการใช้งานในรูปแบบที่เหมาะสม
แนวทางการพัฒนาการ ใช้ประโยชน์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรนำข้อดี หรือจุดแข็งของผังเมืองลำพูนที่มีคูเมืองล้อมรอบมาต่อยอด ให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ อาทิ การสร้าง เส้นทางท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเมืองเก่าทางน้ำ
	ควรพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับรูปแบบอาคารเก่า และพื้นที่อาคารเก่า ในขณะเดียวกันอาจมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวที่แตกต่างจากกลุ่มทั่วไป
	ควรพัฒนา และปรับปรุงอาคารเก่าให้มีคุณค่า และเกิดมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจ
แนวทางการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อ สนับสนุนการท่องเที่ยว	นำร่องเข้ามาบริการแก่นักท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวรอบชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร ไปยังเมืองรอบนอก
	ควรมีการพัฒนาทางม้าลาย และสัญญาณสำหรับคนข้าม
	ส่งเสริมการพัฒนาที่พักแรมแบบบูติคหรือโฮมสเตย์สำหรับเขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม)
	ควรมีการพัฒนาและซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เขตอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว	ควรมีการพัฒนาการนำเที่ยวภายในเมืองลำพูน และนำเสนอ รายการท่องเที่ยวในแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน
	พัฒนารายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ศึกษากับพื้นที่ใกล้เคียง
	พัฒนาให้มีท่าเรือรับส่งนักท่องเที่ยว ไปยังสถานที่อื่นๆ ใกล้เคียงที่มี แม่น้ำนี้ไหลผ่าน
	พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองลำพูนจาก อดีต
	กำหนดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดให้มีความเชื่อมโยงกัน อาทิ เส้นทางการค้า เส้นทางวัฒนธรรม และเส้นทางอาหาร
	กำหนดเขต หรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์ ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว
	ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรถราง หรือทัวร์รถราง โดยกำหนดขอบเขต เส้นทางให้มีความเหมาะสม หรือกำหนดการเดินทางเฉพาะในพื้นที่เมือง เก่าลำพูน เพื่อกระชับเวลา
แนวทางการพัฒนา เรื่องราวเพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยว	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าด้านวัสดุ/ภูมิปัญญา การก่อสร้างอาคารเก่า และสิ่งปลูกสร้างที่มีออกแบบก่อสร้างด้วยภูมิ ปัญญาช่างฝีมือที่เป็นเลิศ
แนวทางการพัฒนา บุคลากรด้านการ ท่องเที่ยว	ควรรนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้สูงอายุภายในชุมชนมาสร้าง ความสัมพันธ์ร่วมกันกับเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่
แนวทางการพัฒนา กระบวนการและองค์กร	การจัดทำแผนการอนุรักษ์และการพัฒนาชุมชน
	ควรมีองค์กร หรือสมาคมที่มีประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวชุมชน เข้ามาช่วยเหลือในการวางระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายใน เขตเมืองเก่าลำพูน

5.1.2.2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแพร่ทั้งหมด โดยมีขนาดประมาณ 1.08 ตารางกิโลเมตร ภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ประกอบด้วยพื้นที่ศักยภาพ 2 ส่วน ได้แก่ บริเวณกลุ่มอาคารริมถนนคำลื้อและชุมชนวัดพระนอน และบริเวณถนนเจริญเมือง

มรดกทางสถาปัตยกรรม 5 กลุ่มภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดแพร่ สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าแพร่

รายการ	พื้นที่ ศักยภาพ (ไร่/แดง)	ถนนคำลื้อ	ถนนเจริญเมือง	หน่วย
ขนาดพื้นที่	436,477	271,887	164,590	ตารางเมตร
	0.436			ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	462	232	230	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	7	4	3	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	23	14	9	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูก สร้างดั้งเดิม	253	130	123	อาคาร
สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูก สร้างสมัยใหม่ที่รูปแบบ	18	10	8	อาคาร

วังซ้าย บ้านศศิบุตร อาคารที่ทำการบริษัทอีสต์เอเชียติก เป็นอาทิ นอกจากนี้
ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ยังคงปรากฏองค์ประกอบ
ทางกายภาพอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวได้ กล่าวคือ คูเมือง (น้ำคือ) แนวกำแพงเมือง (เมก) กลุ่มศาสนสถานต่างๆ
อาทิ วัดพระนอน วัดพงษ์สุนันท์ วัดพระบาทมิ่งเมือง วัดศรีชุม วัดหัวข่วง เป็นต้น

ภาพที่ 11 มรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
(สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

สำหรับพื้นที่บริเวณริมถนนคำลือจากการศึกษาพบว่าการกระจุกตัวกัน
ของมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่เป็นอาคารดั้งเดิม แม้อาคารโดย
ภาพรวมจะไม่ใช่อาคารที่มีคุณค่าความสำคัญในระดับชาติหรือระดับชุมชน หากแต่

การกระจุกตัวกันของกลุ่มอาคารดังกล่าวกลับสามารถสร้างบรรยากาศของภูมิทัศน์เมืองเก่าได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นที่ตั้งของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญและมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมหลายหลัง อาทิ คุ่มเจ้าหลวงเมืองแพร่ คุ่มวงศ์บุรี บ้านเจ้าต๋อย ดึกขาว อาคารคุ้มสัสดี อาคารน้ำเพชร โรงเรียนนาริรัตน์ เป็นต้น ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเนื่องด้วยเป็นที่ตั้งของกาตากองเก่า คุ่มวงศ์บุรี และคุ่มเจ้าหลวง

ภาพที่ 12 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่ บริเวณถนนคำลือ

สำหรับพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้น เป็นพื้นที่ย่านการค้าที่สำคัญของเมืองแพร่มาตั้งแต่อดีต จากการสำรวจพบว่าภายในพื้นที่บริเวณถนนเจริญเมืองนั้น ปรากฏการกระจายของมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญระดับชาติ และ

ระดับชุมชนหลายหลังที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ผ่านย่านการค้าได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น อาคารเอสฮาร์ซิงส์ ซึ่งเป็นอาคารรูปทรงชิโนโปรตุกีสเพียงหลังเดียวของจังหวัดแพร่ อาคารซังฮวดหลี บ้านหลวงศรีนครานุกุล บ้านวงศ์พระถาง อาคารชุมศรีพานิชย์ ร้านมิตรหญิง เป็นต้น

ภาพที่ 13 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)
จังหวัดแพร่ บริเวณถนนเจริญเมือง

เนื่องด้วยในปัจจุบันจังหวัดแพร่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อจัดทำผังและแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเหมือนเช่นจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน ซึ่งส่งผลให้แต่ละหน่วยงานยังไม่มีแผนการทำงานร่วมกันภายในพื้นที่เมืองเก่า

ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในปัจจุบันจึงยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดลำพูนและจังหวัดน่าน โดยจากความโดดเด่นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ ในการจัดทำองค์กรเพื่อบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควรมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรกลางหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยอาศัยจุดแข็งของพื้นที่ที่มีพลังความร่วมมือของคนภายในท้องถิ่นมาเป็นกลุ่มคนในการขับเคลื่อนและประสานงานสำหรับการดำเนินงานด้านต่างๆ ควรมีการจัดทำแผนและกระจายการดำเนินงาน โดยหน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่ สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการดำเนินการในลักษณะของตกลงร่วมกันเชิงพื้นที่ การทำงานมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	หอการค้าจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานประชาสัมพันธ์	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	ชมรมอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นเมืองแพร่	ข่ายลูกหลานเมืองแพร่
		15		●				●							●			
		16		●				●							●			
		17		●											●			

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางแผนพื้นที่และการจรรายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและ พื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรม การท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้มนุษย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ของจังหวัดแพร่ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดแพร่

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	มีการวางมาตรการป้องกันการเสียหาย และการเกิดอัคคีภัยในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะอาคารเก่าย่านถนนคำลือ หรือกาดกองเก่า รวมถึงถนนเจริญเมือง เนื่องจากอาคารเก่าส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ทำจากไม้ และบางแห่งเป็นอาคารพาณิชย์ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน
	จัดระเบียบ และหารือกับเจ้าของอาคารเก่า โดยเฉพาะการบริหารจัดการการเช่าอาคารพาณิชย์เก่าบริเวณถนนเจริญเมือง เพื่อจัดการภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงามและเป็นระเบียบ

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรพัฒนาอาคารเก่า/ปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบอาคารเก่าที่อยู่ในย่านแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างบรรยากาศเมืองเก่า
	ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากอาคารเก่าที่อยู่ในย่านถนนคำลือ
	ควรส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนการป่าไม้ที่อยู่ใกล้เคียงถนนคำลือให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน
	ควรพัฒนา/ปรับปรุงพื้นที่บริเวณศาลากลาง (เก่า) ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน (OTOP) และจัดสรรพื้นที่จอดรถสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว
	ควรมีการใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ/สวนสุขภาพบริเวณถนนคำลือให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว หรือสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	บริหารจัดการรถรางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
	ส่งเสริมให้มีธุรกิจที่ให้บริการจักรยานให้เช่า หรือพาหนะให้เช่า
	จัดหาจุดจอดรถบริเวณถนนคนเดินกาดกองเก่า
	นำเสนอขายรายน้ำเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองเก่า และมีหน้าร้านหรือสถานที่ที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้อย่างชัดเจน
	พัฒนาแนวเขตหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อมโยงกันของเรื่องราวทางสถาปัตยกรรม
แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	พัฒนารายการนำเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง
	พัฒนาเส้นทางจักรยานใช้สอยระหว่างถนนคำลือ กับถนนเจริญเมืองให้มีความเชื่อมโยงกัน
	กำหนดเส้นทางจักรยานในเส้นทางถนนคำลือกับถนนเจริญเมือง เชื่อมโยงกับถนนรอบกำแพงเมืองเก่าทั้งรอบในและรอบนอก
	ควรเชื่อมโยงเรื่องราวด้านอุตสาหกรรมไม้เมืองแพลงในเส้นทางอาคารเก่า โดยเฉพาะอาคารที่ทำด้วยไม้ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของงานไม้จากอดีต ถึงปัจจุบันที่มีชื่อเสียงในจังหวัดแพร่
แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าด้วยคุณค่าทางโบราณคดี บอกละเรื่องราวในอดีต
	ควรมีการเสนอเรื่องราวของอาคารเก่าที่มีคุณค่าด้านสัญลักษณ์ หรือการเป็นตัวแทนของพื้นที่
แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	ควรมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว
	กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร	รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าแพร่ทั้งหมด อาทิ วัสดุการก่อสร้าง เทคนิค/ภูมิปัญญาการก่อสร้าง และศิลปะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของอาคารเก่าแพร่
	ควรมีการกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการพูดคุย หรือหารือระหว่างคนในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ชัดเจน

5.1.2.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์มรดกทาง

วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่านมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าแก่นานเกือบทั้งหมด โดยมีลักษณะพิเศษคือครอบคลุมพื้นที่ลำน้ำน่าน ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมงานประเพณีแข่งเรือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน มีพื้นที่ประมาณ 1.07 ตารางกิโลเมตร

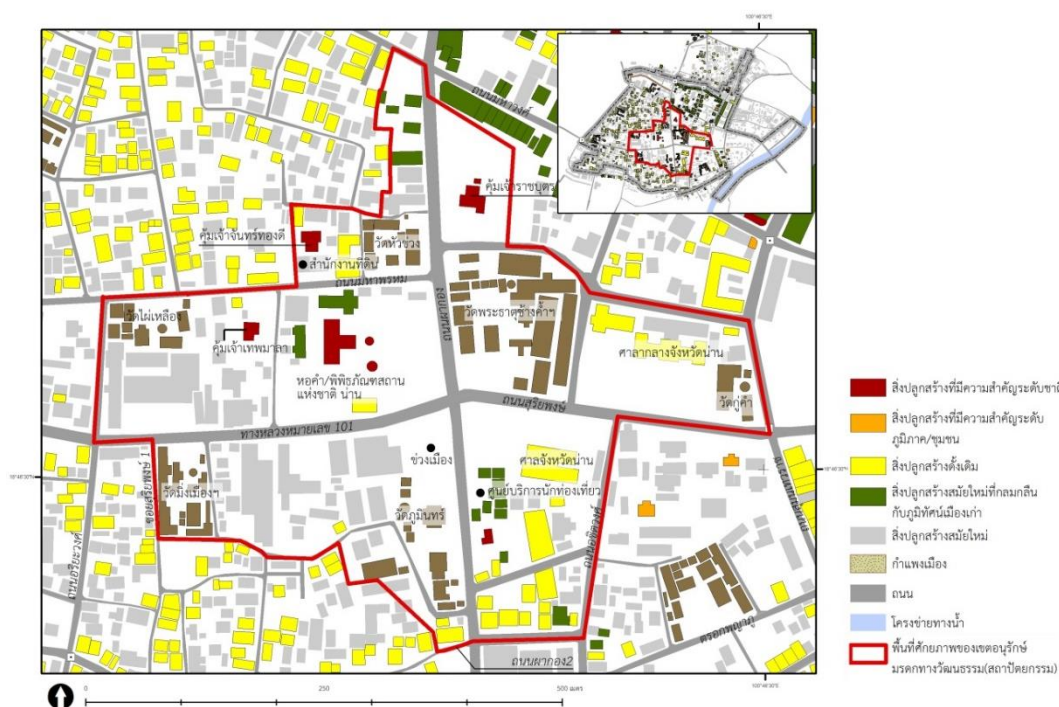
สำหรับพื้นที่ศักยภาพเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้น อยู่บริเวณใจกลางเมืองน่านบริเวณช่วงเมือง ซึ่งประกอบด้วยมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ อาทิ คุ่มเจ้าหลวง (หอคำ) คุ่มเจ้าราชบุตร คุ่มเจ้าเทพมาลา และกลุ่มของศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ วัดพระธาตุช้างค้ำฯ วัดน้อย วัดมิ่งเมือง หัวงูมินทร์ วัดหัวข่วง วัดศรีพันต้น และวัดไผ่เทือก ในปัจจุบันพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ถือเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวสำคัญของเมืองเก่าแก่นานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยี่ยมชม

ในส่วนของพื้นที่รอบนอกพื้นที่ศักยภาพเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่รอบ และย่านชุมชนการค้า โดยมีแนวภูมิทัศน์เมืองเก่าที่น่าสนใจได้แก่ บริเวณริมถนนมหาพรหม และชุมชนหัวเวียงใต้

จากการสำรวจมรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และพื้นที่ศักยภาพของจังหวัดน่าน พบว่ามีรายละเอียดขององค์ประกอบทางกายภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงสรุปข้อมูลพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เมืองเก่าน่าน

รายการ	เขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	พื้นที่ศักยภาพ	หน่วย
ขนาดพื้นที่	1,077,728	214,463	ตารางเมตร
	1.07	0.21	ตารางกิโลเมตร
จำนวนสิ่งปลูกสร้าง(ทั้งหมด)	1,406	134	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญระดับชาติ	10	7	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่มี ความสำคัญในระดับ ภูมิภาค/ท้องถิ่น	5	0	อาคาร
มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และสิ่งปลูก สร้างดั้งเดิม	429	25	อาคาร

ภาพที่ 15 ขอบเขตพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ภาพที่ 16 มรดกทางสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว

ภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ภาพที่ 17 มรดกทางสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่ศักยภาพของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

สำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้น จากความโดดเด่นในการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่า น่าน เทศบาลเมืองน่าน และลักษณะพิเศษของพื้นที่ที่มีกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่านตั้งอยู่ ทำให้รูปแบบโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) อาจเป็นได้ 2 กรณี กล่าวคือ

(1) บูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกับกองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งคล้ายคลึงกับการดำเนินงาน

(2) การจัดตั้งองค์กรชุมชนภายในเขตพื้นที่ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยอาจให้เทศบาลหรือองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองเก่า น่าน เป็นหน่วยงานดูแล

อย่างไรก็ตามสืบเนื่องจากการพัฒนาเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เป็นการดำเนินการในลักษณะของตกลงร่วมกันเชิงพื้นที่ การทำงานมีความจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้

เพื่อให้การทำงานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพบปะและ
หน้าที่ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แสดงขั้นตอนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัด
น่าน

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง																
กระบวนการ	กระบวนการจัด ทำเขตอนุรักษ์	กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและ การปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	การ กำหนด ตำแหน่ง ทางการ ตลาด	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย															
				ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สำนักงานประชาสัมพันธ์	หอการค้าจังหวัด	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	อพท.	กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน
	การคัดเลือกย่านพื้นที่		1	●		●												●	
	การจัดเก็บฐานข้อมูลฯ		2		●											●	●	●	
	การกำหนดขอบเขต		3		●		●											●	
	การชี้แจงขอบเขตฯ		4		●							●						●	
			5		●													●	
			6		●		●											●	
			7		●													●	
			8		●				●									●	
			9		●						●						●	●	
			10		●												●	●	
			11		●				●						●	●	●		

ขั้นตอนการดำเนินงาน			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการ	ขั้นตอนการดำเนินงานหลัก	ขั้นตอนการดำเนินงานย่อย	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง															
กระบวนการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)	12	●	ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานแพร่	เทศบาลเมือง	สำนักงานจังหวัด	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	สภาวัฒนธรรม	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สำนักงานประชาสัมพันธ์	หอการค้าจังหวัด	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด	สถาบันการศึกษา	สภาองค์กรชุมชน	อพท.	กองทุนเพื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าเมืองน่าน
	13	●	●	●					●				●	●	●	●	●	
	14	●	●						●				●	●		●		
	15		●	●					●						●		●	
	16		●	●					●							●	●	
	17		●	●												●	●	

“1” หมายถึง การวิเคราะห์ศักยภาพและกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

“2” หมายถึง จัดทำฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพ โดยปรับปรุงจากบัญชีรายชื่อทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม

“3” หมายถึง การลำดับความสำคัญในการบูรณะ /ซ่อมแซมสถาปัตยกรรม

“4” หมายถึง การกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือการบูรณะ /ซ่อมแซม สถาปัตยกรรมภายในพื้นที่

“5” หมายถึง การจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นและการซ่อมแซมสถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น

“6” หมายถึง การสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น

“7” หมายถึง การวางแผนพื้นที่และการจราจรภายในเขตอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

“8” หมายถึง การปรับปรุงมรดกทางสถาปัตยกรรมเพื่อการใช้งานเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว

“9” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและพื้นที่สาธารณะภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

“10” หมายถึง การจัดทำแนวทางการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพและสถาปัตยกรรมในกรรมสิทธิ์ของเอกชนเพื่อความกลมกลืนกับภูมิทัศน์เมือง

“11” หมายถึง การจัดทำแนวทางการสื่อความหมายโดยใช้เครื่องมือที่ใช้นุชย์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

“12” หมายถึง การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“13” หมายถึง การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“14” หมายถึง การจัดทำแผนการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“15” หมายถึง การจัดทำและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“16” หมายถึง การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการสื่อความหมายภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม)

“17” หมายถึง การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาออกเป็น 7 ประเด็นได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) จังหวัดน่าน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	จัดทำแนวทางข้อกำหนดในการปรับปรุง ซ่อมแซม อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม พร้อมเผยแพร่สู่คนในชุมชนที่มีอาคารเก่า และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องในเขตเมืองเก่าน่าน

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
	ให้ความสำคัญกับอาคารเก่าในสถานที่ราชการซึ่งใน ภายนอกหากมีการขยายพื้นที่ หรือก่อสร้างอาคารใหม่ เพื่อบริการประชาชน ควรมีกระบวนการ หรือวิธีในการ เก็บรักษาอาคารเหล่านี้ไว้
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ควรมีการจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของ อาคารเก่า โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ของอาคารเก่า
	ควรมีการพัฒนากิจกรรมพิเศษทางการท่องเที่ยว เพื่อ กระตุ้นความสนใจ และเกิดกิจกรรมที่มีความ หลากหลายมากขึ้น
	ควรกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจนในเขตเมืองเก่า โดยเฉพาะเส้นทางที่ผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ สนับสนุนการท่องเที่ยว	ควรปรับปรุง ซ่อมแซมเส้นทางเท้าในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยวบางช่วงให้สามารถใช้จริงในกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้ทุกกลุ่ม
	ควรส่งเสริมให้มีบริการเช่ารถจักรยาน โดยควรคำนึงถึง จุดจอดจักรยานที่ปลอดภัย และสมรรถนะของจักรยาน ที่ให้เช่า
	ควรมีการพัฒนา และซ่อมแซมห้องน้ำสาธารณะ
	ควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงป้ายสื่อความหมาย สำหรับภาษาต่างประเทศให้ถูกต้อง และเกิดความ เข้าใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ
	ควรเพิ่มไฟส่องสว่างในจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางจักรยาน โดยเฉพาะบริเวณวัดภูมิินทร์
	ควรมีระบบความปลอดภัยในจุดที่ไม่มีคนพลุกพล่าน หรือทางเปลี่ยว โดยเฉพาะบริเวณสวนสาธารณะ และ จุดอับ
	ควรมีกฎหมายหรือกฎระเบียบเงื่อนไขที่อำนวยความสะดวก อย่างเป็นระบบภายในแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่า

ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	ส่งเสริมให้บ้านเรือนหรือวัดในชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัย ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ และพัฒนาเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้
	ส่งเสริมการนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อาทิ ผ้าทอมือ เครื่องเงิน มาจำหน่ายในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในพื้นที่แหล่งผลิต
แนวทางการพัฒนาเรื่องราวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว	นำเรื่องราวหรือข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมของอาคารเก่ามาร้อยเรียงกัน โดยเฉพาะการร้อยเรียงเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มอาคารเก่าในบุคคลชั้นสูงในสมัยเก่าของเมืองเก่า
แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	ควรพัฒนาทักษะคนในชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว
	ควรดึงความน่าสนใจของชุมชน และอัตลักษณ์ของผู้คนในชุมชนโดยรอบมาสร้างเป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว
	ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคชุมชน หรือตัวแทนชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และอาคารเก่า เพื่อสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าได้ในทิศทางเดียวกัน
แนวทางการพัฒนากระบวนการและองค์กร	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการระดมความคิดเห็นในชุมชนเมืองเก่านาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ก่อนมีการก่อสร้าง หรือโครงการต่าง ๆ ที่จะทำภายในพื้นที่เมืองเก่านาน
	สมาคมธุรกิจทางการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ควรมีการสร้างข้อกำหนดร่วมกันสำหรับการดำเนินธุรกิจในพื้นที่เมืองเก่า

5.2 ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม หรือชุมชนเก่า นั้น ในปัจจุบันยังไม่มีข้อบังคับหรือกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการโดยตรง ซึ่งส่งผลให้ มรดกทางวัฒนธรรม(สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่สูญสลายไปจากพื้นที่อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด คณะนักวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- ภาครัฐควรเร่งรัดการออกข้อบังคับหรือกฎหมายเพื่อการบริหารจัดการมรดกทาง วัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ที่ไม่ใช่โบราณสถานอย่างเร่งด่วน เพื่อให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชน ใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการพื้นที่ ตลอดจนพิทักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มิให้สูญ หายไปอย่างรวดเร็ว

- หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในระดับท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในพื้นที่

- การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ควรให้ความสำคัญ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องด้วยกระบวนการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในสถานะปัจจุบันเป็นเพียงข้อตกลงภายในพื้นที่ เพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่เกิด ประสิทธิภาพ องค์กรประสานงานจึงควรคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญเพราะ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

- การบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญ กับการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดประชุมเพื่อสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบและวางแผนแนวทางการป้องกันปัญหาร่วมกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมการท่องเที่ยว. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว, [ม.ป.ป].
- กรมการท่องเที่ยว. คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว, 2557.
- กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และศรัณยา แสงลิมสุวรรณ. “การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน.” วารสารนักบริหาร 32, 4(2555): 139-146.
- กุสุมา บุญกาจน์ และ ชูวิทย์ สุฉายา. การจัดทำแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. วารสารวิชาการคณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 14 (2558): 59-82.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โครงการศึกษาวิจัย มาตรฐานที่อยู่อาศัยและชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- คะนิงนิตย์ ชื่นคำ และ คณะ. การวิจัยและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง บริเวณโบราณสถาน อาคารไม้สักทอง ค่ายทหารศรีโสธร และตลาดบ้านใหม่ (ตลาด ริมน้ำเดิม) ให้มีระบบบริหารจัดการคุณภาพการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2548.
- ฉัตรแก้ว สิมารักษ์ และคณะ. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.
- ชูวิทย์ สุฉายา. การอนุรักษ์เมือง (Urban Conservation). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2552.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. การท่องเที่ยวกับการพัฒนา: พินิจหลวงพระบางผ่านการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.
- ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. สถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวใน ภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: ศูนย์เตือนภัยธุรกิจ ภาคเหนือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, [ม.ป.ป].

- ณวิทย์ อ่อนแสงชัย. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเมืองตลาดริมน้ำ กรณีศึกษา ตลาดเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.
- ณวิทย์ อ่อนแสงชัยและคณะ. โครงการศึกษาทรัพยากรด้านสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลเมืองน่านเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- แดนชัย ไพรสมนต์ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล. “การอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal 7,2(2557): 1477-1487.
- เทศบาลเมืองลำพูน. “เอกสารสรุปการพัฒนาเมืองเก่าลำพูน.”[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://lamphuncity.go.th> เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2560.
- เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร. เขตอนุรักษ์สถาปัตยกรรมทรงคุณค่าในประเทศไทยปุ่น. นครปฐม: มูลนิธิสร้างฐานถิ่น, 2559.
- ธนิ เลิศชาญฤทธิ์. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2554.
- นุชนารถ รัตนสูงค์ชัย. กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสาร มนุษยศาสตร์ 18 (2554): 31-50.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. ยล เยี่ยม เยือน หย้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2557.
- ประภาพรรณ แก้วสียา. การพัฒนาเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของถนนนางงามจังหวัด สงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2557
- ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ และคณะ. การศึกษาศักยภาพและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวต่อการสร้างรายได้ของจังหวัดอุดรดิษฐ์ แพร่ และน่านในเขตภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย, 2557.
- ปฐมน ขวัญสุวรรณ. “ย่านชุมชนเก่า: นิยาม คุณค่า กลไกการฟื้นฟู สู่ชีวิตประจำวัน.” วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง 20, 1(2558): 1-17.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ. การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พุทธศักราช 2504.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 78, ตอนที่ 66ก (29 สิงหาคม 2504): 980

ภาณุวัฒน์ รักดีอักษร. การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถาบันบันเทิงยามราตรีและผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต. Silpakorn University Journal 32 (2555): 115-129.

ภูเกริก บัวสอน. การฟื้นฟูตลาดเก่าในเมืองไทย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal 4,1(2554): 36-55.

มนัสนันท์ จันทรเพ็ญ และ ปณายุ ไชยรัตน์นันท์. แนวทางการลดผลกระทบด้านลบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทย่านชุมชนเก่า กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. Veridian E-Journal 8 (2558): 2922-2936.

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. ร่างมาตรฐานและตัวชี้วัดการบริหารจัดการเมืองเก่าตามระเบียบสนย.ฯ 2546., 2560. [เอกสารไม่ตีพิมพ์]

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. แนวคิดและประสบการณ์การอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต และมูลนิธิส่งเสริมปัญญาสาธารณะ, 2557.

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. “ย่านเมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิมกับการอนุรักษ์.” วารสารเมืองโบราณ 39, 2(2556): 101

วรรณศิลป์ พิรพันธุ์. กฎบัตรและมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมือง. วารสารวิจัยและสารสถาปัตยกรรม/การผังเมือง 7, 1(2543): 1-10.

วัชรภรณ์ เครือพันธ์. “แนวทางการฟื้นฟูบริเวณชุมชนเก่า บ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร.” วารสารวิจัยและสารสถาปัตยกรรม/การผังเมือง 8,2(2554): 69-80.

วันวิสาข์ มหิทธิหาญ. “การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองแพร่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. “การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา.” วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 59(2553): 55-66.

สิทธิโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์ และ พงษ์สิน ทวีเพชร. แนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนหัวเวียงใต้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคม. วารสารสภาพแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจฉัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 14 (2558): 113-126.

สืบพงศ์ หงษ์ภักดี. การสำรวจย่านชุมชนดั้งเดิมที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัด
อุบลราชธานีเพื่อสร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว. Journal of cultural
approach 14 (2556): 30-43.

สุนิสา มุณีเมธี และ เกียรติวาท บัญปรการ. “พื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา: การทำสถาปัตยกรรม
ให้กลายเป็นสินค้าภายใต้บริบทการท่องเที่ยว.”[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
www.hu.ac.th/conference2013/Proceedings2013/pdf/.../417_53-64.pdf
เข้าถึง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. โครงการกำหนดขอบเขต
พื้นที่เมืองเก่าแพะ. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
2555.

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. โครงการจัดทำมาตรฐาน
คุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทย่านชุมชนเก่า ในพื้นที่ภาคกลางและภาค
ตะวันออก. กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พรีนซ์, 2555.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์
พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าใน
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม, 2554.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. แผนที่ชุมชน เมืองเก่า.
กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร
แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าลำพูน. กรุงเทพฯ:
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553.

อิศรัฎฐ์ รินไธสง และ คณะ. รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเก่า
อำเภอเมืองสงขลา. สงขลา : หน่วยงานเพื่อการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา, 2552.

ภาษาอังกฤษ

ICOMOS. “INTERNATIONAL CULTURAL TOURISM CHARTER.” [online]. Available:
http://www.icomosthai.org/charters/tourism_e.pdf 1999. Retrieved
August 10, 2015.